

**T.C.
ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI
EĞİTİM PROGRAMLARI VE ÖĞRETİM PROGRAMI**

**DERGİPAR'TA YAYINLANAN EĞİTİM BİLİMLERİ TEMEL
ALANIYLA İLGİLİ BİLİMSEL DERGİLERİN İNCELENMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

Merve AYDIN

Danışman
Doç. Dr. Bayram ÖZER

SAMSUN
2022

TEZ KABUL VE ONAYI

Merve AYDIN tarafından, Doç. Dr. Bayram ÖZER danışmanlığında hazırlanan “DERGİPARK’TA YAYINLANAN EĞİTİM BİLİMLERİ TEMEL ALANIYLA İLGİLİ BİLİMSEL DERGİLERİN İNCELENMESİ” başlıklı bu çalışma, jürimiz tarafından 2.9.2022 tarihinde yapılan sınav sonucunda oy birliği ile başarılı bulunarak Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

	Unvanı Adı Soyadı Üniversitesi Ana Bilim/Ana Sanat Dalı	İmza	Sonuç
Başkan	Doç. Dr. Bayram ÖZER Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı		☒
			Kabul
			☐
			Ret
Üye	Doç. Dr. Şener ŞENTÜRK Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı		☒
			Kabul
			☐
			Ret
Üye	Doç. Dr. Volkan DURAN İğdır Üniversitesi Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı		☒
			Kabul
			☐
			Ret

Bu tez, Enstitü Yönetim Kurulunca belirlenen ve yukarıda adları yazılı jüri üyeleri tarafından uygun görülmüştür.

ONAY

... / ... / ...

Prof. Dr. Ali BOLAT
Enstitü Müdürü

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK BEYANI

Hazırladığım Yüksek Lisans tezinin bütün aşamalarında bilimsel etiğe ve akademik kurallara riayet ettiğimi, çalışmada doğrudan veya dolaylı olarak kullandığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin Kaynaklar'da gösterilenlerden oluştuğunu, her unsurun enstitü yazım kılavuzuna uygun yazıldığını ve TÜBİTAK Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu Yönetmeliği'nin 3. bölüm 9. maddesinde belirtilen durumlara aykırı davranılmadığını taahhüt ve beyan ederim.

Etik Kurul Gerekli mi ?

Evet (Gerekli ise ekler kısmına ekleyiniz)

Hayır

İmza
11/08/ 2022
Merve AYDIN

TEZ ÇALIŞMASI ÖZGÜNLÜK RAPORU BEYANI

Tez Başlığı: DERGİPARK'TA YAYINLANAN EĞİTİM BİLİMLERİ TEMEL ALANIYLA İLGİLİ BİLİMSEL DERGİLERİN İNCELENMESİ

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışması için şahsım tarafından 11.08.2022 tarihinde intihal tespit programından alınmış olan özgünlük raporu sonucunda;

Benzerlik oranı : % 22

Tek kaynak oranı : % 5 çıkmıştır.

İmza
11 /08 / 2022
Doç. Dr. Bayram ÖZER

ÖZET

DERGİPARK'TA YAYINLANAN EĞİTİM BİLİMLERİ TEMEL ALANIYLA İLGİLİ BİLİMSEL DERGİLERİN İNCELENMESİ

Merve AYDIN
Ondokuz Mayıs Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı
Eğitim Programları ve Öğretim Programı
Yüksek Lisans, Haziran/2022
Danışman: Doç. Dr. Bayram ÖZER

Bu araştırma, DergiPark veri tabanında eğitim bilimleri temel alanında yer alan akademik dergilerin bilimsel yeterliliklerini çeşitli niceliksel göstergeler ışığında değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Araştırma kapsamındaki dergilerin uluslararası standartlara ve süreçlere istikrarlı bir biçime uyup uymadıkları ya da ne ölçüde uyduklarının bir profili çizilmeye çalışılmıştır. Bu açıdan çalışma Türkiye’de izlenmekte olan bilimsel yayın politikası hakkında çok yönlü değerlendirmeler yapmak ve öneriler sunmak hedefindedir. Araştırmanın temel amacına yanıt vermeyi sağlayacak bilgilere ulaşmak için nitel araştırma deseninin doküman analizi yaklaşımı kullanılmıştır. Elde edilen istatistik verilerle mevcut durum analiz edilmiştir. DergiPark, akademik yayınlar bakımından bilinen bir platform olması ve Türkiye’de pek çok akademik yayını bünyesinde barındırmasından dolayı seçilmiştir. Bu yönüyle çalışma betimsel nitelik arz etmektedir.

Bir derginin hem ulusal hem de uluslararası saygın dizinlerde yer alabilmesinin ön koşulları ile ilgili bilgilere yer veren bu çalışma, yayınların bilimsel niteliğe sahip olma noktasında dikkate alması gereken bir çok ölçütü de içinde barındırmaktadır. Seçilen ölçütlerle elde edilen bulgular ışığında Türkiye’de bilimsel yayın potansiyeli ile ilgili analizler yapılmış sonucunda ise bilimsel ölçütlere ve standartlara uyma yönünde davranış göstermekle birlikte yetersiz kaldığı parametreler de gözler önüne serilmiştir. DergiPark’ta yayınlanan 200 adet akademik dergi belirlenen kriterler doğrultusunda değerlendirilmiş ve analiz sonucunda bulgulara dayanarak en problemli kriterlerin web sitesi aracılığıyla erişilebilen hakem listesine sahip olma, uluslararasılaşma, dergilerin reyting düzeyleri olduğu bulunmuştur. Diğer yandan dergilerin ISSN no bulundurma durumu, düzenli yayınlanması, dergi makalelerinin Türkçe ve İngilizce özetlerinin ve anahtar sözcüklerinin olması kriterleri bakımından başarısının yüksek düzeyde olduğu görülmüştür. Çalışmaların yazar unvanları dikkate alındığında yardımcı doçent ve araştırma görevlilerinin sayılarının yüksek olduğu bulunmuştur. Elde edilen sonuçlara göre dergilerin editör, yayın kurulu, yayın kuralları, yazım kuralları gibi ölçütleri dikkate alındığında, bilimsel niteliklerini artıran özelliklere sahip olduğu saptanmıştır. Tüm bu bulgular DergiPark’ın, bilimsel dergilerin Türkiye’de ve dünyada görünürlüğünü ve kullanımını artırmaya, elektronik ortamda yönetilmesini sağlayan bir sistemin yaygın ve ileri düzeyde kullanımını sağlamaya ve akademik yayıncılığın Türkiye’de kaliteli ve standartlara uygun olarak gelişmesini sağlamaya yönelik hizmet ettiğini göstermektedir.

Anahtar Sözcükler: Bilimsel dergi, Açık erişim, E-Dergi, DergiPark, TR Dizin.

ABSTRACT

INVESTIGATION OF SCIENTIFIC JOURNALS RELATED TO THE BASIC FIELD OF EDUCATIONAL SCIENCES PUBLISHED IN DERGIPARK

Merve AYDIN
Ondokuz Mayıs University
Institute of Graduate Studies
Department of Educational Sciences
Curriculum and Instruction Programme
Master, June/2022
Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Bayram ÖZER

The aim of this thesis is to evaluate the scientific competence of academic journals in the field of educational sciences in the Journal Park database in the light of various quantitative indicators. It has been tried to draw a profile of whether or to what extent the journals within the scope of the research consistently comply with international standards and processes. In this respect, the study aims to make sophisticated assessments and offer suggestions about the scientific publication policy being followed in Turkey. The document analysis approach of the qualitative research design was used to reach the information that will respond to the main purpose of the research. The current situation was analyzed with the obtained statistical data.

This study, which includes information about the prerequisites for a journal to be included in both national and international reputable indexes, also includes many criteria that should be taken into account in terms of having a scientific quality. In the light of the findings obtained with the selected criteria, analyzes were made about the potential of scientific publication in Turkey; as a result, the parameters that were insufficient despite the behavior to comply with the scientific criteria and standards were also revealed. 200 academic journals published in DergiPark were evaluated according to the determined criteria, and based on the findings, it was found that the most problematic criteria were having a referee list accessible through the website, internationalization, and rating levels of the journals. On the other hand, it has been observed that the success of the journals is at a high level in terms of having ISSN numbers, regular publication, Turkish and English abstracts and keywords of journal articles. Considering the titles of the authors of the studies, it was found that the number of assistant professors and research assistants was high. According to the results obtained, it has been determined that the journals have features that increase their scientific qualities, considering the criteria such as editor, editorial board, publication rules, spelling rules. In line with all these findings, it shows that DergiPark serves to increase the visibility and use of scientific journals in Turkey and in the world, to ensure widespread and advanced use of a system that enables them to be managed in electronic environment, and to ensure the development of academic publishing in Turkey in accordance with quality and standards.

Keywords: Scientific journal, Open access, E-Journal, DergiPark, TR Index.

ÖN SÖZ VE TEŞEKKÜR

“Dergi Park’ta Yayınlanan Eğitim Bilimleri Temel Alanıyla İlgili Bilimsel Dergilerin İncelenmesi” adlı çalışmada bir takım niceliksel göstergeler ışığında bilimsel dergilerin uluslararası standartlara ne ölçüde uydukları tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu sayede Türkiye’de akademik yayıncılığın gelişimine katkı sağlamak amaçlanmıştır. Akademik dergilerin bilimsel yeterlilikleri belirlenen kıstaslarla ortaya koyulmuş karşılaşılan sorunlar belirlenmiş ve bu sorunlara yönelik çözüm önerileri sunulmuştur.

Yüksek lisans eğitimi süreci boyunca büyük emekleri geçen, her daim beni cesaretlendiren, bu çalışmanın gerçekleştirilmesindeki tüm destek ve katkılarından dolayı öncelikle danışmanım Doç. Dr. Bayram ÖZER’e sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Her zaman bana güvenen, başarılarımı destekleyen ve hep yanımda olan canım anneme ve katkılarından ötürü ablam Zeynep Erken’e teşekkür ederim. Manevi desteğini üzerimde her daim hissettiğim merhum babama ithaf olunur.

Merve AYDIN

İÇİNDEKİLER

TEZ KABUL VE ONAYI	i
BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK BEYANI	ii
TEZ ÇALIŞMASI ÖZGÜNLÜK RAPORU BEYANI	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
ÖN SÖZ VE TEŞEKKÜR	v
İÇİNDEKİLER	vi
SİMGELER VE KISALTMALAR	vii
ŞEKİLLER DİZİNİ	viii
TABLolar DİZİNİ	ix
1. GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın Konusu	3
1.2. Araştırmanın Amacı	3
1.3. Araştırmanın Önemi	6
1.4. Varsayımlar	7
1.5. Sınırlılıklar	8
1.6. Tanımlar	8
2. KURAMSAL ÇERÇEVE	9
2.1. Dünyada ve Türkiye’de Dergicilik	9
2.1.1. Dünyada Dergicilik	9
2.1.2. Türkiye’de Dergicilik	12
2.2. Açık Erişim (E-Dergi)	15
2.2.1. Açık Erişim Arşivi	23
2.2.2. Açık Erişim Derginin (E-Dergi) Avantajları ve Dezavantajları	25
2.3. Editörlük	30
2.4. Hakemlik	33
2.5. ULAKBİM	35
2.5.1. ULAKBİM’ in Sunduğu Hizmetler	37
2.6. TR Dizin ve Tarihçesi	40
2.6.1. TR Dizin Başvuru Koşulları ve Dergi Değerlendirme Kriterleri	41
2.6.2. TR Dizin ve Scopus İndekslerinin Karşılaştırması	46
2.7. DergiPark	49
2.7.1. DergiPark Kullanım Kuralları ve Koşulları	53
2.7.2. DergiPark Elektronik Yayın Formatları	56
2.8. İlgili Araştırmalar	58
3. YÖNTEM	63
3.1. Araştırmanın Modeli	63
3.2. Çalışma Grubu	63
3.3. Verilerin Toplama Aracı	63
3.4. Verilerin Toplanması	65
3.5. Verilerin Analizi	70
4. BULGULAR VE YORUMLAR	71
5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER	83
5.1. Sonuç ve Tartışma	83

5.2. Öneriler.....	96
KAYNAKÇA.....	100
ÖZ GEÇMİŞ.....	105

SİMGELER VE KISALTMALAR

ADS	: Açık Dergi Sistemi
EKUAL	: Elektronik Kaynaklar Ulusal Akademik Lisansı
ISSN	: International Standart Serials Number
ODİS	: Online Dergi İzleme Sistemi
OJS	: Open Jurnal System
TR DİZİN	: Türkiye Dergileri Ulusal Atıf Dizini
TDK	: Türk Dil Kurumu
TO-KAT	: Ulusal Toplu Katalog
TRUBA	: Türk Ulusal Bilim e-Altyapısı
TÜBES	: Türkiye Belge Sağlama ve Ödünç Verme Sistemi
TÜBİTAK	: Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu
UDS	: ULAKBİM Dergi Sistemleri
ULAKNET	: Ulusal Akademik Ağ
ULAKBİM	: Ulusal Akademik Ağ ve Bilgi Merkezi
ÜAK	: Üniversiteler Arası Kurul

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil: 2.1 Yayın yapma süreci akış şeması	21
---	----

TABLolar DİZİNİ

Tablo 2.1 ULAKBİM'in Sunduğu Hizmetler	37
Tablo 2.2.2.Scopus dergilerinin değerlendirilmesi için kullanılan kriterler.....	48
Tablo 2.3. DergiPark' ta yıllara göre barındırılan dergi sayıları	51
Tablo 3.1.Dergilerin İncelenen Kriterleri	64
Tablo 3.2.DergiPark veri tabanından erişim sağlanan akademik dergiler	65
Tablo 4.1.Akademik Dergilerin Makale Sayılarına Göre Dağılımı	71
Tablo 4.2 . Akademik Dergilerin İndirilme Sayılarına Göre Dağılımı	72
Tablo 4.3.Akademik Dergilerin Göz Atma Sayılarına Göre Dağılımı.....	72
Tablo 4.4.Akademik Dergilerin Kuruluş Yıllarına Göre Dağılımı	73
Tablo 4.5.Akademik Dergilerin Günümüze Kadar Ulaşıp Ulaşmama Durumuna Göre Dağılımı.....	73
Tablo 4.6.Yayını durdurulan dergilerin listesi	74
Tablo 4.7.Akademik Dergilerin Hedef Kitlesi	75
Tablo 4.8.Akademik Dergilerin Yabancı Dil Editörü Bulundurma Durumuna Göre Dağılımı.....	75
Tablo 4.9.Akademik Dergilerin Editör Sayılarına Göre Dağılımı	76
Tablo 4.10.Akademik Dergilerin Yayın Dili Dağılımı	76
Tablo 4.11.Akademik Dergilerin Yayınlanma Sıklığına Göre Dağılımı	77
Tablo 4.12.Akademik dergilerin yayıncı tiplerine göre dağılımı	78
Tablo 4.13.Akademik Dergilerin Hakem Sayılarına Göre Dağılımı.....	79
Tablo 4.14.Akademik Dergilerdeki Makalelerin Yazar Unvanlarına Göre Dağılımı	79
Tablo 4.15 Dergilerin diğer değerlendirme kriterleri	80

1. GİRİŞ

Bir bilgi birikiminden bahsetmek bilgilerin kayıt altına alınmasıyla mümkün olabilmektedir. Yazıyı yani kayda geçirilen bu bilgileri saklama koşulları da yine bu bilgilere erişim yolları ve ortamları konusunda belirleyici olmuştur. Günümüzde bilgi kaynaklarına erişim hem basılı hem de elektronik ortamlar üzerinden gerçekleştirilmektedir. Güvenilir ve güncel bilgilere kolaylıkla ulaşımı sağlayan e-kaynak kullanımı her geçen gün artmaktadır (Yenikurtuluş, 2007). Bilgi güç, zenginliğe açılan kapı, teknoloji ve üründür (Kıyak, 2019). Günümüzde modern düşüncenin temelini bilimsel bilgi oluşturur. Bilimsel bilgiyi diğer bilgi türlerinden ayıran en önemli farkı bilimsel araştırma yöntemlerine göre elde edilmesidir. Bilimsel araştırma yöntemlerine göre elde edilen bilimsel bilgi sonuç olarak kitap, dergi, bildiri, makale vb. formlarla bilim dünyasına sunulmak üzere yayımlanır (Vurucu, 2019). Dergilerin diğer birçok alana nazaran daha fazla kullanılmasının altında en güncel bilgileri içermeleri ve bu bilgileri birçok alanda diğer kaynaklara nispeten daha hızlı yansıtma özellikleri yatmaktadır. Bu özellik de dolayısıyla dergileri bilimsel iletişim de çok özel bir yere taşımıştır (Küçük, Al ve Olcay, 2008).

Elektronik ortamın yaygınlaşmasıyla elektronik dergi gündemde yerini almıştır. Dergi sayısında önemli artışı tetikleyen bu durum hem bilim insanları hem de bilime hizmet vermekle görevli bilgi merkezlerini de ilgilendiren bir konu olmuştur. Bilgi merkezleri dergi ödeneklerini azaltarak, bütçe yükü hafiflemiş bununla beraber bilim insanının kendi ürününe ödeme yapmasının önüne geçilmesi amacıyla açık erişim platformları oluşturulmaya başlanmıştır. Bu gelişime paralel olarak sürekli artan akademik dergiler, bilim insanlarının bilimsel iletişimi takip etme hususunda daha seçici olmalarını mecbur kılmıştır. Dergileri sıklıkla başvuru yapan özelliği çeşitli bilim dallarında en güncel bilgilere yer vermeleridir. Her sayısı tarihli ve numaralı, belirli aralıklarla (üç aylık, aylık, haftalık vb.) çıkan, birden çok yazarın yazılarından oluşan yayın türüne dergi denir (Al, 2008). Bilimsel dergilerin öncelikli amaçlarından biri bilimsel yayınları o yayınlara ulaşmak isteyenlere ulaştırmaktır (Çetinkaya, 2019). Bilimsel derginin asıl farkı süreli ve hakemli olmasından ileri gelmektedir.

Bilim insanlarının özellikle çalışmalarının kendi web siteleri, çalıştıkları üniversite veya bilimsel kurumların elektronik arşivleri aracılığı ile ücretsiz erişime

açmaları bilimsel iletişim sürecinde köklü değişiklikler meydana getirmiştir. Açık erişim, kullanıcıları bilimsel ve entelektüel eserlere kolayca erişimini sağlayarak araştırmaların etkisini artırmaktadır. Bilimsel yayınlara, basılı ortamda ulaşım nispeten zorken internet ortamında bir araştırmacı çalışmasını potansiyel olarak bütün dünyadaki kullanıcılara kolayca açabilir (Tonta, 2006). Açık erişim, Türkiye’de ve dünyada geniş çevrelerce benimsenen ve Akademik dergilerin ortaya çıkış noktasına baktığımızda aynı zamanda birinci işlevi de olan bilim insanlarının çalışma sonuçlarını paylaşmak ve yayılmasını sağlamak olduğu görülmektedir. Bilimsel araştırmalar ve çalışmalar ise çalışmanın amaç ve hedefinin ne olduğu, nasıl hazırlandığı, sınırları, kullandığı yöntem, veri toplama teknikleri, bilgi kaynakları ve elde ettiği sonuçları, güvenilirliği test edildikten sonra kurallara ve standartlara uygun bir şekilde bilim dünyasına duyurulmalıdır. Bu sayede diğer bilim insanlarının çalışmalarından haberdar olması sağlanır ve ortaya çıkan çalışmalara yönelik eleştiri, yorum, öneri ve katkı dergiler sayesinde gerçekleştirilmiş olur. Akademik dergiler üniversitelerde görev alan öğretim elemanlarının akademik yükseltmelerini sağlayan bilimsel yayınlar içerir. Dolayısıyla bilimsel yayınların paylaşılması açısından akademik/bilimsel dergilerin niteliklerinin artırılması ve standartlaştırılması son derece önemlidir. Akademik dergilerin sahibi olan kurum ve kuruluşlar, yayına hazırlayan yayın yönetmeni, editör, yazarlar açısından bir bilgi kaynağının bilimsel niteliğe sahip olarak yayınlanabilmesi için dikkat etmesi gereken ölçütler vardır. Bilimsel dergi yayıncılığı için önemli olan bu ölçütler, derginin hem ulusal hem de uluslararası saygın dizinlerde/veri tabanlarında yer alabilmesinin önkoşuludur (Bahşişoğlu, 2014). Bilim insanlarının özellikle çalışmalarının kendi web siteleri, çalıştıkları üniversite veya bilimsel kurumların elektronik arşivleri aracılığı ile ücretsiz erişime açmaları bilimsel iletişim sürecinde köklü değişiklikler meydana getirmiştir. Açık erişim, kullanıcıları bilimsel ve entelektüel eserlere kolayca erişimini sağlayarak araştırmaların etkisini artırmaktadır. Bilimsel yayınlara, basılı ortamda ulaşım nispeten zorken internet ortamında bir araştırmacı çalışmasını potansiyel olarak bütün dünyadaki kullanıcılara kolayca açabilir (Tonta, 2006). Açık erişim, Türkiye’de ve dünyada geniş çevrelerce benimsenen ve hızla yaygınlaşan bir yaklaşımdır. Bilgilerin en geniş çevrelerce ulaşılabilir olması da yine bilimsel ilerlemenin daha hızlı olmasını beraberinde getirir. Günümüzde açık dergiler ve açık arşivler, açık erişim politikasına uygun olarak hizmet vermektedir. Üniversitelerdeki öğretim elemanlarının akademik kaynak sağlama yöntemlerinde de elektronik

kaynakların en üst düzeyde olduğu görülmektedir (Odabaş, 2012). Elektronik kaynakların tercih edilmesinin böylesi rağbet görmesi, e-kaynakların önemi ile ilgili bilgileri de yine içerisinde barındırmaktadır. Kaynakların kalitesi, denetimi, temiz veri sunması vb. ve bunların ölçütleri üzerine çalışmalar yapmanın yine bu doğrultuda alana katkı sağlayacağı aşikardır.

1.1. Araştırmanın Konusu

Araştırma konusu, DergiPark yayın platformunda eğitim bilimleri temel alanında yer alan 200 adet bilimsel dergiyi, literatürden elde edilen 21 adet değişkenler açısından incelemektir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Çalışmanın amacı Türkiye’de izlenmekte olan bilimsel yayın politikası hakkında çok yönlü değerlendirmeler yapmak ve öneriler sunmaktır. İncelediğimiz başlıklarla akademik dergilerin editörleri, hakemleri, yazar ve imtiyaz sahipleri için durum tespiti yapılmaya çalışılarak ufuk çizilmek amaçlanmıştır.

DergiPark’ta yayınlanan dergilerin standartlaşma çalışmalarına ne kadar uyumlu olduğu incelenmiştir. Standartlaşma çalışmalarındaki esas amaç derginin uluslararası atıf dizinlerinde indekslenmesinde tam, doğru, güvenilir ve temiz veri sunulması, makalelerin görünürlüklerinin artırılmasıdır. Bu çalışma ile durum değerlendirmesi ışığında gerçekçi analizlerin yapılması ve varsa eksiklerin tespit edilip literatüre katkı sağlanması amaçlanmıştır. Bu da yine Türkiye’de izlenmekte olan bilimsel yayın politikası hakkında çok yönlü değerlendirmeler yapabilmekle kabildir. Yapılan yerinde değerlendirmeler sayesinde de önerilerde bulunmak esas hedefler arasında sayılabilir. Tam da bu amaçla, belirlenen maddeler ışığında DergiPark veri tabanında yayınlanan 200 akademik derginin profili çizilmeye çalışılmıştır.

Yine bu çalışmanın amaçları arasında süreli yayınlardan sorumlu olan yöneticilere dergilerin yayımlama uygulamaları ile ilgili bilgi aktarmak vardır. Akademik bilgi üretiminin vazgeçilmez bir ayağı olan dergicilik ile ilişkin konular ele alınarak editörlük, hakemlik, yazarlık, indeksler gibi dergiciliğin farklı boyutları üzerinde bilgi verilmeye çalışılmıştır.

Türk Dil Kurumu’nun güncel Türkçe sözlüğüne göre standart kelimesinin anlamı “Belli bir tipe göre yapılmış veya ayrılmış, ölçün, ölçünlü, tek biçim” dir.

Başka alanlarda olduğu gibi bilimsel dergicilikte de standartlaşma son derece önemli ve gereklidir. Akademik dergi standartlarının dergilerin niteliğini hangi yönlerden etkilediğini özetleyecek olursak Çakmak ve Akça, (2017);

1. Dergilerin tüm dünyada kullanımını ve görünürlüğünü artırır.
2. Bilimsel etik kurallar ve nesnel ölçütlere göre şeffaf, adil bir editör hakem değerlendirme aşamaları sağlar.
3. Sistemler arası veri alışverişi ve sistemlerin birbirini tanımalarını sağlar.
4. Veri analizlerini ve raporlama işlerini kolaylaştırır.
5. Etki faktörü ölçümleri ve atıf analizlerinin yapılabilmesini sağlar.

Bir derginin standartlaşma çalışmalarını gerçekleştirmiş olması nitelik ve kalitesini artırır. Dolayısıyla makalelerin görünürlüklerinin, uluslararası atıf dizinlerinde indekslenmesi, güvenilir, doğru, tam ve temiz veri sunularak artması sağlanır.

Bilim insanı, bilime yaptığı katkıyı araştırma sonuçlarını yayına dönüştürmesiyle kanıtlar. Yapılan çalışmalarınsa olabildiğince geniş kitlelere ulaşması ve saygın dergilerde yayınlanması da akademik alanda oldukça önemlidir. Bunun içinse binlerce akademik dergi alternatifi bulunmaktadır. Dolayısıyla bir kez yayınlanacak olan bilimsel ürün için en fazla faydayı sağlayacak olan derginin seçimi önemlidir. Çok kriterli bir seçim olan bu aşama, yapılan çalışmanın zayi olmaması için yapılabilecek en iyi seçime ulaşmak amacıyla yapılır. Yazar için en iyi olan derginin seçimi için bir takım kriterlere bakmak en fazla faydayı sağlayacak seçeneklerden biridir Hamurcu ve Eren, (2017). Yaptığımız çalışma, bu açıdan bilim insanlarına ışık tutabilecek bir nitelikte olma hedefindedir.

Dergi standartlarının önemi dijital platformlardan vazgeçemediğimiz bu çağda her geçen gün artmaktadır. Bilimsel iletişimde önemi de yine bu şartlara paralel olarak artış göstermektedir. Standartlaşma çalışmalarının temel amacı dergilerin nitelik ve kalitesini artırmaktır. Akademik yayıncılık konusu araştırıldığında dergilerin ulusal ve uluslararası dizinlere girebilmesi için standart bir alt yapı hizmeti sunan DergiPark sistemi göze çarpmaktadır. DergiPark platformu üzerinden Türkiye'deki standartlaşma planlarının ne durumda olduğuna dair yapılan bu çalışma

ile alana daha fazla katkı sağlama amaçlanmaktadır. Bu doğrultuda belirlenen alt amaçlar şu şekildedir:

Akademik dergilerin;

1. İndirme sayılarını (tiraj) incelemek,
2. Göz atma sayılarını incelemek,
3. Elektronik ortamda yayına başlama tarihlerine göre dağılımını incelemek,
4. Yıllık yayın sıklığını (periyodu) incelemek,
5. Yayıncılarına göre dağılımını incelemek,
6. Yayın diline göre dağılımını incelemek,
7. Hakemden denetimli olma durumlarını incelemek,
8. Hakem sayılarına göre dağılımını incelemek,
9. Editör kuruluna sahip olma durumlarına göre dağılımını incelemek,
10. Editör sayılarına göre dağılımını incelemek,
11. Zamanında yayınlanmasına yönelik bulguları incelemek,
12. Künyesinde, dergiye ulaşım bilgilerine yer vermesi durumuna göre dağılımını incelemek,
13. İndeks hazırlama durumlarına göre dağılımını incelemek,
14. E-ISSN numarası bulundurma durumlarına göre dağılımını incelemek,
15. Hedef kitlesine (Ulusal/Uluslararası) göre dağılımını incelemek,
16. Yayınlamış oldukları toplam dergi sayısına göre dağılımını incelemek,
17. Yer alan toplam makale sayılarına göre dağılımını incelemek,
18. Yer alan makalelerin yazarların unvanlarına göre dağılımını incelemek,
19. Türkçe öz, özetçe veya özetinin olması durumuna göre dağılımını incelemek,
20. İngilizce öz, özetçe veya özetinin olması durumuna göre dağılımını incelemek,

21. İngilizce anahtar sözcüklerin verilmesi durumuna göre dağılımını incelemek.

Türkiye’de yayınlanan bilimsel dergilere dair durum belirten birtakım betimsel sonuçlar ortaya koymak ve bu sonuçları kalite ölçütleri ışığında değerlendirebilmek, Türkiye’de akademik yayıncılığın gelişmesine önemli katkı sağlayabilir. Bilimsel dergilerin süreçsel gelişimini takip etmek geleceğe yönelik çalışmalara ışık tutabilir.

1.3. Araştırmanın Önemi

Türkiye’de her geçen gün bilimsel yayın sayısı artmakta fakat buna rağmen yayınların niteliği ve artışın nedenleri üzerine sorgulayıcı tutum sergileyecek bilim insanı ya da politika geliştirmekten sorumlu kişi sayısı oldukça azdır. Bu eksikliklere yönelik yapılan her çalışma ve alınan karar ise ülkedeki bilim insanlarının gelecek yıllardaki bilimsel yayın yapma davranışlarını etkilemektedir (Al, 2008). Yaptığımız çalışmanın bu tür davranışlarda yönlendirici bir rehber olma kapasitesi, çalışmanın önemini gözler önüne seren bir özelliğidir. Alana yaptığı katkı dolayısıyla bilim dünyasında böylesi bir eksikliği giderici rol oynayacağını söylemek mümkündür.

Üretilen bilgilerin bilimsel ağ ile paylaşıldığı ortamlar bilimsel dergilerdir. Bu sayede bilimsel iletişim dizgesinde bağ kurma ve alanyazın oluşturmaya katkı sağlarlar (Karagöz, 2019). Dergilerin bu çok önemli özellikleri birçok açıdan incelenmelerinin yine çok önemli bir gerekçesidir.

Ülkeler sağlam temeli olan bir yayın politikası geliştirmelidir ve bunu geleceklerini garanti altına almak için yapmak zorundadırlar. Bu bağlamda bilimsel yayınlar da ülkedeki bilim politikasının ne şekilde ve yeterlilikte yürütüldüğünün somut göstergelerindendir (Al, 2008). Bu bağlamda, literatür incelendiğinde, oluşturulması gereken politikalara kaynaklık edebilecek değerlendirmelerin yeterli olmadığı görülmektedir. Bu şartlar ise Türkiye’nin uluslararası bilimsel yayın üretimini olumsuz yönde etkilemektedir. Yapılan değerlendirmelerle alana katkı olmak planlanmıştır. Bilimsel çalışmaların hem nitelik hem de nicelik açısından geldiği nokta o ülkenin gelişmişliğinin ölçütüdür. Akademik çalışmalar bilimsel açıdan ilerlemenin temel kaynaklarından biridir. Bilim dünyasıyla paylaşılan bilimsel bir ürünün niteliği, niceliği ve özgünlüğü yazarının, bağlı olduğu kurumun ve ülkesinin katkısı olarak düşünülür. Dolayısıyla ülkenin gelişmişliğinin ölçüsü bilimsel bilgi üretiminin nitelik ve nicelik özelliklerinin geldiği noktada aranmalıdır. Ve bilimsel bir araştırmadan bahsedebilmemiz için de bilimsel bir yöntemin var

olması bir zorunluluktur. Bilimsel yayın performansını artırmak için politikalar geliştirmek bu nedenle bilimsel alanda gelişme gösterebilmek için şarttır (Vurucu, 2019). Ülkenin ihtiyaçları gözetilerek ve çağın gerekleri doğrultusunda oluşturulan bilim politikası ülkelerin gelişmişlik düzeyleri ile ilgili bilgi içerir. Nitekim ülkelerin gelişmişlik seviyesi bilime yaptıkları katkı ile doğrudan ilişkilidir (Al, Sezen ve Soydal, 2012). Türkiye’de bilimsel yayın performansına ilişkin olarak yapılan değerlendirmeler de o nispette önem arz etmektedir.

Bir diğer önemli husus, akademik camianın kaynak sağlama metotları arasında elektronik kaynakların yeri ve öneminin en üst düzeyde olmasıdır (Odabaş ve Odabaş, 2012). Dolayısıyla elektronik kaynakların bilimsel yeterliliklerini tespit amaçlı yapılan her çalışma, alana temiz veri sunumuna teşvik niteliği de taşımaktadır.

Araştırma değerlendirme çalışmaları ile kişiler, kurumlar ya da ülkeler arasında karşılaştırmalar yapılarak ülkelerin ve/veya kurumların bilimsel yayın politikaları şekillenmektedir. Yine araştırma değerlendirme çalışmaları sayesinde neyin araştırmaya değer olduğu ve bilim camiasının nelere değer verdiğine dair bilgilere ulaşılabilmektedir (Al, Sezen ve Soydal, 2012). Bu çalışma, kişi ve kurumların bilimsel yayın politikasına yönelik sağlıklı kararlar alabilmesi için gerekli olan arka plan bilgileri içermesi bakımından da oldukça önemlidir.

Yapılan araştırmalar doğrultusunda ülkemizde yeterince çalışma bulunmayan akademik ve bilimsel dergicilik alanına katkı sağlanmaya çalışılmıştır. Türkiye’de akademik yayıncılık alanında yapılan çalışmaların yetersizliği bu alanının böylesi araştırmalara ne kadar gereksinim duyduğunu da göstermektedir. Bu doğrultuda açık erişime sahip bilimsel ve akademik dergilerin bilimsel yeterliliklerini, bir takım niceliksel göstergeler ışığında incelemenin, alan için oldukça önemli bir noktada olduğu söylenebilir.

1.4. Varsayımlar

Bu araştırmada

1. DergiPark yayın platformunda bulunan tüm verilerin güncel ve doğru olduğu var sayılmıştır.
2. İncelenen dergilerin sayısı bu çalışmanın sonuca ulaşabilmesi açısından yeterlidir.

1.5. Sınırlılıklar

Bu araştırma,

1. Eğitim bilimleri temel alanıyla ilgili bilimsel dergiler ile sınırlıdır.
2. Dergi Park veri tabanında yayınlanan eğitim bilimleri temel alanıyla ilgili 200 adet bilimsel dergi ile sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Açık Erişim: Bilimsel kaynakların internet vasıtasıyla yasal, teknik ve finansal engeller olmaksızın, okunabilir, erişilebilir, taranabilir, kaydedilebilir, yazdırılabilir, kopyalanabilir, dizinlenebilir, yazılıma veri olarak taşınabilir, metne bağlantı verilebilir ve tüm yasal amaçlar için kullanılabilir olmasıdır (Vatansever, 2019).

Dergi (Journal): Kapsadığı konular belirlenmiş olan belirli aralıklarla çıkarılan yayın türüdür.

Popüler Dergi (Popular Magazine): Sadece dergi editörü tarafından düzenlenip hakem sürecinden geçmeyen, çoğunlukla profesyonel yazarlar ve gazeteciler tarafından yazılan, genel okuyucu tarafından dili anlaşılır, ayrıntılı kaynak gösterilmeyen ve daha kısa olma eğilimindeki dergi çeşididir.

Akademik Dergi (Academic Journal): Ayda bir veya 2-3 ayda bir çıkarılan bir bilimsel alan, disiplin ya da alt disiplinde hazırlanan bir araştırmayı veya güncel gelişmeleri aktarma amacıyla hazırlanan süreli yayındır.

Editör: Yazıları yeniden düzenleyerek yayıma hazırlayan kimse olarak tanımlanmaktadır.

Hakem: Bilimsel bulguların bilim dünyası ile paylaşılmadan önce, metodoloji, yaklaşım, muhakeme ve yenilik kriterleri baz alınarak tarafsız bir şekilde inceleyen kimsedir.

TR DİZİN (Türkiye Dergileri Atıf Dizini): Türkiye adresli hakemli dergiler ile TÜBİTAK tarafından desteklenen projelere bibliyografik / tam metin erişimin yanı sıra, atıf ve performansların ölçülerek yazar, kurum, bilim dalı ve dergilerle ilgili analizlerin yapıldığı Fen ve Sosyal Bilimler alanlarını kapsayan ulusal atıf dizinidir

2. KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Dünyada ve Türkiye’de Dergicilik

2.1.1. Dünyada Dergicilik

Tarih boyunca gücün en önemli kaynaklarından biri olarak kabul edilen bilgi, günümüzdeki kadar hiçbir dönemde etkin kullanılmamıştır. Önemi günden güne artan bilgiyi üreten, kullanan ve yayan toplumların lider olabileceği inancı her geçen gün daha pekişmektedir. Toplumlar arasında bilgi üretim düzeyi de doğal olarak farklılık arz etmektedir. Ülkelerin ortaya çıkarmış olduğu proje, patent, bilimsel yayınlar vb. aynı zamanda ülkenin bilime ve bilim insanına yaptığı yatırım seviyesini de göstermektedir. Dolayısıyla ülkelerin gelişmişlik düzeyi ile bilime yaptığı yatırım arasında yakın bir ilişki olduğunu söylemek mümkündür. Bilim insanlarının ortaya koyduğu bulgu, teorem ya da yeniliklere ulaşım, yayınlama yoluyla gerçekleşmektedir. Bahsi geçen bu bilimsel yayınların ise çeşitli türleri olmakla birlikte kendine has kuralları da bulunmaktadır. Dolayısıyla bilimsel yayınlar evrensel olarak kabul edilen bazı özellikleri içerisinde barındırmalıdır (Al, 2008).

Dergi yayıncılığı 350 yıldır bir takım değişikliklerle devam etmektedir. Elektronik ortama gelinceye dek birçok konuda çok önemli farklar bulunmasa da günümüzde artık internete yani dijital ortama geçişle esas fark ortaya çıkmıştır. 1665’ten 1990’lara kadar çoğunlukla basılı bir biçimde akademik yayıncılık devam etmiştir. 1990’lardan sonra kâğıda basılı dönem baskın olmakla birlikte elektronik kopyalara ulaşım da mümkün olabilmiştir. Elektronik ortama gelinceye kadar makalelerin yazılış biçimleri, kâğıt üzerinde olması, hakemlik süreci ve hedef kitle ile olan iletişim biçimleri açısından çok önemli bir fark olamamakla beraber 2000’lerde artık elektronik değerlendirme işin içine girmiş, belirli bir içeriğin birden fazla mecrada yayınlanması mevzu bahis olmuştur. Dolayısıyla internetin yaygınlaşması, akademik yayıncılığın dijital ortama kaymasına, üretim maliyetlerinin düşmesine, bilgiye ulaşım süresinin kısalmasına neden olmuştur (Dönmez, Yurdakul, Taşmurat, 2020).

Yazının bulunması ve haberleşme şekillerinin değişip yaygınlaşmasıyla bilginin yayılması ihtiyacı hızla artmıştır. Fakat bilimsel makaleler vasıtasıyla bilginin sistemli bir şekilde iletilmesinin son bin yılda ortaya çıktığını söylemek mümkündür. Antik Yunan döneminde bilgiye ulaşım yollarının benzer olduğuna dair

bilgilere ulaşılmış olsa da asıl olarak matbaanın icadıyla bilgi paylaşım araçlarının geniş çapta Avrupa’da yaygınlaşmasıyla başladığı düşünölmektedir (Almeida, 2016).

Bilimsel yayıncılığın tarihine baktığımızda 1665 yılı öncesinde bilimsel yayıncılıktan ziyade bilgilerin paylaşıldı bilimsel topluluklar göze çarpar. 1665 yılında yayın hayatına başlayan “Philosophical Transactions of the Royal Society” bilimsel yayıncılığın ilk örneğidir. 1990’lı yıllarda bilimsel yayıncılıkta gözlemlenen patlamayla birlikte bilimsel çeşitlilik artmış, uygun maliyette ürünler ortaya çıkartılmış ve artık dağıtım ve yayma dünya çapında olma boyutu kazanmıştır. Yine bilimsel yayıncılığın en önemli kilometre taşlarını şu şekilde sıralamak mümkündür: 1439 yılında Gutenberg ve hareketli matbaa, 1580 yılında Elsevier yayın evinin kuruluşu, 1618 yılı bilimsel ilk derginin kurucu editörü ve ticari yayıncısı Henry Oldenburg. Görüldüğü üzere bilimsel araştırmaların basım ve yayımı bilimsel araştırma sürecinin bir parçasıdır. Bilim insanların yaptıkları çalışmaların kendi bilim dallarında tartışılabilmesi, çalışmanın daha ileri noktalara götürülebilmesi ve daha geniş bir insan kitlesi tarafından izlenebilir olması için yayımlanmış olması gereklidir (Orhan, 2011).

Dünyadaki dergi yayıncılığı sürecine baktığımızda ilk olarak matbaanın icadı ile başlamak mümkündür. Matbaa sektöre önemli bir ivme kazandırmıştır. İlk yayınların özelliğı olarak düzensiz aralıklarla yayınlandığı ve baskı tirajlarının az olduğunu söyleyebiliriz. Bu sebeple ilk zamanlar dergi yayıncılığı değil süreli yayın olarak adlandırılmıştır. 16.yüzyılın başlarından itibaren süreli yayınlar haftada bir yayınlanmaya başladı. 17.yüzyıl başları itibariyle dergi yayıncılığı anlamında dergi yapısı kavramsal olarak oturmuş ve yayınlanmaya başlamıştır. 18.yüzyıl başlarından itibaren de sanayi devriminin yaşanması ile birlikte okuma-yazma oranının artışın beraberinde getirdiğı sosyal hayatın farklı alanlarının oluşmasıyla dergi yayınlarına ilginin arttığı görölmüştür. Geniş bir hedef kitleye ulaşmak amacıyla da ilgi çekici içerik üreten, merak edilen konular hakkında bilgi veren bir yayıncılık anlayışı ile yayın yapılmaya başlanmıştır (Akyürek, 2019).

Galanti (1995), Osmanlılar’daki ilk basımevinin, İbrahim Müteferrika’dan önce Gutenberg’in 1455 yılında Avrupa’da bastığı ilk kitaptan 37 sene sonra kurulduğunu belirtir. Osmanlı topraklarında ilk matbaacılığı 1492 yılında göç eden Museviler yapmıştır. Bu Musevi göçmenler; 1494 yılında İstanbul’da, yine o zamanlar Osmanlı vatanında yer alan Selanik’te 1510’da Edirne’de 1554’te, Safet’te

1563'te, Şam'da 1605'te, İzmir'de 1646'da ilk matbaaları kurmuşlardır. Bu matbaalarda Yunanca, Latince, İspanyolca ve İbranice eserler yayımlanmıştır. Bunun sebebi olarak ise Türkçe ve Arapça yayımlamanın yasak olduğunu belirtmektedir (Galanti, 1995: s. 165).

2. Dünya Savaşı sonrası, akademik süreli yayıncılık bir sektör ve iş alanı olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunun öncesinde bilimsel toplumlar tarafından desteklenen bilimsel yayınlar, 2. Dünya Savaşı ardından bilimsel yayıncılığın payını ticaret sektörü önemli ölçüde artırmıştır (Forgues & Liarte, 2013). Yine 2. Dünya savaşı sonrası hakem değerlendirme sisteminin akademik süreli yayıncılığa tekrar katılması ve baskın uygulama haline gelmesi bakımından önemli zamanlardır. 1731 yılında Edinburgh Kraliyet Cemiyeti tarafından ilk kez kullanılan bu uygulama, zamanla yerini editör değerlendirmesine bırakmıştı. Ancak bilimsel yayıncılığın boyut ve karmaşıklığı arttıkça özellikle 2. Dünya Savaşı sonrası hakem/akran gözden geçirmesi yeniden başlamıştır. Bu dönemde olmasında ise gazetelerin saldırılarına cevap verme gereksinimleri etkili olmuştur (Anderson, 2012)

17. yüzyılda İngiltere'de bilim insanlarının kendi aralarında yaptıkları yazışmalar ile akademik dergicilik başlamıştır. Bilinen eski bilimsel dergiler *Journal des Scavans* ve *Philosophical Transactions of the Royal Society* isimli dergilerdir ve 1665 yılında yayımlanmıştır. Türkiye'de akademik dergiler, Cumhuriyet'in kuruluşundan sonra üniversitelerin sayısındaki artışa paralel olarak artmıştır. Özellikle 1980'lerden sonra üniversite sayısındaki artışla doğru orantılı artış akademik dergi sayılarında da görülmüştür (Gözen, 2012). İnternetin kullanılmaya başlanmasıyla kitaplar elektronik ortamlarda oluşmaya başladı ve Wiley, Elsevier gibi köklü yayın evleri de elektronik kaynak türlerini artırma yoluyla yayıncılık sektörünü değiştirmeye yönelmişlerdir. 1990'ların ortalarından itibaren elektronik gazeteler, kitaplar ve dergiler dünyanın her yerinde yaygın olarak okuyucu hizmetine sunulmuştur. Nitekim elektronik yayınlar eğitim, öğretim, yayıncılık ve kültürel alanda birçok köklü yenilikler getirmiştir (Kıpçak, 2019). Dergi sektörüne yeni fırsatlar ve birçok potansiyeli de beraberinde getiren dijitalleşme, ucuz yolla daha geniş kitlelerin ulaşımına imkân sağlamıştır. Bu dijital dönüşüm artan baskı ve dağıtım maliyetlerinin kaçınılmaz bir sonucu olarak gerçekleşmiştir. Dezavantaj olarak sayılabilecek bu faktörler, dergi yayıncılığı üzerine son derece büyük katkılar olarak dönmüştür (Hall, 2014: s. 129).

Rao (2001), elektronik dergilerin gelişimini oldukça etkileyici bulur. O'na göre teknik alanda elektronik dergiler tekrar gözden geçirilmiş bu sayede 62 den fazla bilimsel ve beşeri yeni konular ortaya çıkmıştır. Akademik camia içinse bu durum oldukça önemli olumlu bir çok şeyi ifade etmektedir (Rao, 2001: s.169).

2.1.2. Türkiye’de Dergicilik

Dergiler, sonsuza dek yayınlanacağı düşünülen belli bir amaç için kurgulanan ortak bir ad altında belirlenmiş aralıklarla ve yılda en az iki defa yayınlanan, her sayısı tarihli ve numaralandırılmış olan, farklı kişilerce yazılmış öykü, makale gibi yazıları barındıran yayınlardır (Küçük, Al ve Olcay, 2008). Dergilerin süreklilik arz etmesi bilimde istikrar ve gelişimi destekler nitelikte bir özelliktir. Sürekli gelişimini ve büyümesini beklediğimiz bilime, dergilerin bu paralel özelliğinin olumlu etkisi yadsınamaz bir gerçektir.

Türkiye’nin ilk dergi yayıncılığı serüveni Osmanlı dönemiyle başlar. Osmanlı döneminde ismi mecmua olarak geçmektedir ve ilk yayınlanan dergi ise Vekayi-i Tıbbiye dergisidir. Fransızca olarak da yayınlanmış olan derginin amacı mesleki bilgi neşretmektir. Ardından yayınlanan dergi ise Münif Paşa’nın 1862 tarihli kurmuş olduğu Cemiyet-i İlmiyeyi Osmanlı Derneği tarafından çıkarılan Mecmua-i Fünun dergisidir. Derginin içeriği ise fizik, tarih, coğrafya, felsefe, ruh bilimi, toplum bilimidir. İnternet matbaanın icat edilmesi kadar önemli bir gelişmedir. Öyle ki birçok alanda kullanılmasıyla yayıncılık sektörü de bundan nasibini almıştır. Yayıncılığın yeniden değişim göstermesini gerekli kılan internet ile yayıncılığın şekli değişmiş, elektronik yayıncılık adını almıştır (Akyürek, 2019).

DergiPark veri tabanında dergi tasnifi konusunda ulaşılan bilgiler doğrultusunda dergileri üç sınıfa ayırdığını görmekteyiz bu sınıflama şu şekildedir: ¹

- Dergi (Journal): Kapsadığı konular belirlenmiş olan belirli aralıklarla çıkarılan yayın türüdür.¹
- Popüler Dergi (Popular Magazine): Sadece dergi editörü tarafından düzenlenip hakem sürecinden geçmeyen, çoğunlukla profesyonel yazarlar ve gazeteciler tarafından yazılan, genel okuyucu tarafından dili anlaşılır, ayrıntılı kaynak gösterilmeyen ve daha kısa olma eğilimindeki dergi çeşididir.¹

¹ Dergipark, Dergiler İçin Önemli Açıklamalar, 10.2021, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/page/dergiler-icin-onemli-aciklamalar>

- Akademik Dergi (Academic Journal): Ayda bir veya 2-3 ayda bir çıkarılan bir bilimsel alan, disiplin ya da alt disiplinde hazırlanan bir araştırmayı veya güncel gelişmeleri aktarma amacıyla hazırlanan süreli yayındır. Dergi makaleleri genellikle araştırmayı yapan kişi ya da kişiler tarafından yazılır. Popüler dergilere oranla daha uzun olup sonunda bir bibliyografya ya da kaynakça bulunur. Fen ve sosyal bilimler alanında yazılan makalelerde asıl metinden önce bir öz yer alır. Akademik dergilerin çoğu hakemlidir.¹

Akademik dergi, bilimsel çalışmaların bulgularıyla beraber tartışma, değerlendirme, analiz vb. içeren araştırmalara da yer veren ve genelde bilimsel özellikteki dergilerin uyduğu standartları da barındıran basılı ve/veya elektronik platformlarda yayınlanan süreli yayınlardır. Dolayısıyla her akademik dergi bilimsel dergi olmamakla birlikte bilimsel dergi aynı zamanda akademik dergidir diyebiliriz.

"Akademik" ve "Bilimsel (Scholarly)" sözcükleri birbirleri yerine kullanılmakla birlikte, EBSCO bu terimleri aşağıdaki anlamda kullanmaktadır:²

Akademik dergiler: Hedef kitlesi araştırmacılar olup bibliyografya ve dipnot içeren makaleler yayınlayan dergilerdir. Bu tanım araştırmacılara yönelik olarak yayın çıkaran hem hakemli hem hakemsiz dergileri kapsamaktadır.

Bilimsel (Hakemli) dergiler (Scholarly -Peer Reviewed- Journals): Hedef kitlesi yine araştırmacılar olup hakemli dergiler konumundadır. Her ne kadar hakemli olarak sınıflandırılrsa da bilimsel dergiler de editoryal yazı ve incelemeler şeklinde hakemlik sürecine dahil edilmeyen içerik barındırabilir. Yayınladığı makale türüyle ilgili bilgiyi ise her sayısında vermektedir.

Ulusal Hakemli Dergi: Üniversite kütüphanelerinde erişimi gerçekleştirilebilen hem editörü hem de en az beş farklı üniversitenin öğretim üyelerinden oluşan bir danışmanlar grubu olan, son beş yılda düzenli yayınlanmış ve en az yılda iki kez yayımlanan, içeriğinde sanatsal ve özgün makalelere yer veren dergidir.

E- dergi yayıncılığında süreç, geleneksel dergi yayıncılığı ile başlayıp teknoloji, internet ve yeni medya ile evrim geçirmiştir. Fakat bu süreç öyle çok hızlı gelişmemekle birlikte 1990 sonrası kişisel bilgisayar kullanımının yaygınlaşması ve 2007 den sonra ancak bir elektronik yayın diyebileceğimiz yayınlar üretilmiştir. Bu

² <https://www.ebsco.com/tr-tr/acik-erisim/eds-acik-erisim-icerigi>

yıldan sonra özellikle paralel yayıncılık önem kazanmıştır. Yine bu süreçte ticari yayıncılar elektronik yayıncılığı bir tehdit olarak algılamış ve desteklememişlerdir. Fakat sonrasında sosyal medyanın günlük yaşam içerisinde yer almasıyla birçok sektör kendisine elektronik platformda yer edinme gereği duymuştur. Bu sebeple yayıncılık sektörü ilk olarak gazete yayınlarını elektronik olarak yayınlamış ve geçmiş sayıları da elektronik platforma taşımıştır. Bunu kitap ve dergiler takip etmiştir. Her geçen gün okuyucu kitlenin yeni medya araçlarını kullanımının artmasıyla artık elektronik yayıncılık bir zorunluluk haline gelmiştir. Okuyucunun dergi, gazete ve kitabı aynı anda hem basılı hem de elektronik ortamda ulaşması sebebiyle paralel yayıncılık ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla elektronik yayıncılık, kitap dergi ve gazete için paralel olarak yayınlanmıştır (Akyürek, 2019).

Bilimsel iletişim aracı olan süreli yayınlar, araştırmacıların ürünlerini kullanıcılar ile paylaşma, araştırma sonuçlarının kayıt altında tutulması ve yayın kalitesinin onayını sağlar. Tüm bu içeriğe erişim, bilgi paylaşım gibi olanakların artırılması evrensel bir bilimin gereklerindedir. Sadece bilgi ve teknoloji üretme sorumluluğu değil bunun yanında üniversite ve bilim enstitülerinin bilgiyi yayma gibi bir sorumluluğu da günümüzün gereklerinden biri olmuştur.

Orhan (2011), dergi yayımını ise dört temel basamak olarak maddelemiştir:

1. Gönderilen yayınları toplama ve hakemlik sürecini yönetme amacıyla editör kurulunun oluşturulması ve uzmanlık dergilerinin çıkarılması,
2. Mizanpaj ve üretim,
3. Yayınlama ve dağıtım,
4. Arşivleme ve kullanımı artırmadır.

Bilimin kullanıcılarına ulaşmasını sağlayan dergi yayımı, yayınlarını topladıktan sonra hakemlik süreci ve editör kurulunun oluşturulması aşamasındaki titizlikleri nispetinde kalitesinin artacağını söylemek mümkündür. Aynı amaca yönelik olarak devamında mizanpaj ve üretim, yayınlama ve dağıtımdan sonra kaynaklara ulaşımında sürekliliği ve özgünlüğü sağlayan arşivleme basamakları da son derece önemlidir.

2.2. Açık Erişim (E-Dergi)

“Açık Erişim” kavramı ilk kez 2002’de, dünyanın önde gelen araştırma enstitüleri, bilim ve araştırma kütüphaneleri ve araştırmacılar tarafından oluşturulan Budapeşte Açık Erişim Girişimi’nde: “Bilimsel literatürün internet aracılığıyla finansal, yasal ve teknik bariyerler olmaksızın erişilebilir, okunabilir, kaydedilebilir, kopyalanabilir, yazdırılabilir, taranabilir, tam metne bağlantı verilebilir, dinlenebilir, yazılıma veri olarak aktarılabilir ve her türlü yasal amaç için kullanılabilir olması” olarak tanımlanmıştır. Avrupa Birliği (AB) fonlarıyla desteklenen projeler kapsamında üretilen tüm hakemli yayınların açık erişim olması, AB 7. Çerçeve Programıyla başlamış ve dünyanın en büyük sivil Ar-Ge destek programı olan, ülkemizin de katılım ve katkı sağladığı AB Ufuk 2020 programında zorunluluk olarak devam etmiştir (Vatansever, 2019).

Açık erişimi ortaya çıkaran nedenlere baktığımızda, yüksek maliyetler, bilimsel iletişimin geniş platformlara yayılması, dijital mirasın korunmasına duyulan ihtiyaç, araştırma etkisinin artırılmasına yönelik duyulan ihtiyaçlar sayılabilir. Bunlarla beraber adil kullanım hakkı sağlanması, çalışmanın güvenilirliğini ve tanınırlığını artırarak bilimsel etkini yükseltmesi, atıf oranlarını yükseltmesi (%50-300) ve araştırmacıların literatüre daha geniş alandan bakabilmesi açık erişimin tercih edilme sebepleri arasında sayılabilir (Kütüphane ve dokümantasyon dair başkanlığı, 2015). Açık erişim, TÜBİTAK-ULAKBİM’e göre, “Bilimsel literatürün internet aracılığıyla finansal, yasal ve teknik bariyerler olmaksızın erişilebilir, okunabilir, kaydedilebilir, kopyalanabilir, yazdırılabilir, taranabilir, tam metne bağlantı verilebilir, dinlenebilir, yazılıma veri olarak aktarılabilir ve her türlü yasal amaç için kullanılabilir olması” şeklinde tanımlanmaktadır.

İnternetin bulunmasıyla bilgiye açık erişimle ilgili çok önemli bir adım atılmıştır fakat 1990’lı yıllar bu anlamda oldukça münferit bir girişim olarak kalmıştır. 2000’li yılların başında ancak örgütlü bir hale gelebilmiştir. Açık erişim hareketi toplumdaki her bir bireyin bilgiye ulaşabilir olması gayesini taşıyan ve bu doğrultuda her türlü kısıtlamanın da ortadan kaldırılması amacıyla hareket eden bir inisiyatiftir. Açık erişim dendiğinde içinde iki temel kavramdan söz etmek gerekir. Bunlar açıklık (şeffaflık, gizli olmama hali) ve erişilebilme kavramlarıdır (Yavuz, Gültekin, 2019). Elektronik yayıncılık teknolojisinin günümüzde hızlı gelişimiyle beraber elektronik yayınların basılı yayınlardan daha fazla üretildiğini söylemek

mümkündür. Elektronik yayıncılık yayın hayatına adım attığı ilk günlerden itibaren ivme kazanarak devam etmektedir (Akyürek, 2019).

Açık erişim, yayımların tam metinlerini veya bibliyometrik verilerini okumaya, kopyalamaya, indirmeye, çıktı almaya, dağıtmaya, aramaya veya bağlantı kurmaya izin veren bir anlayıştır. Aynı zamanda açık tarama motorlarının indekslemesine ve çeşitli veri tabanı yazılımlarının verilerini alıp kendi sistemlerine işlemesine olanak sağlar (Dönmez, Yurdakul ve Taşmurat, 2020). Yine Odabaş ve Odabaş (2012) de açık erişimi, yayımların teknik, coğrafik, finansal, yasal, kurumsal ve zamansal engellerin olmadığı bir ortam üzerinde erişilebilir kılınması şeklinde ifade eder.

Türkiye’de birçok kurum önceliğini elektronik kaynak kullanımına vermiş ve elektronik kaynak kullanımını bir hedef haline getirmiştir. Bilginin teknolojikleşmesi ile elektronik yayınlar hayatın önemli bir değeri haline geldiğinden gazete, dergi ve ansiklopediler de artık elektronik olarak yayınlanmaya başlamıştır. Bilginin internet kullanımının getirdiği kolaylıkla birlikte toplumun her kesimine ulaşması elektronik kaynaklara verilen önemi artırmıştır. Ve bu yöneliş sürekli yükseliş eğilimindedir. Zaman ve mekândan bağımsız bir erişim imkanı sağlayan elektronik kaynaklar kolay okunabilme, paylaşılabilme ve depolanabilme gibi kullanıcıların erişim davranışlarını da değişikliğe uğratmıştır (Kıpçak, 2019).

E-dergiciliğe geçişin akademisyenlerin yayın üretimine de olumlu etkiler yaptığı görülmüştür. “Yeni medya” konusuna bilimsel iletişim sahasındaki akademisyenler, yayınlarda daha fazla yer vererek gerekli refleksi göstermişlerdir. Yine zamansal ve uzamsal kısıtlamalardan bağımsız olan dijitalleşme, akademisyenler ve akademik kurumlar arasındaki iletişim ve işbirliğini artırmıştır (Dönmez, Yurdakul ve Taşmurat, 2020). Yayınevleri ve üniversiteler 2000 yılı itibariyle elektronik dergi yayınlanmasında oldukça etkin rol üstlenmişlerdir. Özellikle üniversiteler dergilerini açık erişim olarak herkese sunmaktadırlar. Bilgi teknolojileri yükseköğretimin tüm safhalarında desteklenmekte ve üniversite eğitiminde etkili bir sistemin oluşturulmasında önemli araçlardır. Bu durum eğitim anlayışını değiştirerek yeni rollerin gelişmesini sağlamıştır. Elektronik kaynaklar eğitim sisteminin vazgeçilmezi olmuş özellikle dergiler, kitaplardan farklı olarak güncel bilgileri, yeni bilimsel araştırmalardan haberdar etmesi sebebiyle tercih edilmiştir. E-dergilerin küresel erişim, metin içi arama, en güncel bilgi ve içeriğe erişim gibi özellikleri geniş kitlelerce kullanılmasını sağlamıştır. İnternetin 200’li

yıllarda yaygın olarak kullanımı, elektronik yayıncılık sayesinde gazete, dergi ve kitaplara zaman ve mekân kısıtlaması olmaksızın ulaşım, yayın sektörünün de değişimler yaşamasını sağlamıştır.

Bu geniş çaplı dönüşümün tarihçesine genel bir bakış attığımızda 1995'te popüler dergi ve gazetelerde kendini gösteriş başta hem elektronik hem basılı olsa da yayıncılar için elektronik versiyonları daha cazip hale gelmiştir. 1990'lı yıllarda internet kullanımının artmasıyla bilimsel dergilerin kullanılması yaygınlaşmış, sadece elektronik olarak yayınlanan dergiler de ortaya çıkmıştır. 1995-2000 yılları arası elektronik dergilerin gelişim gösterdiği dönem olduğunu söyleyebiliriz. Time, Business Week, The Wall Street gibi dünyaca ünlü dergilerle birlikte Elsevier, Springer, Oxford University Press gibi yayınevleri de 1996'dan sonra birçok bilimsel, teknik ve sosyal bilimler konulu dergileri elektronik olarak yayınlamaya yönelmiştir. İnternet dergiciliği için atılım yılı olarak bahsedebileceğimiz 1996 yılı ve ardından 1997 yılında Chip, PCWorld ve ComputerWorld gibi sayabileceğimiz dergiler de elektronik olarak yayınlanmıştır. 2000'li yıllar elektronik dergi yayıncılığı açısından en köklü çalışmaların sahnelendiği yıllardır. Kurumlar ve üniversiteler tarafından daha ucuz ve kolay olması sebebiyle elektronik yayınladıkları çalışmaları herkesin erişimine açmışlardır (Kıpçak, 2019).

Yayınevleri dergilerin elektronik olarak yayımlanmaya başlamasıyla daha geniş kitlelere daha kısa zamanda ulaşabilmiştir. Artan elektronik yayınlar beraberinde abonelik artışlarını getirmiş ve dolayısıyla da yayıncıların abonelerle iletişim kurmak, onlara ulaşmak konularında zorluklar yaşamaya başlamışlardır. Bu sorunu çözmek içinse geniş ağ yapısına sahip sağlayıcılar sahneye çıkmıştır. Bahsi geçen sağlayıcılar farklı yayıncılardan topladıkları kaynakları kendi platformları ve sayfaları üzerinden kullanıcılara sunmaktadır. Sağlayıcılar, fiyat avantajının yanında elektronik kaynakların yönetim ve kontrolünü de sağlamaktadır. Sağlayıcıların faydaları şunlardır:

1. Okur sayıları ve erişim en üst seviyeye çıkar.
2. Dağıtım ve satış fırsatını kendi başlarına ulaşamayacakları kişi ve kurumlara yapma şansını yayıncılara verir.
3. Korsan yayıncılığı kapsamlı erişim avantajıyla önler.

4. Telif haklarının korunmasını ve içeriğin değişik biçimlerde yönetilmesini sağlar.
5. Bu kaynak sağlayıcı firmalar kütüphanelerle çok iyi düzeyde bütünleşmiştir.
6. Yatırımın teknolojiye yapılmasıyla önemli bir pazar oluşturmuşlardır (Kıpçak, 2019).

Birçok belgenin elektronik ağ ve ortamlarla kullanım, saklama, dağıtım ve arzu edildiğinde erişim kolaylığı sağlayan yayıncılık elektronik yayıncılık olarak adlandırılır. Fakat bu geleneksel olan yayın organlarının, dergi, gazete vd. elektronik ortama dönüşmesi demek değildir. Yeni medya araçlarını kapsayan ve bu araçları kullanarak kullanıcıları tarafından ulaşılan her türlü içeriği kapsamaktadır. Elektronik yayıncılığın kullanım alanı oldukça geniştir. Bunun sebeplerine baktığımızda elektronik yayınların oldukça fazla ve farklı olması erişimin hızlı, zamandan ve mekândan bağımsız olması sayılabilir. Bu bağlamda elektronik yayıncılığında çeşitlerinden üç farklı kullanımından bahsetmek mümkündür:

1. Basılı olarak yayınlanan aynı zamanda elektronik olarak yayınlanan dergiler (paralel yayıncılık): Elektronik yayıncılığın aynı zamanda basılı nüshasının da yayınlanması hem elektronik hem de geleneksel yayıncılığın bir arada olmasıyla oluşan yayıncılık türüdür. Başlarda yayıncılar, elektronik yayıncılığı net bir şekilde kabul etmediklerinden paralel yayıncılık ilk zamanlar çok kullanılan bir sistem olmuştur. Geleneksel yayınların okuma-yazma bilen herkes tarafından ulaşılabilirken elektronik yayınların bilgisayar alt yapısına sahip kimselerce ulaşılabilir olması paralel yayıncılık anlayışının oluşmasına sebep olmuştur.
2. Elektronik olarak yayınlanan az miktarda basılı olarak yayınlanan dergiler.
3. Sadece elektronik yayınlanan dergiler (Akyürek, 2019).

Bilginin topluma ulaştırılmasında en önemli vasıta internetin yaygınlaşmasıyla kullanılmaya başlanılan elektronik kaynaklarıdır. Gelişen bu teknolojiden en çok etkilenen sektörün başını ise yayıncılık sektörü çekmektedir. Aşlarda basılıyla beraber elektronik ortamda yayınlanırken artık sadece elektronik yayınlar yapılmaktadır. Türkiye’de e-yayıncılık alanında en çok gelişimi gösterenlerin başında e-gazete ve e-dergiler gelmektedir. Kütüphaneler de artık bütçelerinin

çoğunu e-dergi ve e-kitap koleksiyonlarına ayırmaktadır. Öğrenciler de e-öğrenmenin yaygınlaşmasıyla daha aktif hale gelmiş, öğrenmenin kolaylaşmasıyla da eğitimde imkân ve fırsat eşitliğinin sağlanmasına katkı olunmuştur. Yayıncılar elektronik kaynağa yönelerek yüksek maliyet, yoğun insan emeğinden kurtularak internet aracılığıyla kısa zamanda dünyaya açılabilmişlerdir. Eğitim kurumlarında elektronik kaynakların kullanımıyla zaman, yer ve ekonomik faydalar sağlanmıştır. Elektronik kaynaklar uzaktan erişim imkânı sağladığından üniversiteler de üyelerine zaman ve mekândan bağımsız olarak ulaşım olanağı sağlamaktadır. E-öğrenme modeli, internetin ve elektronik kaynakların gelişmesine paralel olarak gelişmiştir. Bu durum zaman ve mekâna bağlı kalmadan eğitim ve öğretim sunan kurumların sayısının her geçen gün artmasına katkı sağlamıştır (Kıpçak, 2019).

Açık erişim temelde kurumsal ve bireysel bilgi kaynaklarının ihtiyaç sahiplerine ücretsiz hizmet sunmasına dayanan kaynak paylaşımı modelidir. Özellikle akademik yayıncılıkta olmak üzere Türkiye’de ve dünyada geniş kitlelerce benimsenmiştir. Bilimsel ürünlerin doğruluk katsayıları bilimsel bilgiye ulaşım konusunda olabildiğince engelsiz olabildiği nispette artabilecektir. Dolayısıyla engelleri en aza düşürülen bir bilimsel iletişim süreci yürütülmelidir. Üniversiteler, sivil toplum kuruluşları ve kamu kuruluşları açık erişim girişimlerinin öncüleridirler. İlerlemenin en hızlı seviyede olması da yine akademik bilgilerin mümkün olan en geniş çevrelerce erişilebilir olmasıyla mümkündür. Bilimsel yayınların bedelsiz erişime ve paylaşımına açık olarak hizmete sunulması yaygın bir şekilde tüketilmesini de beraberinde getirmektedir. Bu amaca ise günümüzde açık arşivler ve açık dergiler hizmet etmektedir. Bireysel çalışmalar üzerinde daha fazla keşif yapabilme ve yayınlanmış literatürü kullanma potansiyeli e-dergi portalı üzerinde sağlanmaktadır. Bu sayede yazara kullanılan literatürün atıf alma oranını artırarak katkıda bulunur. Üniversitenin bilim dünyası içindeki saygınlığı yayınlanan dergilerin atıf oranının yükselmesiyle artar. Ve yine elektronik kaynaklar da akademisyenlerin akademik kaynak sağlama yöntemleri içinde en üst seviyededir (Odabaş ve Odabaş, 2012).

Bilgiye engelsiz erişimde açık erişim dergilerinin önemi büyüktür (Kıyak, 2019). Abonelik sistemi ile bilimsel yayınların sağlanması, bilimsel iletişim ağını oldukça zayıflatmıştır. Dolayısıyla kıymetli yayınlara ulaşma konusunda bir engel teşkil etmektedir. Bu durum araştırmacıların ve bağlı oldukları kurumların yaptığı çalışmaların etkilerini zayıflatmıştır. Açık erişim ise içerisinde yeniliğe teşvik,

bilimin hızla ilerlemesi, içerik zenginleştirme gibi önemli potansiyelleri barındırır (Vatansever, 2019).

Yenikurtuluş (2007), açık erişim kaynakların kolaylıklarını; şimdilik serbestçe erişilmesi ve ücretsiz olması, kurumları/yazarları tarafından verildiği için telif hakkı probleminin olmaması, araştırma sonuçlarının kısa sürede dağıtılması olarak sıralar. Kullanıcı açısından avantaj ve dezavantajlarını ise belirtir: Zaman ve mekândan bağımsızlık, güncel ve hızlı bilgi sağlaması, geniş tarama olanaklarının olması avantajları olarak sıralarken, kullanıcıların teknolojiye uyum sorunları ve teknolojik donanım ihtiyacını da dezavantajları içerisinde sayar. Akademik süreli yayınları çok önemli yapan unsurlardan biri de en yeni buluş ve bulguları sunmalarıdır. Toplumun hangi yönde gelişim göstereceğine dair bir gösterge niteliği taşır akademik süreli yayıncılık. Dolayısıyla geleceğin dünyasını şekillendirmede süreli akademik yayıncılık alanındaki gelişmelerin çok önemli bir rolü vardır (Eker, 2005).

Vatansever (2019), açık erişimli dergilerde neden yayın yapılması gerektiğini şöyle maddeler:

1. Makalelere ulaşım kolaylığı sağlayarak araştırmalara katkı sağlar.
2. Araştırma döngüsünü hızlandırır ve genişletir. Araştırmaların yayınladığı, okunduğu, atıf aldığı bu sayede de diğer bilim insanlarının araştırmalarını yönlendirmesi çemberi, araştırma döngüsünü oluşturur.
3. Atıf sayısını artırır. Arşivlemesi olan makalelerin arşivlenmeyenlere kıyasla daha çok atıf yaptığı tartışmasız bir gerçektir.

Akademik dergilerin işlevlerini ise araştırmacıların araştırma sonuçlarının kaydedilmesi (sahiplik), araştırmanın kalitesinin onaylanması (hakemlik), yayınlama yoluyla paylaşım açma (duyurma), koruma altına alarak uzun süre erişim (arşivleme) olarak sıralayabiliriz (Gözen, 2012).

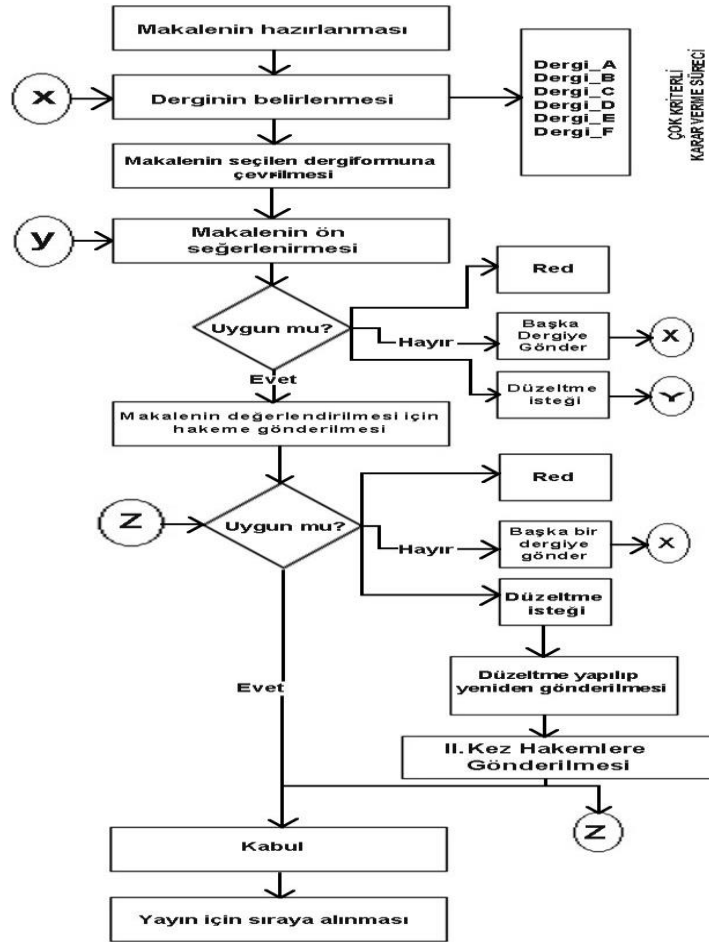
Akademik süreli yayınların yer alacağı yayın organlarına kabul edilmesinin belli temel aşamaları vardır (Budak, Tingöy ve Küçükşaraç, 2017):

1. Yayın organına araştırma raporunun iletilmesi
2. Editörün içerik ve biçimsel olarak uygunluğunun tespiti
3. Bilimsel hakemliğin tercih edilen yönteme göre uygulanması

4. Biçimlendirme ve son olarak yayına alma adımlarından oluşmaktadır.

Günümüzde artık akademik süreli yayıncılık tüm bu süreçlerin, kolay erişilebilirlik, fiziksel saklama güçlüklerini ortadan kaldırması, kısıtlı ekonomik kaynakların optimum kullanımı, içerik için ayrılan alanın genişletilmesi ve daha fazla araştırmanın değerlendirilebilmesi gibi nedenler dolayısıyla elektronik ortamda gerçekleştirilmesine yönelmiştir. Aşağıda ise bu sürecin elektronik versiyonu bulunmaktadır.

İyi bir dergide yayınlanmayan bir yayın, harcanan onca emek ve zamanın heba olması anlamına gelebilir. Bu durum ayrıca yayının hedef kitleden uzak olması gereken önemden mahrum kalması gibi sonuçları doğurabilir. Bilim insanının fiziksel bir çıktısı olan yayın aynı zamanda çok önemli bir akademik faaliyettir. Dolayısıyla yapılan çalışma kadar çalışmanın gönderileceği derginin seçimi de önemlidir. Aşağıdaki şekilde dergi yayın sürecinin uzunluğu ve değerlendirme süreci gösterilmektedir (Hamurcu, 2017).

Şekil: 2.1 Yayın yapma süreci akış şeması

Bu sürecin böylesine uzun olması çalışmanın hatasız bir şekilde basılması ve literatüre gerçekten katkısı olacak yayınların ortaya konulması içindir. Fakat yazar büyük emek harcayarak titizlikle ortaya koyduğu ürünü, iyi bir dergi seçimi yaparak, bu uzun süreci minimum seviyeye düşürebilir. Şekildeki ilk aşamada belirlediği dergiler arasında doğru seçim yapmak tüm süreci kısaltabilir ve yazarın amacı doğrultusunda doğru tercih yapması çalışmanın kısa sürede yayına dönüştürmesini sağlayarak zamandan tasarruf sağlayabilir. Dergi değerlendirme süreci ve makale için harcanan emek, ancak seçim yapılabilecek iyi bir dergi yayını ile taçlandırılabilir. Elektronik dergilerin gündeme gelişini zorunlu kılan durumlar, internet teknolojisi, kişisel bilgisayar kullanımı, yeni medya araçlarının kullanımı olmuştur (Akyürek, 2019). ADS (Açık Dergi Sistemi) bu sistem kullanıcı türlerini barındıran ya da tek bir kişi tarafından bütün kullanıcıların yapacağı işlerin yapılmasını sağlayan bir sistemdir (Odabaş, Odabaş, 2012). Çığır açan unsur ise bilgisayarlı üretimin bilimsel yayıncılıkta yer etmesidir. Bilgisayarlı üretim 1990'lı yılların ilk yarısında başlarken 1990 lı yılların ikinci yarısında bilgi dağıtımını online veri yayma yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. 2000'li yıllara geldiğinde artık elektronik olarak yayın sunma ve veri inceleme aşamaları hayata geçirilmiştir. Tüm bu anlattığımız veri işleme ve dağıtım serüveni daha kaliteli, daha hızlı ve kolay erişilebilir yayıncılığın temellerini atmıştır (Orhan, 2011).

1990 yılı internetin WWW (World Wide Web) üzerinden yaygın kullanımı ile başlayan tüm bu basın ve yayın hayatında kaydedilen olumlu aşamalarla elektronik yayıncılık, bilginin insanlara sunulduğu en önemli araçlardan biri olmayı başarmıştır. Dolayısıyla kişiler araştırma raporlarına ve kaynaklara elektronik formları üzerinden ulaşmayı tercih eder olmuştur. Bu durum da elektronik yayıncılığın, bilgi merkezleri, ticaret, eğitim ve hayatın birçok alanlarında yeni düzenlemeleri beraberinde getirmiştir (Kıpçak, 2019).

Bilimsel iletişimdeki bu köklü değişimler, yazar ve kullanıcıların davranışlarını da değiştirmiştir. Yazarlar artık her türlü bilgiyi elektronik ortamlardan edinmeyi ve hazırladıkları çalışma raporlarını da yine elektronik ortamda sunmayı tercih etmişlerdir. Yine kullanıcılarda bu değişime ayak uydurarak araştırmalara elektronik ortamdaki erişmeye yönlenmişlerdir. Bilimsel iletişim sürecinde yer alan aktör ve kullanıcıların davranışlarını köklü değiştiren elektronik ortamların tercih edilme sebeplerini Ay, Demirel, Kalkan, Aydın ve Nayır (2017) şu şekilde sıralamışlardır:

1. En önemli sebep olarak bilgiye hızlı erişim sağlama özelliğini söyleyebiliriz.
2. Araştırma sürecinde bilgiye zamanında erişim sağlama yeteneği,
3. Güncellik,
4. Mekân ve zamandan bağımsızlık hareket edebilme olanağı sunması.
5. Bahsi geçen bütün bu değişimler neticesinde bilimsel iletişim süreci; hızlı ulaşımın getirdiği maliyet avantajları, ortak çalışma yapma gereği, araştırmacıların performanslarını ölçmede artış ve bilgi ortamlarında ortaya çıkan çeşitlilik gibi birçok önemli sonuçları doğurmuştur.

Bilimsel ürünlerin açık erişimli yayınlanabilmesinin iki temel yolu vardır:

1. Altın Yol: Araştırma raporlarının hakem değerlendirmelerine tabi tutulduğu, editör kuruluna sahip ve ücretsiz olarak yayımlandığı seçenektir. Kullanıcıları para ödemez ve tamamen açık erişimdir ve çalışmaların hemen ve kalıcı olarak erişim imkânı sunar.
2. Yeşil Yol: Yazarların ticari veya açık erişimli dergilerde yayınlanan çalışmalarının kopyasını kurumsal arşivlerde sakladığı seçenektir. Abonelik sistemine bağlı olarak kullanıcılarına açık erişim imkânı sunar fakat bedeli ödenir. Ticari kar amacı güder (Vatansever, 2019).

Bu iki temel yoldan biri olan altın yol akademik camia için son derece önem arz eden ve en çok kullanılan çeşididir. İçeriklerin kalitesi hakemlik ve editörlük süreçleriyle güvence altına alınmakla birlikte ücretsiz erişim imkânı sağlamaktadır. Arşiv sistemi sayesinde de bilimsel ürünlerin kalıcı olması mümkün olabilmıştır.

2.2.1. Açık Erişim Arşivi

Bilimsel bilgi üretebilmek, üretilmiş bilgiyi bilmekle mümkündür. ULAKBİM, belirlenen kıstasları yerine getiren bilimsel dergilerde yer alan makalelerin künye ve özlerini listeleme ve farklı konu alanlarına hitap eden e-veri tabanları hazırlamıştır. Yazarlar araştırma sonuçlarını tüm araştırmacıların erişimine açabilmeyi ya TÜBİTAK-ULAKBİM gibi kurumların arşivlerinde ya da bağlı oldukları üniversitelerdeki kurumsal arşivlerde depolayarak gerçekleştirirler (Kayaoğlu). Dergiler, kütüphanelerin tozlu raflarında biriktirilen ve derlemesi mümkün olmayan

veri yığını olmaktan, elektronik ortamdaki dergilerin arşivlenmesi sayesinde, bilimsel araştırmalara katkı sağlayabilecek veri formuna dönuşmüştür.³

Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı (2015), arşivlerin yayınların bilimsel etkisini yükselttiğini dolayısıyla üniversite üyeleri tarafından yapılan tüm yayınların kayıt altında tutulması gerektiğini yayınlamıştır. Bu yayınları uluslararası standartlarda, uzun dönemli saklayacak altyapıların geliştirilerek, tümünün tam metnine erişimin sağlanarak hem kurumun hem de yazarlarının görünürlüğünü artırarak yayınların bilimsel etkisinin yükseltileceğini belirtir. Kurumların müktesebatını saklama ve toplama görevini arşivler görür. Öncesinde aynı konuyla ilgili neler yapıldığına dair bilgilere erişimi sağlaması, yayınlara daha fazla atıf yapılması sayesinde kurumun ve araştırmacıların saygınlığına artırır. Daha fazla kullanıcıya hem hızlı hem de kolay bir şekilde bilginin ulaşımını sağlar (Vatansever, 2019).

Akademik arşivin üniversiteler nezdinde yararlarını düşündüğümüzde şöyle sıralanabilir:

1. Bilimsel işbirliğini, araştırma sonuçlarının tek bir platformda paylaşımını sağlayarak geliştirir.
2. Bilimsel araştırmaların etkisini ve daha fazla atıf almasını çıktıları daha geniş kitlelere ulaştırarak sağlar.
3. Üniversitenin prestiji artar.
4. Görünürlüğü artar, web'deki varlığı belirginleşir.
5. Araştırma etkinliklerinin paylaşılmasıyla vitrin ve stratejik pazarlama aracı sunar. Bu durumsa bilimsel performans ölçümünü ve yönetimini kolaylaştırır.

Bilimsel iletişim ağını etik ve interaktif kullanmak ve internetin tüm imkanlarını tam kapasite kullanmak açık erişimin çıkış noktasını oluşturmaktadır. Dolayısıyla artık açık erişimin şekillendirdiği dünyaya hazırlı olmanın yanında üniversitelerin liderlik konumunda hizmet etmesi arzulanmaktadır (Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı, 2015).

³ Ulakbim, Üniversite Veri Portalı, 05.2021, <https://veri.ulakbim.gov.tr/index>

2.2.2. Açık Erişim Derginin (E-Dergi) Avantajları ve Dezavantajları

Birçok derginin e-dergi sistemine geçmesinin altında hakemli dergilerin elektronik olarak yayınlanmasının avantajlarının keşfedilmesi yatmaktadır. Önemi hayli artan e-dergiciliğin avantajları arasında uluslararası tanınırlığa katkısı, makalelere kolay ulaşım, arşivleme, istatistiki raporlar alınabilmesi, maliyetlerde azalma ve editörlük sürecinin online yapılması sayılabilir. Elektronik erişim ve dergi yönetimi, hakemlik ve editörlüğü uluslararası boyuta taşımıştır. Dergi için gönderilen makaleler için her aşamada otomatik mesajlar gönderilir, makalelerin e-mail yoluyla gönderilmesi ulaşım ulaşamama sorununu ortadan kaldırır ve araştırmacılar dünyanın her yerinden makale gönderebilirler. Günümüzde dünyanın birçok ülkesinde araştırmacılar açık erişim yayın yapmaya teşvik edilmektedir. Bu amaç doğrultusunda çeşitli paneller ve konferanslar düzenlenmektedir. Bu bilimsel tartışmalara katılımı ve tartışmaların takibini dolayısıyla da bilimin tekelden kurtulmasına katkı sağlaması açısından da önem taşımaktadır. Yine açık erişim, herkesin aynı şartlarda makalelere erişimine bu sayede de bilginin ve bilimin globalleşmesine katkı sağlamaktadır (Gözen, 2012).

Tüm bu değerlendirmeler doğrultusunda bakıldığında farklı ülkelerin kurumlarınca ortaya konulan akademik ürünlere kolayca ulaşma, kişisel akademik çalışmaların arzu edilen dergilere doğrudan ulaştırılabilmesi ve bilginin gelişimine zamansal ve uzamsal engellerin ortadan kaldırılması açısından devrim olarak nitelendirilebilir. Elektronik, hakemli, akademik dergiler, bir takım farklılıklar gösterse de genel olarak 4 adet sürecin internet ortamında gerçekleştirilmesi ile oluşturulmuştur, bunlarda ilki araştırmacıların araştırma raporlarını dergi yazım kurallarına uygun formatta yükleyip başvuru yapmalarıdır. Ardından yapılan başvuru editör kurulu tarafından görüntülenmesi, hakem değerlendirme işlemlerinin uygulanıp son kararın kayıt altına alınması ve yayın için onaylanması, tashih aşamasına araştırmacı yazar ile iletişime geçilerek makale dosyasının yazarlarla paylaşılıp gerekli düzenlemelerin yapılması ve son olarak da dergi sayısının çıkarılarak ilgili web sayfasında sergilenmesiyle tamamlanmış olur.

Bunların dışında editör – yazar, editör hakem ve yazar – hakem arasındaki iletişim süreci de yine bu çevrimiçi sistemler üzerinden yürütülebilmekte, dergi arşivi, anahtar kelimeler aracılığıyla arama aparatının kullanımı, dergi hakkında ayrıntılı bilgilerin ve derginin tarandığı dizinlerin listelenmesi gibi işlevler de yine

web sayfası ve dergi sistemi üzerinden gerçekleştirilebilmektedir (Dönmez, Yurdakul ve Taşmurat, 2020).

Geleneksel yayıncılığın dönüşerek dijital platformlar yoluyla yayınlanması elektronik dergicilik sayesinde olanak bulmuştur. Dolayısıyla hem okuyucu hem de kullanıcı açısından çeşitli avantaj ve dezavantaj durumlar oluşmuştur. Kazan (2017), elektronik dergiciliğin avantajlarını şu şekilde sıralamıştır:

1. Okuyucuların elektronik dergiye ulaşımını maksimum düzeyde hızlandıran özelliği zaman ve mekândan bağımsız yayınlanabiliyor olmasıdır.
2. Gelişen teknoloji ile elektronik dergilerde tam metin arama yapılabilen bu da kullanıcıya tüm metin içinde istediğini bulabilme avantajı sağlamaktadır.
3. Yayınlanan dergilerde elektronik dergilerdeki uyarı özelliği sayesinde yapılan taramalar sonucu kullanıcılarına uyarı gönderilebilmektedir. Günümüz dergilerin çevrimiçi değerlendirme yayınlamam ve makale toplama sistemidir.
4. E-dergiler akademik olarak çıkarıldığı gibi kurum dergilerinin de elektronik olarak yayınlandığı platformlardır.
5. Elektronik dergilerin basılı dergilerden önce yayınlanma özelliği ile kullanıcılar basılı olan dergilerden önce elektronik dergilere erişimi yeni medya aracılığı ile sağlamaktadır.
6. E-dergi üretimi basılı dergi üretim maliyetine kıyasla daha ucuzdur. Basılı derginin maliyetini en fazla artıran unsuru kağıttır. Elektronik dergilerde kağıt kullanımının söz konusu olmaması daha ucuza mal edilme özelliğini etkileyen en önemli faktördür.
7. E-dergilerde bağlantıların oluşturulabilmesiyle tek ekrandan kolay ve hızlı bir şekilde kullanıcıların bilgiye ulaşımı sağlanabilmektedir.

Elektronik dergiler bireysel veya bir kurum tarafından da yayınlanabilmektedir. Aynı zamanda e-dergiler yeni medya araçları ile okunabilmesi açısından farklı formatlarda yayınlanabilmektedir. Tüm bu özellikler sayesinde elektronik dergiler interaktif içerikler de yayımlayabilir. E-dergilerin bahsi geçen avantajlarının yanında

yeni medya araçlarının kullanımıyla ilgili olarak birçok dezavantaja da sahiptir. Elektronik dergilerin dezavantajları ise;

1. Okuyucunun basılı dergilerden alışık olduğu okuma tecrübesinden farklı olarak ekran üzerinden okuma ve okunabilirlik okuyucu kitlesini zorlayabilmektedir.
2. Bilgi kirliliğine bireysel yayıncılığı sağlaması dolayısıyla sebep olması
3. Kurumların ve bireylerin yasalar doğrultusunda yayın yapmaması sebebiyle telif hakkı sorunlarının oluşması.
4. Elektronik dergi yayıncılığının basılı dergi yayıncılığı yapanlarca pek destek almaması.
5. Kullanılan tüm formatların elektronik olmaması.
6. Bilhassa PDF dosya formatının elektronik dergi zannedilmesi.
7. Elektronik ortamlar düşünülmeden geleneksel basılı yayıncılıkta kullanılan tasarım yapısının aktararak kullanılması.
8. Tasarımların geleneksel sayfa tasarımlarıyla yapılması.
9. Kullanıcılarda yeni medya araçlarının olmak zorunda olması.
10. Yeni medyanın ve araçlarının birbirinden farklı özelliklere sahip olması.

Açık erişimin yararları hususuna daha spesifik baktığımızda ayrı ayrı ele alınması gerekli başlıklar altında yararlarını gözler önüne sermek oldukça faydalı olacaktır. Bu doğrultuda bireysel faydalarını ele aldığımızda bunları aşağıdaki gibi sıralama mümkündür:

1. Daha çok kullanım
2. Ücretsiz erişim
3. Daha çok kişiye ulaşım
4. Daha etkili araştırma sonuçları
5. Daha çok atıf alma
6. Güvenilir, doğru ve dürüst veri bilgisi
7. Uzun süreli koruma

8. Farklı arama motorlarından erişim
9. Bilimsel iletişimi güçlendirme
10. Dergi fiyatlarındaki yüksek artışın önlenmesi
11. Her dilde bilimsel bilginin paylaşılabilir ve kullanılabilir hale gelmesi (Kütüphane ve dokümantasyon daire başkanlığı, 2015).

Açık erişimin sağladığı bu bireysel faydalar sayesinde akademik anlamda birçok yönden daha nitelikli yayınlara ulaşım konforu sağlanmaktadır. Bireysel anlamda özellikle ekonomik faydası düşünüldüğünde bu durumun atıf almayı da olumlu yönde etkilediği birçok faktörün birbirini tetikleyip olumlu yönde ilerlemesine katkı sağladığı görülmektedir.

Açık erişimin bir yönden faydalarını incelemek sığ olabileceği tezinden yola çıkarak kurumlara sağladığı faydalarında fark edilmesi önem arz etmektedir. Bu doğrultuda kurumsal faydalarda aşağıdaki maddeler en dikkat çekicidir:

Akademik kurumların saygınlığını ve görünürlüğünü artırır.

1. Akademik kurumların değerini, yürütülen her faaliyetin ekonomik, toplumsal, bilimsel ilişkisini ortaya koymak suretiyle arttıran bir uygulamadır.
2. Akademik kurumların desteklediği çeşitli tanıtım ve araştırma sonuçlarına erişim sınırlamasını ortadan kaldırır
3. Akademik kurumlarca yürütülen araştırma faaliyetlerinin çıktısının ticari kaynaklardan ücret ödenerek satın alınmasının önüne geçer (Kütüphane ve dokümantasyon daire başkanlığı, 2015).

Özellikle açık erişimin artık günümüzde kurumların saygınlığı konusunda ön planda olduğu görülmektedir. Kurumların gerçek değerlerini gözler önüne serme, görünürlüğünü artırma gibi katkıları kurumlarda prestij için olmazsa olmaz bir unsurdur. Bu açıdan açık erişimin sağladığı yararlar yadsınamaz bir gerçek olarak gözler önüne serilmektedir.

Yine genel bir pencereden bakarak açık erişimin faydaları üzerinde durmak da konuyla ilgili aydınlatıcı bir açı sunacaktır. Bu doğrultuda açık erişimin genel faydalarını şu şekilde sıralamak mümkündür:

1. İnternet sayesinde araştırma sonuçlarına ücretsiz ve hızlı erişim sağlar.
2. Kurumsal arşivin her geçen gün artması nedeniyle, tüm bilim dallarında erişilebilir bilgi kaynaklarının sayısı, geleneksel yollarla sağlanan bilgi kaynaklarının sayısından 2-3 kat daha fazladır.
3. Araştırmaların etkisini bilgi kaynaklarına daha geniş kitlelerin ulaşması sebebiyle artırır.
4. Araştırma sonuçları olan bilimsel ürünler farklı araştırmalarda farklı bilim insanlarına temel oluşturur.
5. Araştırmaların tekrara düşmesinin önüne geçer (Kütüphane ve dokümantasyon daire başkanlığı, 2015).

Özellikle açık erişimin genele faydaları içerisinde değerlendirmeye aldığımız arşiv girişimlerine katkısı yine bilimsel araştırmalarda çok önemli bir yeri olan erişilebilir bilgi kaynaklarını sayısal olarak katlamaktadır. Bu durum birçok yeni araştırmalara daha sağlam temeller üzerine çalışmalara yapılması hususunda aracılı etmektedir. Bu sayede benzer ve tekrar çalışmalardan çok özgün çalışmalara ulaşılması sağlanarak kalite konusunda yine çok önemli bir yer edindiğini gözler önüne serer.

E-dergiciliğe geçişin akademisyenlerin yayın üretimine de olumlu etkiler yaptığı görülmüştür. “Yeni medya” konusuna bilimsel iletişim sahasındaki akademisyenler, yayınlarda daha fazla yer vererek gerekli refleksi göstermişlerdir. Yine zamansal ve uzamsal kısıtlamalardan bağımsız olan dijitalleşme, akademisyenler ve akademik kurumlar arasındaki iletişim ve işbirliğini artırmıştır (Dönmez, Yurdakul ve Taşmurat, 2020).

Kazan (2017), elektronik dergilerin avantajlarını; erişilebilirlik, kullanılabilirlik, etkileşim, yayınlanabilirlik, taranabilirlik, çoklu ortam, maliyet, arşivleme, istatistiklendirme ve raporlama şeklinde kategorize ederken; Akyürek (2019), aynı sınıflamayı “elektronik dergilerin ortak özellikleri” olarak aktarmaktadır. Ve yukarıda sayılanlara ek olarak yani elektronik dergilerin bir başka ortak özelliği olarak “çoklu ortam” dan da bahseder. Çoklu ortam özelliğini elektronik dergilerde içeriğin oluşturulması kısmında, içerisinde kullanılan interaktiflik, ses, video, 3D Animasyon, referanslara bağlantının oluşturulması, hiper metin özelliklerinin dergi içeriğinde kullanılması olarak açıklar. En önemli avantajı

olarak da geleneksel yayıncılık da en büyük maliyet payı olan kağıdın olmaması şeklinde belirtmiştir. Kıpçak (2019) ise elektronik yayıncılığın avantajlarını zaman ve mekân engeli olmadan erişim, yer tasarrufu, metnin tamamına erişim ve zenginleştirilmiş içerik şeklinde özetlemiştir.

2.3. Editörlük

Editör TDK sözlüğünde yazıları yeniden düzenleyerek yayıma hazırlayan kimse olarak tanımlanmaktadır. Kutsal (2006), editörün temel işlevini “Bilimsel bir makale yazarının kendisini en etkin bir biçimde ifade etmesine yardımcı olmak ve bilimi anlaşılır bir şekilde yayınlamaktır” şeklinde belirtir. Bilimsel yayınların içeriklerinden sorumlu olan editörler yayın kalitesini belirlemek, yayınlamak ve denetlemek vb. görevlere sahiptirler (Ay, Demirel, Kalkan, Aydın ve Nayır, 2017).

Okur ile yazarı buluşturan editör, bilimsel süreli yayının kalitesini artırabilecek nitelikte olmalıdır. Bu doğrultuda alanla ilgili bilgi ve birikime sahip, iş birliğine açık, geniş ve aktif bir çevre ile diyalogu olmalı, nihai kararları da zamanında ve doğru bir şekilde verebilmelidir (Eker, 2005). Editörler bir yazının bilimselliğini belirleyen otorite olmakla beraber bilimin gelişim ve üretiminin maksimum düzeyde katkı sağlar.

Editörün dikkat etmesi gereken sorumlulukları içinde en önemlisi hakemlik sürecidir. Bilimsel bir derginin performansını ciddi bir ölçüde etkileyen süreçtir de aynı zamanda. Bu süreç içerisindeki objektiflik, zaman, editör yönetimi ve hakemlerin yetkinliği dergi kalitesini doğrudan etkileyen unsurlardandır.

Gözen (2012), bilimsel bir dergide ve hakemlik sürecinde editörün yükümlülüklerini aşağıdaki gibi belirtmiştir:

1. Derginin ilgi alanına girebilecek hakemlerin bir envanterini çıkarıp alanlarına göre bir görev paylaşımı yapmak ve çalışmalarını yalnızca ilgili uzman hakemlere göndermek,
2. Çalışmayla alakalı hakemlik sürecinin tamamlanmasını sağlamak,
3. Çalışmaların hakem değerlendirme sürecinde yapılan işlemlerin arşivlenmesi,
4. Bütün yazıların hakemlik sürecinden geçişini gerçekleştirmek,

5. Değerlendirmeye tabi tutulan makalelerin ön inceleme ve eleme işlemlerini gerçekleştirmek.

Bilim insanı yetiştirmek ve yayın üretmek üniversitelerin önde gelen hedeflerinden ikisidir. Üniversiteler bu hedeflere dersler, konferanslar ve kendilerinin bir kurumu veya yayını diyebileceğimiz hakemli akademik dergilerle ulaşmaya çalışırlar. Dergi editörleri hakemli bir derginin başarısında çok önemi rol almaktadır.

İnsanlığın yaşamını daha anlamlı ve kolay hale getirmek gibi bir görevi olan bilimsel araştırmalar diğer bilim insanlarına sunulur ve tartışmaya açılır. Diğer bilim insanları da ortaya çıkan bu ürünleri eleştirir ve geliştirerek yeni ürünler ortaya koyar. Bu süreç böyle devam ederek pratik hayatta insanlığın hizmetine sunulabilecek çalışmalar ortaya çıkar. Bu çalışmalar içerisinde kongreler, çalıştaylar, seminerler, sempozyumlar ve akademik dergiler sayılabilir. Tüm bu çalışmalar hayati önem taşır fakat amacına ulaşip verimli olabilmesi belirli bir denetim mekanizması ve standartlarının olmasıyla mümkündür. Akademik dergilerin editörlük ve buna bağlı olarak hakemlik sistemi içermesi sebebiyle yeri farklıdır. Yapılan her çalışmanın dergiye girmesine izin vermezler. Çalışmanın belirli bir olgunluk ve standartta olmasını bekler eğer bilimsel standartta değilse, yazarıyla birlikte çalışmayı olgunlaştırıp dergiye dolayısıyla bilim dünyasına girmesine katkı olurlar. Eğer çalışma hiç olgunlaşacak gibi değilse de onu geri gönderip bilimin içine yanıtıcı, karıştırıcı ve gereksiz bilginin girişini engellemiş, karmaşayı önlemiş olurlar. Kısa bir ifade ile editörlerin bilimin prestijini koruyan birer muhafız görevi yaptıklarını söylemek çok yerinde olur (Gözen, 2012).

Kutsal (2006), ise bilimsel bir derginin editörünün sorumluluklarını şu şekilde sıralamıştır:

1. Değerlendirme sonrası alınan kararlar ve uygulamayla ilgili bir sistemleri olmalıdır,
2. Bir editör okuyucuların beklenti ve gereksinimlerini öğrenme konusunda sorumludur,
3. Dergilerde bulunan çalışmalardaki deneklerin hak ve güvencelerinin korunduğundan, bilgilendirilmiş onam formlarının imzalandığından, etik

kurallara uyulduğundan, etik kurul onaylarının alındığından emin olmakla mükelleftir,

4. İçerikten ve makale türlerinden sorumludurlar,
5. Araştırmacılara yayın hazırlama, gönderim kurallarını belirleme ve okuyucu kitleye duyurulmasını sağlamalıdır
6. Yazıların gecikmeye mahal vermeden değerlendirilmesi, yayına kabul veya reddi ile ilgili uygun bir prosedür geliştirmeli ve sürekliliğini sağlamalıdır.
7. Yazıların ilgili danışmanlarca değerlendirme aşamasında makalenin içerik ve yazar adları konusunun gizliliği korunmalıdır.
8. Alınan kararların arkasında durmalı ancak gereği halinde tekrar gözden geçirme hususunda imtina etmemelidirler.
9. Yalnızca yazıların değil, araştırmaların da kaliteli olması konusunda çaba göstermelidirler.
10. Yazarlar ve danışmanlar için kılavuzlar yayınlamalı ve bunları düzenli aralıklarla güncellemelidirler. Yazarlar için makale hazırlama ve gönderimi danışmanlar için ise makale değerlendirmeleri için olmalıdır.
11. Yazıların değerlendirme ve basım aşamalarında olabilecek hataların düzeltilmesi hususunda hazırlıklı olmalı gerek görülürse özür yazısı yayımlamalıdır.
12. Editöryal değerlendirme süreci etki altında kalınmadan ve bağımsız bir şekilde yürütülmeli ve bu hususta yazarlara güvence verilmelidir.
13. Bilimsel ahlaka aykırı veya yayın etiği ihlalleri durumunda konunun açıklığa kavuşması için gerekli bütün araştırmaları yapmalıdır. Eğer gerek olursa sorunu akademik üst makamlara taşımalı soruşturmayı genişletmelidir. Konu açıklığa kavuşuncaya kadar yazıyı yayınlamamalıdır. Eğer sorun yazı yayımlandıktan sonra fark edilmiş ve yazar suçu kanıtlanmışsa bir üst akademik kurumdan gelen yazı ile editörler bu gerçeği açıklamalıdır. Kendi inisiyatifi kullanarak ve ayrıntılı araştırma yaptırmadan bu tarz makaleleri yayınlamamalıdır.

14. Sorumluluk ve görevlerini etkileyecek ekonomik, kişisel veya politik bir bağlantıları olmamalıdır,
15. Yayın organlarının geleceğine dair planlar yapabilmeli gerek görürlerse yayın politikasını tekrar gözden geçirmelidirler,
16. Editörler yayın içeriğini belirlemede bağımsız olmalıdırlar. Bilimsel içeriklerin reklamlar vb. konularından tamamen ayrı tutulması hususunda hiçbir baskı altında olmamalıdırlar. Bu konuda yayınevlerinin reklamlar gibi durumlarla ilgili yaklaşımlarını bilmelidirler.
17. Araştırma sonuçları yayına kabul edilmesinin ardından editörün onayı ile medyaya ve halka arz edilebilir. Yayına kabul edilmeyen bir çalışma prematüre olarak kabul edilir ve medyaya yansımaz.
18. Bir derginin yılda kaç kez yayınlanacağı, değerlendirme aşamalarının ne kadar süreceği, makalelerin dergiye kabul oranı gibi hususları belirleyip okuyucuları da bu konularda bilgilendirmelidirler.

Gözen (2012), akademik dergileri, üniversiteye benzetmektedir. Üniversitenin en temel amaçlarından ikisi bilimsel yayın yapmak ve öğretim elemanı yetiştirmektir. Akademik hakemli dergilerde yayınlanan makaleler okuyucuların/araştırmacıların, yazarların ve hakemlerin entelektüel anlamda gelişmelerine katkı oldukları gibi bilim dalının bilimsel yayın ihtiyacını da gidermiş olmaktadır. Üniversitede bir rektör o kurumun prestiji, kalitesi ve gelişimi için ne denli önemli ise akademik hakemli dergiyi de bir kurum olarak düşünürsek, üniversitede rektörün ifa ettiği görevi dergi de editörler üstlenmektedir. Editoryal sürecin başarılı bir şekilde çalışması, bilimin standartlarının oluşması ve temel kurallarının belirlenmesini sağlamaktadır. Dolayısıyla bir derginin kalitesinden sorumlu birincil şahıs o derginin editörüdür.

2.4. Hakemlik

Hakemlik müessesesi İngiliz Bilimler Akademisinin 1665 yılında ilk kez uygulamasıyla hayata geçirilmiştir. Hakemlik bilimsel bulguların bilim dünyası ile paylaşılmadan önce, metodoloji, yaklaşım, muhakeme ve yenilik kriterleri baz alınarak tarafsız bir şekilde incelenmesinin son derece önemli olması temeline dayanır (Özdağ, 2017).

Bilim insanları araştırma sonuçları olan teorem, yenilik ve bulgulara olabildiğince fazla insanın erişebilmesi için yayınlama yolunu seçmektedirler. Çok

çeşitli türleri olan bu bilimsel yayınların kendilerine has kuralları da vardır. Evrensel olarak kabul edilen bu özelliklerin başında da hakemlik süreci gelmektedir. Bilimsel yayınların (kitap, bildiri, makale vb.) son halini almadan önce uzman kişilerce değerlendirilmesi çok önemlidir. Uzman kişiler tarafından değerlendirme süreci yani hakemlik sürecinin düzgün yönetilip yönetilmemesiyle bir yayının bilimselliği arasında çok yakın bir bağlantı vardır (Al, 2008). Editör, yazar ve hakem arasındaki ilişki mekanizması süreli yayıncılıkta sağlıklı temellere kurulmalıdır. Kişilik haklarına, emeğe saygı ve nesnel kıstaslar kullanma hakemlikte esas olmalıdır (Eker, 2005).

Hakemlik müessesesi, yazarın makalesi reddedilmiş olsa dahi bu red ile gönderdiği rapor sayesinde, hatalar gösterildiği için makalenin gelişimine katkı sağlar. Hatta kimi zaman makalenin kendi sayfa adedinden daha uzun bir hakem raporu hazırlandığı görülmüştür. Bu yolla hakem, derginin ilgili olduğu bilim dalına önemli ölçüde kazanımlar sağlar (Gözen, 2012). Nitekim dergilerde yayınlanacak makalelerin hakem denetiminden geçmesi yani bir takım ölçütlere göre alanında otorite olan bilim insanları tarafından ön incelemeye alınması bilimsellik için şarttır. Bilgi üretiminin tüm aşamalarında yer alan bütün aktörler ayrı roller üstlenip birbirlerini tamamlayıcı özelliğe sahiptirler. Editörlere bilimsel olarak danışmanlık yapan çok önemli bir otoriteyi temsil eden hakem bilimsel yayıncılık için kritik bir unsurdur. Yayıncısından sonra yayın seçiminde en önemli nitelik hakemli olup olmadığıdır. Dolayısıyla hakemlik müessesinin bilimsel iletişim sürecinde oldukça etkin bir rolü vardır (Ay, Demirel, Kalkan, Aydın ve Nayır, 2017). Akademik bir dergi olabilmek için hakem değerlendirme sisteminden bahsetmemiz gerekmektedir ve makaleler en az iki hakem değerlendirmesinden geçmeli, kararlarda eşitlik olması durumunda yayın, üçüncü bir hakeme gönderilmelidir.⁴ Baş döndürücü hızla gelişen bilimsel bilginin başta gelen sorunlarından biri yayılan bilginin doğruluğu ve güvenilirliğidir. Dolayısıyla süreli akademik yayıncılık alanında bilimsel bilginin geçerlik ve güvenilirliği açısından akla ilk gelen yöntem hakem değerlendirmedir. Genel olarak hakem değerlendirme süreçleri üç ana yöntemle gerçekleştirilir:

1. Tek-Kör Hakem Değerlendirme: yazarların değerlendirme sürecine etkide bulunmalarına engel olmak amaçlı yazarlar değerlendiriciler hakkında bilgi

⁴ Dergipark, Akademik Süreli Yayıncılık Hakkında Önemli Hatırlatmalar, 10.2021, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/page/dergiler-icin-onemli-aciklamalar>

sahibi değillerdir. Ancak değerlendiricilerin yazarlar hakkında bilgi sahibi olması incelemelerinin daha keskin olmasına neden olabilir.

2. Çift-Kör Hakem Değerlendirme: hem değerlendiriciler yazarlar hakkında hem de yazarlar değerlendiriciler hakkında bilgi sahibi değillerdir. Bu sayede daha objektif bir değerlendirmeden söz edilebilir.
3. Açık Hakem Değerlendirmesi: Hem yazar hem de değerlendirici açısından her iki tarafın da birbirinden haberdar olduğu değerlendirme tipidir (Budak, Tıngöy ve Küçüksaraç, 2017).

Yayın sürecinde editör kararına temel oluşturan en önemli hakemlerin raporlarına dayanır. Makalede yer alan araştırma alanına hâkim olan bilimci statüsünde olan hakemlerin bu süreçte çalışma amacı, çalışmada kullanılan yöntemlerin amaca uygunluğu, sonuçların doğru verilmesi ve doğru yorumlanması ama hepsinden öte, çalışmanın orijinalliyi değerlendirmeleridir. Hakemin üzerinde yoğunlaşp objektif cevaplar vermesi gereken sorular; çalışma bilime katkı sağlıyor mu, yeni bilgi veriyor mu şeklinde özetlenebilir.⁵

2.5. ULAKBİM

Bir derginin nitelik ve kalitesini standartlaşma çalışmalarını gerçekleştirmiş olması artırır. Bu durum ise derginin uluslararası atf dizinlerinde indekslenmesinde tam, doğru güvenilir ve temiz veri sunarak makalelerin görünürlüklerinin artmasını sağlar. TÜBİTAK ULAKBİM tam da bu amaç doğrultusunda çalışan yani akademik yayıncılığın nicelik ve nitelik kalitesinin yükseltilmesi, uluslararası arenada etki değerinin ve görünürlüğünün artırılmasına yönelik birçok faaliyet yürütmesi dolayısıyla entelektüel camiada çok önemli bir yer edinmiştir (Çakmak, Akça, 2017).

TÜBİTAK ULAKBİM (Ulusal Akademik Ağ ve Bilgi Merkezi), Ulusal Akademik Ağ alt yapısını işleten, Türkiye'deki tüm kurumları hem birbirine hem de küresel araştırma ağlarına bağlayan, bilgi/belge hizmetleri ki bunlar aynı zamanda Ar-Ge çalışmalarının yapılabilmesinde temel enstrümanlardır bu hizmetleri ulusal kapsamda sunan, yeni bilgi teknolojilerinin uluslararası standartlarda üretimini yapan Türkiye'deki tek merkezdir.⁶ TÜBİTAK ULAKBİM, araştırmacılara kaynak

⁵ Turkjbiochem, 10.2021, www.turkjbiochem.com/2012/212-214.pdf

⁶ Ulakbim, 20. Yılında Ulakbim, 05.2021, <https://ulakbim.tubitak.gov.tr/tr/kurumsal/20yilinda-ulakbim>

oluşturma ve bunu bilgi teknolojileri ve bilişim alt yapıları kurarak ülke genelinde herkesin erişimine sunma hizmetlerini yürüten TÜBİTAK'a bağlı bir enstitüdür.⁷

TÜBİTAK ULAKBİM'in misyonu, ülkemiz öğrencileri ve araştırmacıları için; ileri teknolojileri destekleyen ulusal akademik e-altyapılar sunmak, bilimsel bilgiye erişim sağlamak, açık kaynak yazılımları yaygınlaştırmak ve eğitim teknolojileri geliştirmektir. Vizyonu ise, dünya uluslarının bilimsel yarışında ülkemizin en üst seviyeye çıkmasına hizmet etmektir.⁸

Bir derginin akademik kullanımını artıran faktör olarak internet ortamında açık erişim olarak bilimsel içeriklerin bulunabilmesi sayılabilir. Bilimsel dergilerdeki yazılardan daha fazla yararlanılabilmesi; derginin kendisinden ve kapsamından haberdar olunması, ilgilendikleri konularla ilgili arama yapıldığında içeriklerin bulunabilmesidir. Türkiye'de bu hizmeti 2003 yılı itibariyle hayata geçiren ULAKBİM' dir. Bir derginin ulusal ve uluslararası arenada görünebilir olması, tanınması, değeri ve yaygınlığının yükselmesi için belli başlı dizinlerde yer alması önemlidir (Yıldızeli ve Bahşişoğlu, 2021).

Başar, TÜBİTAK ULAKBİM 'in amaçlarını şöyle sıralar;⁹

1. Türkiye'de standartlara uygun bir akademik süreli yayıncılığın var olmasını ve gelişmesini sağlamak
2. Fırsat eşitliğinin akademik süreli yayıncılıkta var olmasını ve sürekliliğini sağlamak
3. Tüm dünyada ulusal akademik dergilerin kullanım ve görünürlüğünü artırmak
4. Elektronik ortamda bilimsel dergilerin yönetilmesini ve ileri düzeyde kullanılmasını sağlayan sistemler geliştirmek
5. Ulusal Atıf Dizini'ne veri sağlamak.

TÜBİTAK ULAKBİM'in kapsamı Türkiye 'de yayınlanan ve hakemli, akademik dergiler, Türkiye Cumhuriyetleri ve Balkan Ülkeleri'dir.¹⁰

⁷ Ulakbim, 05.2021, <https://veri.ulakbim.gov.tr/index>

⁸ Ulakbim, Tübitak Açık Bilim Politikası, 05.2021, https://ulakbim.tubitak.gov.tr/sites/images/Ulakbim/tubitak_acik_bilim_politikasi-tr.pdf

⁹ Dergipark, Evreler- Hedefler, 05.2021,

ULAKBİM kuruluşu, Türkiye’de elektronik dergilerin bir araya toplandığı, akademik dergilerin, kamu kurum ve kuruluşlarının, sanayi topluluklarının belge ve bilgi ihtiyaçlarının giderilmesi için elektronik ve basılı kaynakların saklandığı bir kuruluştur. İlk kuruluş yıllarında çok fazla alandan erişim sağlanamazken zaman içerisinde gelişim gösteren teknoloji ile birlikte farklı alt yapılar oluşmuştur. ULAKBİM, 1983 yılında ilk koleksiyonunu oluşturmuş ve yalnızca elektronik değil aynı zamanda basılı kaynakların elektronik versiyonlarına da yer verilmiştir. 2000 yılına kadar basılı kaynaklara daha çok yer verirken 2000’den sonra bu dergilerin yanı sıra elektronik dergilerin tamamen dijital versiyonları da artarak yer bulmuştur. Yeni medya araçlarının kullanıcıların hayatına girmesiyle elektronik yayıncılık birçok farklı formatla kullanabilen bireysel ya da toplu yayıncılık kavramını ortaya çıkarmıştır (Akyürek, 2019).

2.5.1. ULAKBİM’ in Sunduğu Hizmetler

TÜBİTAK ULAKBİM (Ulusal Akademik Ağ ve Bilgi Merkezi)’in entelektüel arenada çok önemli bir konumdadır. Bu konumunu bilimsel yayınların nitelik ve nicelik kalitesinin yükseltilmesi için yürüttüğü birçok faaliyetle sağlamaktadır. Akademik yayınların uluslararası mecralarda görünürlüğünü ve etki değerini artırmak için bir dizi faaliyet yürütmektedir. ULAKBİM’ in kendi sitesinden erişilen sunduğu hizmetler aşağıdaki tabloda sıralanmıştır:¹¹

Tablo 2.1 ULAKBİM’in Sunduğu Hizmetler

ULAKBİM’in Sunduğu Hizmetler	Tanımları
TR DİZİN (Türkiye Dergileri Atf Dizini)	Türkiye adresli hakemli dergiler ile TÜBİTAK tarafından desteklenen projelere bibliyografik / tam metin erişimin yanı sıra, atf ve performansların ölçülerek yazar, kurum, bilim dalı ve dergilerle ilgili analizlerin yapıldığı Fen ve Sosyal Bilimler alanlarını kapsayan ulusal atf dizinidir.
BİBLİYOMETRİK (Bibliyometrik Analiz)	Uluslararası atf dizinleri üzerinden ülke, üniversite, konu ve araştırmacı bilimsel yayın performansları ölçülmekte ve gösterge raporları hazırlanmaktadır.
ULAKNET (Ulusal Akademik Ağ)	Türkiye'deki üniversiteler ile bunların fakülte ve diğer alt birimlerinden oluşan toplam 215 noktaya Metro Ethernet hatları kurarak hizmet sağlar.
TO-KAT (Ulusal Toplu Katalog)	Ülkemizdeki en yaygın kullanılan kütüphane kayıtlarının toplu olarak yer aldığı ulusal katalogdur. TO-KAT'ta üniversitelerle birlikte toplam 198 kütüphane koleksiyonu ve 12 milyondan fazla kayıt yer almaktadır.

¹⁰ Dergipark, Evreler- Hedefler, 05.2021, <https://dergipark.org.tr/tr/download/file/31>

¹¹ Ulakbim, Hizmetler, 05.2021, <https://veri.ulakbim.gov.tr/hizmetler>

EKUAL (Elektronik Kaynaklar Ulusal Akademik Lisansı)	Dünyanın önde gelen yayınevleri ve veri tabanı üreticileri ile yaptığı ulusal lisanslar kapsamında Türkiye ve KKTC'deki tüm üniversitelere akademik içerik sağlar.
DERGİPARK AKADEMİK	DergiPark, dergilerin elektronik ortamda yayınlanmasını sağlayan editöryal süreç yönetimi ve barındırma hizmeti sunar. DergiPark bilim insanlarının ulusal yayınlara ulaşımını kolaylaştırmakta ve bunun sonucu olarak da bir günde yaklaşık 100 bin kişi tarafından da ziyaret edilmektedir.
HARMAN TÜRKİYE AKADEMİK ARŞİVİ	Türkiye Akademik Arşivi (Harman) ile kurumsal arşivler bir arada harmanlanır ve dünyanın erişimine sunulur. Üniversitelerin kendi yayınlarının ve araştırma verilerinin toplanmasına yönelik bir Açık Bilim/Açık Erişim Politikası ve bu politikaya bağlı kurumsal açık arşivleri bulunmasını YÖK önermektedir.
ULUSLARARASI BİLİMSEL YAYINLARI TEŞVİK	Ulusal bilimsel yayınların kalitesinin artırılması, uluslararası araştırma alanlarında güvenilir ve saygı duyulur duruma gelmesi için ülkemizdeki araştırmacılar teşvik edilmektedir.
TÜBESS (Türkiye Belge Sağlama ve Ödünç Verme Sistemi)	Kütüphaneler arası kaynak paylaşımına imkân sağlar.
TRUBA (Türk Ulusal Bilim e-Altyapısı):	TRUBA stratejik önemi büyük olan bir e-altyapı hizmetidir. Bilimsel çalışmalara yüksek performanslı depolama ve hesaplama kaynakları ile doğrudan hizmet vermektedir. Bu sayede bilim insanlarımızın uluslararası meslektaşları ile eşit şartlara rekabet etmesine olanak sağlar.
ULAK BULUT	Üniversite ve Araştırma kurumlarının ihtiyaç duyduğu hesaplama ve depolama kaynaklarının açık kaynak bulut platformu üzerinden sağlanmasıdır.
TR Dizin (Türkiye Dergileri Atf Dizini)	TR Dizin ulusal ve bilimsel içeriklere elektronik platformlardan erişim sağlamak amacıyla olan ve uluslararası standartlarda geliştirilmiştir ve 2000 yılı Ağustos ayından itibaren web sayfası üzerinden taranabilmektedir.

TR Dizin (Türkiye Dergileri Atf Dizini): Türkiye'nin bilimsel bilgi birikimini yansıtacak ürünler geliştirmek ULAKBİM'in temel misyonlarından biridir. TR Dizin (2013 yılı sonuna kadar Ulusal Veri Tabanları-UVT adıyla yürütülen) bu konuyla ilgili yürütülen çalışmaların en önemlileri arasında yer almaktadır. TR Dizin ulusal ve bilimsel içeriklere elektronik platformlardan erişim sağlamak amacıyla olan ve uluslararası standartlarda geliştirilmiştir ve 2000 yılı Ağustos ayından itibaren web sayfası üzerinden taranabilmektedir. ULAKBİM tarafından oluşturulmakta olan TR Dizin; Fen Bilimleri ve Sosyal Bilimler temel konularında, Diş Hekimliği, Eczacılık, Mühendislik, Temel Bilimler, Sağlık Bilimleri, Veterinerlik, Sosyal ve Beşeri Bilimler alt konu alanlarında dergilerden oluşmaktadır. TR Dizinde bulunan dergilerin makalelerine ait bibliyografik bilgilerle (yazar, öz, makale adı vs.) birlikte makale tam metinlerine de ulaşılabilir. Ve bu erişim dergi editörlükleri ve ULAKBİM müdürlüğü arası imzalanan katılım izni sözleşmesine bağlı olarak

gerçekleştirilmektedir. TR Dizin'in kapsamını oluşturan ulusal bilimsel dergiler, ULAKBİM TR Dizin uzmanları ile ilgili konu alanlarındaki uzman ve akademisyenlerden oluşan komiteler tarafından Dergi Değerlendirme Kriterlerine bağlı olarak seçilmektedir.¹²

TR Dizin Türkiye adresli akademik dergilerin uluslararası standartlarla uygun olması ve içeriğe erişimin sağlanması amacıyla. Bilimsel bir dergi TR Dizin'de yer almasının gerekçeleri arasında Türkiye'de üretilen akademik bilgiye ulaşım kolaylığı sağlaması, derginin görünürlüğünü arttırdığı ve Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK) ile Üniversitelerarası Kurul (ÜAK)'ın atama ve yükseltmelerde kabul ettiği bir "dizin" olması sayılmaktadır. TR Dizin'e ilk başvuru da Online Dergi İzleme Sistemi (ODİS) üzerinden yapılmaktadır. Başvuruda dergi hakkında tanıtıcı özellikte belirtilen bilgilerde değişiklik (editör, dergi URL adresi, iletişim bilgisi değişikliği vb.) olduğu anda gerekli güncellemeler de yapılmalıdır.¹³

Tabanlıoğlu (2016), TR dizinin amaçlarını şu şekilde sıralar:

1. Bilgi paylaşımı ve erişimini sağlamak,
2. Ulusal akademik araştırmalara ait verileri arşivleyerek gelecek kuşaklara aktarımını sağlamak,
3. Bibliyografik denetim yaparak tekrar çalışmaların önüne geçmek,
4. Bilim dilinin gelişimini sağlayarak dil birliği oluşturmak,
5. Uluslararası sistemler üzerinden ulusal içeriklere erişimi sağlamak ve yaygınlaştırmak,
6. Ulusal bibliyografik verilerle araştırmaları desteklemek,
7. Ulusal atıf indekslerini ulusal yayın performanslarını ölçmek amacıyla geliştirmek,
8. Ulusal bilimsel yayınlarımızın kalitesini artırmaktır.

Bir araştırmacı için, makalede veya araştırma raporunda yer alan kaynaklar yani atıflar önem taşır. Bu öğretim elemanları bazında düşünüldüğünde de akademik

¹² Ojs Dergi, Ulusal Yayın İndeksleri, 10.2021, <https://www.ojsdergi.com/dergi-makale-akademi-bilim/ulusal-yayin-indeksleri-dergi-makale-dizinleri/>

¹³ TR Dizin, 05.2021, <https://trdizin.gov.tr/>

yükselme için önemli atıf indekslerinde yer almak bir ölçüt durumundadır (Yenikurtuluş, 2007).

2.6. TR Dizin ve Tarihçesi

Dizin (indeks), dergi, kitap, ansiklopedi gibi kaynakların içeriğindeki bilgi parçacıklarına erişim için konu, kişi ve yer adları, başlık gibi erişim uçlarına ulaşmak için kullanılan detaylı alfabetik listedir. Dizinin amacı eser içi kavramlara kolay bir şekilde ulaşmaya yardımcı olmaktır.¹⁴ TR Dizin ise eski adı Ulusal Veri Tabanları (UVT)'dir ve çalışmalarına 1992 yılında başlamıştır. Bibliyografik künye, kaynakçada tarama, öz Web'den tarama 2000 yılında, onaylandığında metnin tamamına erişim 2004, dergilerin web üzerinden aktarılması ve komitelere değerlendirilebilmesi için sistem çalışmaları 2008 yılında tamamlanmıştır. 2009 yılına gelindiğinde ODİS (Online Dergi İzleme Sistemi), Google Akademik'de taranması ve üniversiteler tarafından atama ve yükseltmelerde kullanmaya başlandı. 2010'da ULAKBİM Veri Tabanları konu kapsamına "Hukuk" ve "Din ve İnanç Araştırmaları" temel konu alanları eklendi. Ve son olarak 2013 yılı itibariyle ULAKBİM Ulusal Veri Tabanları yoluna TR Dergileri Dizini adıyla değiştirerek devam etmektedir (Tabanlıoğlu, 2016).

Ulusal Akademik Ağ ve Bilgi Merkezi (ULAKBİM) ulusal akademik yayıncılığın gelişebilmesi için birçok faaliyet yürütmektedir. Bunlardan biri de araştırmacıların bilimsel içeriğe elektronik ortamda erişebilmeleri için TR Dizin adı verilen bir yapıyı hizmete sunmaktadır. TR Dizin kapsamında değerlendirilmesi gereken dergilerin yapması gerekenler özetle şöyledir: İlk olarak dergi sahibi, yayıncı veya editör tarafından ULAKBİM Online Dergi İzleme Sistemi'ne (ODİS) kaydolup editör başvuru formu doldurulmalıdır. Editör başvuru onayından sonra, önkoşulları sağlayan dergilerin, sayılarına ait pdf sürümlerinin ODİS'e yüklenmesi ile değerlendirme süreci başlar ve bu dergiler 1 yıl süreyle izlemeye alınır. Bu izleme süreci sonucunda "kabul", "red", "izleme", "uyarı" gibi farklı değerlendirme sonuçları ortaya çıkabilir. Akademik yayıncılık faaliyetlerinin optimum verimle gerçekleştirilmesinde şüphesiz tüm aktörlerin (yazar, editör, hakem, yayıncı) farklı düzeylerde katkı sağlayacağı açıktır (Al, 2017).

¹⁴ Turkedebiyati.org, Dizin, İndeks, Fihrist Nedir ?, 10.2021, <https://www.turkedebiyati.org/dizin-nedir-indeks-fihrist-nedir/>

2.6.1. TR Dizin Başvuru Koşulları ve Dergi Değerlendirme Kriterleri

2.6.1.1. TR Dizin Dergi Başvurusu İçin Ön Koşullar

TR Dizin’de taranmak için yapılacak dergi başvurularında aşağıda belirtilen maddeler ön koşuldur. Dergi başvurusu belirtilen maddelerin yanlış veya eksik olması durumunda red olunur.

1. Başvurabilmek için en az bir sayı yayınlanmalıdır.
2. Sosyal ve Beşerî Bilimler kapsamındaki dergiler yılda en az 1 sayı yayınlamalı; Mühendislik, Temel Bilimler, Veterinerlik, kapsamındaki dergiler yılda en az 2 ve Sağlık Bilimleri, Diş Hekimliği, Eczacılık alanındaki dergiler yılda en az 3 sayı yayınlamalıdır.
3. ISSN basılı dergiler, Online ISSN elektronik dergiler için olmalı eğer iki formatta da yayın yapılıyor ise her iki ISSN de alınmalıdır.
4. Kültür Bakanlığı, Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, ISSN Ofisi ‘nden ISSN numarası alınmalıdır.
5. Dergi isminin dış kapak/iç kapak/web sayfasında verilme biçimi, T.C. Kültür Bakanlığındaki ISSN kaydı ile aynı olmalıdır.
6. ISNN bilgisi basılı ve elektronik versiyonların her ikisi içinde kolaylıkla erişilebilmeli ve web’de ana sayfada yer almalıdır.
7. Dergi bilimsel ve hakemli bir dergi olmalı ve bu durum dergide ve /veya web sayfasında bildirilmelidir.
8. Bilimsel dergi için detaylı bilgilere erişim imkânı veren bağımsız bir web sayfası olmalıdır. Dergiye dair bahsi geçen bilgiler; derginin adı, var ise başka dildeki adı (İngilizce adı vb.) var ise kısa adı, açık adresi, ISNN ve/veya e-ISNN, derginin yayın dili, yayın sıklığı, iletişim ve e-mail adresleri, amaç, kapsam ve etik ile ilgili bilgilendirmeler, dergi geçmişi (isim, yayın sıklığı, ISNN değişikliği gibi durumlar varsa), editör ve bağlantılı kurullar, yayıncı vb. derginin web adresinde ve/veya dergi iç kapağında bulunmalıdır.
9. Dergi web sayfasında ve/veya dergi içinde yayın amaç ve kapsamı ile ilgili ayrıntılı bilgilendirme yapılmalıdır.

10. Makalelerde kendi dilinde öz ve anahtar sözcükler yer almalıdır. Öz yazımında kurallara uyulmalı ve belirlenen kelime sınırına uyulmalıdır. Hem öz hem de anahtar sözcükler uluslararası standartlara uygun olmalıdır.
11. Makaleler Latin harfleri dışındaki diller ile yazılmışsa kesinlikle Latin harfler ile yazılmış öz, anahtar kelime, başlık ve kaynakçaya da ayrıca yer verilmelidir.
12. Derginin içeriğinde bulunan makaleler türlerine (araştırma makalesi, derleme vd.) göre kategorize edilip içindekiler sayfasında ve makalenin ilk sayfasında verilmelidir.
13. Dergideki makalelerin ilk sayfasında yazıların kabul ve gönderim tarihleri, yazarların kurumları, iletişim bilgileri ve “ORCID” bilgisine tercihen altta yer verilmelidir.
14. Akademik makalelerde reklam ve benzeri tanıtı yazıları bütünlüğü bozmamak adına yer almamalı ve bunlar sayfa numarası almamalıdır.

TR Dizin’de taranmak için dergi başvurusu, yukarıdaki koşullar yerine getirildiği takdirde onaydan geçirilmesi için yeterli görülmektedir. Aksi takdirde yayımlanması için gerekli koşulları taşımadığından ret görmektedir.

2.6.1.2. TR Dizin Dergi Değerlendirme Kriterleri

“TR Dizin Dergi Başvurusu İçin Ön Koşullar”ı sağlayan ve başvurusu onaylanan dergiler, TR Dizin Uzmanları ve Komitesince aşağıda resmî sitesinde ilan ettiği kriterler üzerinden bir yıllık izlemeye alınır ve ardından değerlendirilir. Eğer yayın hayatına yeni başlamış bir dergi ise bu süre iki yıla uzatılır.

1. Dergiler sayılarını TR Dizin Online Dergi İzleme Sistemi’ne (ODİS) yıl içinde ilan ettikleri zaman ve aralıklarla yüklemelidirler. Dergi editörlüğü zamanında ve düzenli olarak yüklenmesi konusundan sorumludur. Belirtilen sürede sayılarını TR Dizin’e yüklemeyen dergiler ret olunur.
2. Alan editörleri enstitü ve kapsamı geniş dergilerde yer almalıdır.
3. Yayın diline uygun dil editörleri bulundurarak yayınlanacak yazının yazım kurallarına uygunluğu sağlanmalıdır.

4. Kurumsal dağılımı olan ve 1/3 oranında farklı kurumlardan oluşan Yayın ve Danışma Kurulu oluşturulmalı ve üyelerle ilgili kurum bilgisi veya en az ülke ve şehir bilgisi bulunmalıdır.
5. Yayın kurulu ve editörlerle ilgili alan yetkinlikleri, yayınları vd. dikkate alınmalıdır.
6. Hakemler farklı kurumlardan atanarak tarafsızlık ve çeşitlilik ilkelerine dikkat edilmelidir.
7. Yayınlanan makalelerde yazar ve kurum çeşitliliği hususlarına dikkat edilmelidir.
8. TR Dizin, bilimsel süreli yayıncılıkta etik güvence oluşturmak amacıyla, Yayın Etiği Komitesi'nin (COPE) "Dergi Editörleri için Davranış Kuralları ve En İyi Uygulama Rehber İlkeleri" ve "Dergi Yayıncıları için Davranış Kuralları" ilkelerini benimsemektedir. Dergilerce COPE'la beraber belirlenen uluslararası standartlara uyulması ve editörlerin, tüm araştırmaların ilgili komisyon ve kurullarınca onaylandığından emin olmaları ve belgeleri talepte bulunmaları TR Dizin kriterleri gereği beklenmektedir. Bu kapsamda, dergilerin uyması gereken hususlar:
 - Etik kurul izni gerekli görülen bütün bilim dallarındaki araştırmalar için etik kurul onayı alma, bu onayı yazıda yayınlama ve belgelendirme yapılmalıdır.
 - Etik kurul izni gerektiren araştırmalarda, yöntem bölümünde izinle ilgili tüm bilgilere (tarih, sayı no, kurul adı) yer verilmelidir. Yine bilgilendirilmiş gönüllü olur/onam belgelerinin imzalandığı makalenin ilk veya son sayfalarında yayınlanmalıdır.
 - Araştırma ve Yayın Etiğine uyulduğuna ilişkin bilgiler web sitesinde paylaşılmalıdır.
 - Etik kurullarla ilgili bilgiler editör, yazar ve hakemlerin her biri için ayrı başlıklar altında web sayfasında yayınlanmalıdır.
 - Hem ulusal hem de uluslararası standartlara atıfta bulunularak dergi ve/veya web sayfasında ayrı başlık altında etik ilkeler verilmelidir. Örneğin; dergilere gönderilen bilimsel yazılarda, ICMJE (International

Committee of Medical Journal Editors) tavsiyeleri ile COPE (Committee on Publication Ethics)'un Editör ve Yazarlar için Uluslararası Standartları dikkate alınmalıdır.

- Telif hakkı düzenlemelerine, kullanılan fikir ve sanat eserleri için uyulmalıdır.
- Dergi her bir sayısı için orantılı olacak şekilde makale sayısına ve cilt/sayı arasındaki dengede olacak şekilde makale sayısına dikkat edilmelidir.
- 1 yılda yayınlanan tüm bilimsel araştırma makalesi, fen bilimleri konu alanı için total bilimsel makale sayısının en az %50 si kadar olmalıdır. Dış hekimliği, eczacılık ve sağlık bilimleri temel alanları için bir yılda en az toplam 12 bilimsel araştırma yazısı yayınlanmalıdır.
- Makale yazım kuralları (şekil, tablo, öz, kaynakça, başlık, alt başlık yazımları vb.) detaylı olarak verilmeli ve tüm makaleler belirtilen formata tam olarak uymalıdır.
- Dergi yayın süreci ve politikası ile ilgili bilgiler “yayın politikası” başlığı altında dergide yer almalıdır. Örneğin; makale değerlendirme süresi, süreci, varsa ücret ve ücretlendirme politikası vb.
- Çatışma beyanı, mevcutsa teşekkür ve destek beyanı, araştırmacıların katkı oranı beyanları makale sonunda belirtilmelidir.
- Her sene sonunda yeni bir cilt numarası ile başlayan dergilerin sayfa numaraları ilk sayıda 1’den başlamalı aynı ciltteki sayılarda numaralar devam etmelidir. Cilt olmadan sadece sayı numarası ile yayınlanan dergilerde ise her sayı 1’den başlanarak numaralandırılmalıdır.
- Her makalede en az 2 hakem bulunmalı ve bu hakemlerin farklı kurumlardan olmasına özen gösterilmelidir.
- TR Dizin kapsamındaki tüm dergilerden (kabul edilen, değerlendirme için beklemede olan ya da yeni başvuran) 2021 yılı için istenecek hakem raporu sayısı ve ilgili makaleleri dergi tam sayı PDF’ sinin yüklenmesi sonrasında sistem tarafından belirlenecektir. Dergide yer alan toplam makale sayısının %15’i kadar (2 adetten az olmamak

şartıyla) hakem raporları olacaktır. Ayrıca ilk sayıdan bir adet ret makale hakem raporu talep edilecektir. Dergi sayısı sisteme yüklendikten sonra hangi hakem raporlarının talep edileceğine “hakem raporları” sekmesinden erişilebilir. Komitenin ayrıca bir hakem raporu talep edilmesi halinde aynı metotla ODIS’ e yüklenmesi gerekmektedir. Hakem değerlendirme raporları şekil incelemesi yapmasıyla beraber bilimsel değerlendirme de yaptığını göstermelidir. Örneğin; makale üzeri hakem notları, seçimli hakem formları, değerlendirme raporunda bilimsel değerlendirmeye dair notlar vb.). Tüm hakem değerlendirme süreci 1 PDF dosyası halinde yüklenmelidir. İlgili makale için makalenin ilk başvuru yapılan hali, 1. ve 2. hakem görüşleri, hakem isimleri ve kurumları, varsa düzeltmeler, değerlendirme tarihleri görülecek şekilde ve mümkün olursa imzalı olarak yüklenmelidir.

- Birleşik sayı basımı 3 yıl içinde peş peşe 2 sayı için ve sadece bir kez uygulanabilir.
- Ek sayılar ve özel sayılar da belirlenen kriterlere uygun olarak değerlendirmeye tabi tutulur.

TR Dizin titizlikle hazırlanan bu kriterlerle değerlendirip uyulması halinde kabul ve ardından izleme sürecinde de aynı titizliği beklemektedir. Bu sayede yayın kalitesi belli bir standardı yakalayarak bilime hizmet en sağlıklı şekilde gerçekleştirilmiş olur. Yukarıdaki kriterlerin dışında ek olarak da aşağıdaki maddelerin dikkate alınması gerektiğini belirtir:

1. Belirlenen aralık ve düzen ile çıkan dergilere ek olarak yayını yapılan sayılara ek veya özel sayı denir ve sempozyum/kongre vb. etkinliklerin bildirilerinden ya da makalelerden oluşmalıdır.
2. Yıl içinde yayınlanan düzenli sayılardan farklı olarak sayfa numaralandırılması yapılmalıdır.
3. Normal periyodun 1/3’ünden fazla olmamasıyla beraber kongre bildiri özetlerini içeren özel sayılar bu kuralın dışındadır.
4. Yayınlanan derleme, olgu sunumları ve araştırma makale oranları diğer sayılardaki makale oranlarına eklenecektir (kongre özetleri dahil değildir).

5. Armağan sayıları, özel veya ek sayı statüsünde kabul edilmez normal sayı olarak numaralandırılıp yüklenir.
6. Dergi kurula uygun olarak Ek ve Özel sayılarını yayımlamadığı takdirde dizinden çıkarılır.

TR Dizin' in dizinlemek üzere kendisine başvuruda bulunan dergilerden beklediği, uyması gereken hususları sitesinde yukarıdaki gibi ayrıntılı bir şekilde yayınlamıştır. Bu hususlara uymayan dergileri bünyesinde barındırmayarak kalitesini güvence altına almaktadır.

2.6.2. TR Dizin ve Scopus İndekslerinin Karşılaştırması

Elektronik yayıncılık süreli yayınlar bilimsel çalışmalarda en sık kullanılan kaynaklardır. Son yıllarda görülen yayın patlaması, basın kaynaklarının denetim ve erişiminde sorunlara sebebiyet vermiştir. Başlarda bilimsel ve akademik yayınlarla başlayan elektronik yayın günümüzde artık tüm yayın türlerine de yayılmıştır. Son yıllarda yaşanan gelişmeler sayesinde bilgi erişim hızı ve depolama kapasitelerinde artış yaşanmıştır. Bahsi geçen bilgi erişim hızının artması ve veri depolama kapasitesindeki artışlar Web üzerinden erişilebilen elektronik veri taban uygulamalarının yaygınlaşmasını sağlamıştır (Atılğan, Yalçın, 2009).

Akademik dergiler bilimsel ürünlerin duyurulması, alandaki diğer kullanıcılarla paylaşılması açısından çok önemli bir yere sahip olmakla birlikte üretilmiş olan bilimsel bilginin belirli bir süzgeçten geçmesi de o denli önemlidir. Bilim insanlarının sağlıklı iletişim içerisinde bu faaliyeti sürdürebilmesi üretilen bilginin kalitesinin değerlendirilip belirli standartlarda arşivlenmesi ile mümkündür. Dünyada milyonlarca bilimsel makale yayınlanmakta ancak yayınlanan ortam ve hangi standartlarda yayınlanacağı da bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Tam da bu noktada yayıncı veri tabanları ve atıf indeksleri bir çözüm olarak sunulmaktadır. Veri tabanlarının işlevleri arasında yayın kalitesinin yükseltilmesi, bilimsel bilgiye hızlı erişim, araştırma performanslarının ölçülmesi sayılabilir. Bu kapsamda birçok alan indeksi ve veri tabanları bulunmakla birlikte aşağıda araştırma kapsamındaki TR Dizin ve Scopus indekslerinin bir karşılaştırması mevcuttur:

2004 yılında aktif olarak yayın hayatına başlayan Scopus'un içeriğine baktığımızda tüm araştırma alanlarında (bilim, matematik, teknoloji, mühendislik, sağlık ve tıp, sosyal bilimler ve sanat ve beşerî bilimler) araştırmacıların,

öğretmenlerin ve öğrencilerin bilgi sahibi olmaları gereken küresel, disiplinler arası bilimsel bilgilere geniş bir bakış açısı sunar. Scopus için doğru sonucu bulmak, kaynakları ve ortak çalışanları keşfetmek, trendleri ortaya çıkarmak ve daha fazla iç görü elde etmek için sonuçları analiz etmek oldukça önemlidir.¹⁵ ULAKBİM tarafından oluşturulmakta olan çalışmalarına 1992 yılında başlamış 2000 yılında web'den tarama yapılabilen TR Dizin; Fen Bilimleri ve Sosyal Bilimler temel konularında, Diş Hekimliği, Eczacılık, Mühendislik, Temel Bilimler, Sağlık Bilimleri, Veterinerlik, Sosyal ve Beşeri Bilimler alt konu alanlarında dergilerden oluşmaktadır.¹⁶

Scopus, hakemli literatürün en büyük özet ve atıf veri tabanıdır: bilimsel dergiler, kitaplar ve konferans bildirileri. Yukarıda da bahsettiğimiz gibi Scopus, sosyal bilimler, teknoloji, sanat, bilim, beşerî bilimler ve tıp alanlarında tüm dünyanın bilimsel ürünlerine kapsamlı bir bakış sunar. Araştırmaları izlemek, analiz etmek, görselleştirmek amaçlı akıllık araçları insanlığın faydasına sunar.¹⁷ Scopus indeks bilimsel ve araştırma makalelerini görünür kılan bir bibliyografik veri tabanıdır. Akademik yayınları derleyen ve özetlerini kullanıcılarla paylaşan en saygın ve en büyük veri tabanlarından birisidir. Tüm dünyada saygın ve ünlü yayıncıların bilimsel içeriklerini derleyerek kullanıcıların hizmetine sunar. Bu milyonlarca bilimsel içerik, sosyal bilimler, tıp, teknoloji, yaşam bilimleri ve diğer birçok disiplinlerde yüzbinlerce kitap, konferans bildirisi, dergiyi kapsar.¹⁸

Scopus, analiz gücünü ve araştırmacı çalışma akışını optimize eden ve oldukça iyi kararlar vermeyi sağlayan tek çözüm sunar. Bunu da üstün veri kalitesi, kapsamı ve gelişmiş analitik teknolojisiyle yaparak yağmacı yayıncılıkla savaş hedefini gerçekleştirir. Bağımsız bir inceleme kurulu tarafından titizlikle incelenip seçilen 25.000 üzeri aktif başlık ve 5.000 yayıncıdan gelen içeriği endeksler ve insanları, yayınlanmış fikirleri ve kurumları bağlamak için altta yatan zengin bir meta veri mimarisi kullanır. Scopus, atıf sonuçları, detaylı araştırmacı profilleri ve daha iyi

¹⁵ Scopus, Access and use Support Center,09.2021,https://service.elsevier.com/app/answers/detail/a_id/15100/supporthub/scopus/session

¹⁶ Ojs Dergi, Ulusal Yayın İndeksleri- Dergi Makale Dizinleri,10.2021,<https://www.ojsdergi.com/dergi-makale-akademi-bilim/ulusal-yayin-indeksleri-dergi-makale-dizinleri/>

¹⁷ Scopus, Access and use Support Center, 09.2021, https://service.elsevier.com/app/answers/detail/a_id/15534/supporthub/scopus/#tips

¹⁸ Lexicon, Scopus İndeksi Nedir?, 09.2021, <https://lexicontr.com/scopus-indeksi-nedir/>

eylem, karar ve sonuçlar sağlayan bilgileri gelişmiş araç ve analizler kullanarak üretir.¹⁹

Atıf veri tabanları ülkeler, kurumlar, karar vericiler ve araştırmacılar için önemli bir araçtır. Dolayısıyla atıf veri tabanlarında dizinlenen dergilerin de belli bir düzeyde olması gerekmektedir. Veri tabanları da dergi seçim kriterlerini baz alarak ilk defa dizinleyecekleri ve dizinlemeye devam edecekleri dergilere karar verirler. Bu uygulama ile bahsi geçen dergi seviyesi sağlanmış ve kontrol altına alınmış olmaktadır. Taşkın ve arkadaşları (2016)'nın Scopus' ta dizinlenen dergiler, Scopus'un dergi seçim kriterlerine uygunluk konusunda ne düzeyde olduklarını ölçtükleri çalışmasında aşağıdaki tabloyla Scopus'un dergi seçim kriterlerine yer vermişlerdir. Bu tabloda yer alan asgari teknik kriterler, ön değerlendirme işlevi görür ve bu kriterleri sağlamayan dergiler diğer kriter grupları üzerinden değerlendirmeye alınmazlar.

Tablo 2.2.2. Scopus dergilerinin değerlendirilmesi için kullanılan kriterler

Kriter Grupları	Kriterler
Asgari teknik kriterler (Önseçim şartları)	Kayıtlı bir e-ISSN'e olması, hakem değerlendirmesi ve şartlarına dair sürecin herkes tarafından ulaşılabilir bir bilgilendirmenin olması, İngilizce öz ve başlığın olması, kaynakçanın Latin alfabesiyle yazılması, yayının düzenli olarak çıkması, yayın etik ilkelerinin olması ve herkes tarafından ulaşılabilir olması
Dergi politikası	Erişilebilir yayın politikasının olması Hakem değerlendirmesi türü (çift körleme gibi) Çevrimiçi erişilebilen hakem listesi Editörlerin coğrafi dağılımındaki çeşitlilik Yayın kurulunun büyüklüğü Yazarların coğrafi dağılımındaki çeşitlilik
Derginin saygınlığı	Yazıların Scopus'ta atıf alma durumları
Yayın sürekliliği	Yayın sürecinde, takviminde gecikme veya kesinti olmaması
Çevrimiçi erişilebilirlik	Çevrimiçi olarak yayın içeriğinin tamamına erişilebilmesi, ulaşılabilir dergi web sitesinin olması ve İngilizce olarak dergi web sitesinin varlığı
Dergi ile ilgili genel bilgi	Derginin ait olduğu ülke Yılda kaç sayı yayımlandığı Derginin ilk yayın yılı Derginin daha önceki sayılarına web sitesinden ulaşılabilir olması

Scopus ve TR dizin veri tabanlarını karşılaştırdığımızda gördük ki kriterler genel olarak bu iki veri tabanı için benzerdir. Derginin yayın politikası, yazar çeşitliliği düzenli yayınlanması gibi kriterlerle benzerlik taşımaktadır. Çalışmamızı

¹⁹ Elsevier, Scopus, 09.2021, <https://www.elsevier.com/tr-tr/solutions/scopus>

teyit eden Çakmak ve Akça (2017), WoS, Scopus ve TR Dizin dergi seçim ve değerlendirme kriterlerini incelemiş ve ortak maddeleri şu şekilde sıralamıştır: Makale değerlendirme süreçleri, editör ve bilim kurulu üyelerinin uluslararası ve kurumsal çeşitliliği, derginin düzenli yayınlanması, dergi politikasının ve yazar rehberinin bulunması, ISSN, e-ISSN numaralarının olması, yazarların unvan ve kurum bilgilerinin olması, yayın dilinde/dillerinde makale başlığı, öz ve anahtar kelimelerinin bulunması gibi pek çok ortak değerlendirme ölçütleri tespit etmiştir.

Veri tabanları ve indeksler dergilerin dolayısıyla da bilimsel bilgilerin belirli bir standarda kavuşması ve o standartların geliştirilip korunması bakımından oldukça önemlidir. Görüldüğü üzere her indeksin kendine özgü kriterleri vardır. Bu kriterlere uymayan dergiler ise indeksler tarafından kabul edilmemektedirler. Bu gibi çalışmalar veri tabanlarının ve dergilerin düzeyini artırmaya yardımcı olmak bakımından önem teşkil etmektedir. Dergiler, yayın politikalarını sadece atıf veri tabanlarında dizinlemek için değil belli bir düzeyi yakalamak adına da yayın hayatına başlamadan önce belirlemelidir.

2.7. DergiPark

Yirmi birinci yüzyıla gelindiğinde tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de bilgi üretiminde kullanılan teknolojiler dijital bağlamda bir dönüşüm sürecine girmiştir. Bu süreçte akademik yayıncılık perspektifinden DergiPark projesi olumlu etkiler yaratan bir reform niteliği taşımaktadır (Tamer, Övgün ve Yalçıntaş, 2020). Araştırmalarda bilimsel dergilerin önemi tartışmasızdır. DergiPark ise sunduğu akademik dergilerle araştırmacılara destek olmaktadır. Dergi yayını yapan kurumlar dağıtım, reklam, posta harcamalarından kurtulup elektronik yayınlanma sayesinde dünya çapında bilimsel yayınlara hızlı bir şekilde erişimi mümkün kılmıştır (Kıpçak, 2019).

DergiPark Türkiye’de yayımlanmakta olan akademik dergiler için elektronik ortamda barındırma ve editoryal süreç yönetimi hizmeti sunan bir yapıdır. Web sitesinde önemli bir bilgi olarak altını çizdiği konu ise DergiPark, bir dizinleme sistemi değildir bu sebeple de ULAKBİM TR Dizin ile karıştırılmaması gerekir. Bu görev TR Dizin’ e aittir çünkü DergiPark’ ta TR Dizin’ de indekslenmemiş akademik dergilerin de mevcut olduğu bilinmekte ve alansal bir farklılık olduğu ifade edilmektedir. Projenin başlangıç tarihi Eylül 2013 iken dergi barındırma tarihi ise Ocak 2014 tür. Sayfasında amaçlarını dört madde altında özetlediği görülmektedir:

1. Türkiye’de kaliteli ve standartlara uygun bir akademik süreli yayıncılığın var olmasını sağlamak,
2. Tüm dünyada ulusal akademik dergilerin kullanımını ve görünürlüğünü artırmak,
3. Elektronik platformda dergilerin yönetimini sağlayan sistemin üstün bir düzeyde ve yaygın olarak kullanımını gerçekleştirmek,
4. Ölçülebilir temiz veriyi Ulusal Atıf Dizini ve TR Dizin için sağlamak.

Yine DergiPark fikrinin ne zaman ortaya atıldığını bizzat DergiPark proje ekiplerinden alınan bilgilerle cevaplamaktadır: DergiPark’ın temelleri 1993 senesine uzanmakla birlikte başlarda bir “veri tabanı oluşturma projesi” olarak TÜBİTAK-ULAKBİM tarafından ortaya atılan fakat zamanla sürekli gelişim sağlayan bir projedir. İnternetin de aynı yıllarda ortaya çıkmasıyla daha biçimsel bir yapıya kavuşmuştur. Başlarda asıl amaç üniversiteler ile TÜBİTAK arası veri aktarımı, bibliyometri veri analizi yapmak olmakla birlikte günümüzde bu asıl amaçlar sabit kalıp üzerine çeşitlilik inşa edilmiştir. Asıl amaç olarak OpenAIRE ve TR Dizin’ e temiz veri sağlanması üzerine bilimsel çalışmaların geleceğinin açık erişimde olacağı öngörüsüne dayanılarak açık erişim dergilere yönelik alt yapı hizmeti sağlanması amaçlanmıştır. “Dergi koleksiyonu” olarak kısa ve öz bir şekilde tanımlayabileceğimiz DergiPark projesi Türk akademisine temiz veri tabanı ve temiz alt yapı hizmetleri sunmayı kendisine bir misyon edinmiştir (Tamer, Övgün ve Yalçıntaş, 2020).

DergiPark dergilerin yönetimine karışmaz fakat güncellik takibi yapar, etik ihlalleri uyarır, eksik ve hatalı girişleri engellemek için önlemler alır, eksikleri hatırlatır, katılım sözleşmesine uygun olmayan veya sözleşmeye aykırı davranan dergileri DergiPark’ tan çıkarır ve başvuru tarihinden itibaren bir yıl içerisinde hiç sayı yayınlamadığı takdirde dergiyi erişime kapatır.²⁰

Açık erişim kavramının temelinde bilimsel metinlere hiçbir teknik ve ticari engel olmaksızın dileyen herkesin özgür ve ücretsiz eriştiği bir yayıncılık anlayışı yatar. Dergipark, dergilerin elektronik ortamda yönetilmesini sağlayan bir alt yapı hizmeti olması sebebiyle Türkiye’deki akademik dergilerin şemsiyesi olduğunu kolaylıkla söyleyebiliriz. Akademik yayıncılıkla ilgili bize birçok gösterge sunan

²⁰ Dergipark, Evreler- Hedefler, 05.2021, <https://dergipark.org.tr/tr/download/file/31>

DergiPark projesi, bilimsel yayıncılıktaki dijital dönüşümün hangi yönde olacağı ve nasıl şekilleneceğine dair bilgiler sunmaktadır (Tamer, Övgün ve Yalçıntaş, 2020).

DergiPark kendi sitesinde²¹ kendini şu şekilde tanımlar: Türkiye’de TÜBİTAK ULAKBİM çatısı altında akademik hakemli dergiler için elektronik platformlarda yer alma ve editoryal süreç yönetimi hizmetlerini yürütür. Ulusal akademik dergilerin standartlara uygun varlık kazanmasını ve görünürlüğünün artmasını destekler. Dergilerin yönetim, işleyiş, içerik işlerine karışmaz ve etik ihlal, çıkar çatışmaları gibi durumlarda taraf olmaz. Sistemin kullanımı için teknik destek ve alt yapı sunar. Yayınları hakkında yazarlar, dergi editörlerini muhatap almalı ve onlarla iletişime geçmelidirler. Türkiye’de araştırma makaleleri ve akademik dergilerin DergiPark projesi sayesinde her geçen gün artmakta olduğu gözlemlenmektedir (Tamer, Övgün ve Yalçıntaş, 2020). Dergipark’ın yıllara göre barındırdığı dergi sayılarına kendi sitesinden ulaşılmış ve aşağıdaki gibi olduğu görülmüştür:

Tablo 2.3. DergiPark’ ta yıllara göre barındırılan dergi sayıları

Yıl	Dergi Sayısı
2020	2015
2019	1937
2018	2105
2017	1600
2016	1200
2015	824
2014	461
2013	100

DergiPark kullanım koşullarına ve akademik süreli yayın standartlarına uymadığı için DergiPark' tan çıkartılan veya erişime kapatılan dergi sayısı: 664 ‘tür. 2020 verilerine göre de DergiPark günlük ortalama kullanıcı sayısı: 100.000 kişidir. Son olarak DergiPark’ın sayfasında verdiği tavsiyeler şu şekildedir: ²² Hakem kurulunu bildirmek editörlüğün tasarrufundadır fakat sayı/cilt/yıl olarak liste verilmesi,

1. ”İçindekiler” sayfasında hem Türkçe hem de İngilizce olarak makale başlıklarının verilmesi,

²¹ Dergipark, About, 05.2021, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/page/about>

²² Dergipark, Editörler İçin Hatırlatmalar, 05.2021, <https://dergipark.org.tr/tr/download/file/30>

2. İntihal programının kullanılarak sonucunun dergide ve/veya web sayfasında ilan edilmesi,
3. Dergide dergi adının kısaltmasının bildirilmesi,
4. Makalelerin kendi yayın dilleri dışında başlık/title, öz/abstract, anahtar sözcükler/keywords bilgilerinin dergide belirtilip makalelerin ulusal ve uluslararası arenada etkisini artırmak,
5. Yükseköğretim Kurulu mevzuatına göre ulusal hakemli dergi, üniversite kütüphanelerinden ulaşılabilen, en az 5 değişik üniversitenin öğretim üyeleriyle oluşturulmuş bir danışma kurulu (hakem veya bilim kurulu üyesi) ve editörü olan, araştırma yazılarının en az bir hakemin olur aldığı süreli dergi grubudur.
6. Bir derginin ulusal ya da uluslararası dergi mi olduğu açıklığa net bir şekilde kavuşturulmalıdır. Uluslararası kitleyi hedefleyen bir dergiden uluslararası çeşitliliği olan yazar grubu, editör ve yayın danışma kurulları olması beklenir. Uluslararası dergi dünyanın farklı üniversitelerini ve ülkelerini temsil eden, çalışmalarıyla saygın bir konumda olan araştırmacılardan oluşan danışma kuruluna sahip ve bilimsel çalışma ürünlerini tüm dünyaya yayma amacıyla olan süreli bir dergi çeşididir. Saygın bölgesel dergilerde ilgi alanımıza girmekle birlikte bölgesel derginin değeri özgünlük performansına bakılarak ölçülmektedir.
7. Editörlerin temel sorumluluklarını ise; okuyucularının gereksinim ve beklentilerini belirleme, araştırma ve yayın etiğine uygunluk derginin içeriği ve makale çeşitleri, yılda kaç sayı çıkacağı hakkında okuyucuları, yayın hazırlama, gönderim kurallarının belirlenmesi ve duyurulması, makale değerlendirme süreci hakkında yazarları bilgilendirme, makalelerin gecikmeden değerlendirilmesi ve yayına kabulü veya reddi, yazarlara makale hazırlama ve gönderme, danışmanlara ise makale değerlendirme için güncel bilgilendirmeler şeklinde sıralanabilir.
8. Güncel olması gereken bilgiler şunlardır; editör/ danışma/ yayın kurulları, dergi iletişim bilgileri, yayın ilkeleri, amaç ve kapsam, yayın ve sayılardır.
9. Bilgiler; yazarlar/okurlar, dizinler, DergiPark için de güncel olmalıdır.

Tüm bunlar dışında vurgulanması gereken önemli hususlardan bir diğeri ise, akademik yayıncılığın teşvik edilme amacının somut delili olarak DergiPark' ın karşımızda durmasıdır. OPENAIRE projesi, Avrupa Birliği'nin desteğiyle başlatılmış olup bilimin geleceği için “açık erişimi” zaruri kılmıştır. Bu durumun ise en başta tekelleşmenin önüne geçebileceğini söyleyebiliriz. Bu noktada DergiPark' ın bahsi geçen ücretsiz ve özgür bilimle ilgili, Türkiye'nin de akademik yayıncılıktaki dönüşümün içerisinde bulunmasını sağlayan bir uygulama olduğu görülmektedir. DergiPark' ın kendine has en önemli özelliği olarak ise tamamen ücretsiz ve devlet güvencesi ile bilim dünyasında yer alan bir proje olmasıdır. Uluslararası bilim sahasında bahsedilen özellikleri kısmen barındıran projeler var olsa da DergiPark gibi kapsamlısı yoktur. DergiPark' ın Açık Arşiv politikası bilimsel verilerin “halka arzını” ifade eder. Akademik büyük verinin doğru analizi; bildiri, makale, tez gibi bilimsel çalışmalar sonucu elde edilen veri havuzundan tüm kullanıcılara erişim imkanı sunarak ve benzer çalışmalar yapan bilim insanlarına kolaylıklar sağlanarak gerçekleştirilmektedir. Bu konudaki çalışmalar TÜBİTAK-ULAKBİM ve üniversiteler tarafından gerçekleştirilerek Türkiye'nin bilim politikasına geçerliliği olan bir yarar sağlanması amaçlanmaktadır. Tüm bu sürece temiz veri sağlamakla sorumlu proje ise DergiPark' tır. Bünyesinde barındırdığı akademik dergilerin verilerini saklaması “DergiPark Katılım Sözleşmesi” nde belirtildiği üzere üyelik başladığından itibaren de geçerlidir (Tamer, Övgün, Yalçıntaş, 2020).

2.7.1. DergiPark Kullanım Kuralları ve Koşulları

Veri tabanına giren dergiler uluslararası standartlar ölçüsünde belirlenen "Dergi Değerlendirme Kriterleri" doğrultusunda değerlendirilerek seçilmektedir. Aşağıda DergiPark yayın platformuna kabul için dergi değerlendirme kriterleri verilmiştir:²³ DergiPark Web sayfasında yer alan “Başvuru Formu” doldurularak, Hakemli Akademik Dergiler DergiPark' a kabul edilebilir.

1. En az 1 yıllık arşivi bulunan dergileri Nisan 2020 itibariyle DergiPark' a başvuru yapabilirler.
2. Eylül 2020 tarihinden itibaren DergiPark a başvuru yapan dergiler, ULAKBİM Yönetim Kurulu tarafından değerlendirilecektir. Ayda bir kez Yönetim Kurulu toplantıları yapılmakta olup, toplantı tarihine bağlı olarak 15-40 gün arasında dergilerin işlemleri yapılabilir.

²³ Dergipark, About, 05.2021, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/page/about>

3. Yayıncı türü “Kişi” ve “Özel” olan dergilerin başvurusu 19 Ekim 2020 tarihli ULAKBİM Yönetim Kurulu Kararı gereği durdurulmuştur.
4. Dergiler her yıl ilan ettikleri aralıklarla sayı yayınlamalıdır. Uyulmadığı takdirde DergiPark görünürlüğü kapatılır fakat editör paneli kullanımda bırakılarak yeni sayı yayınlaması beklenir. Gerçekleştirmeyen dergiler ise tamamen DergiPark’ tan çıkarılır.
5. DergiPark’ a 1 Nisan 2020 tarihinden önce başvurarak yayına başlayan dergiler Türkiye, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü ISSN Şubesinden ISSN almak zorundadırlar. Yayın yaptıkları halde almayan dergiler ISSN alınca kadar erişime kapatılır ve 1 yıl içerisinde bu sorunu halledemeyen dergi DergiPark’ tan çıkarılır.
6. Yayıncı türü “Kişi” olan dergiler için ilgili kişinin YÖK Akademik’ te kaydı olması zorunludur kaydı olmayan Kişi yayıncılar DergiPark’ a dahil edilemezler. (Bu kriter 2018 tarihinde uygulanmaya başlanmış fakat 19 Ekim 2020 tarihli ULAKBİM Yönetim Kurulu Kararı ile sona ermiştir.)
7. DergiPark ve TR Dizin işbirliği çerçevesinde Temmuz 2020 itibariyle dergi sayfalarında “Etik İlkeler ve Yayın Politikası” alanı zorunlu hale getirilmiştir. Bu sayfanın gereği gibi doldurulması ve derginin ilan ettiği ilke ve politikalara uyma zorunluluğu vardır.
8. Dergipark’ ın etik ilkelere uygun yönetim sorumluluğu yoktur bu sorumluluk dergiye aittir ihlali durumunda ise DergiPark’ tan çıkarılır.
9. Dergiye ulaşım konusundaki aksaklıklar dergi yönetiminin sorumluluğundadır. İletişim bilgileri zorunludur ve güncel olmalıdır. İletişimle ilgili DergiPark’ a şikâyet bildirildiğinde ilk etapta dergi uyarılır sorun çözülemediği takdirde DergiPark’ tan çıkarılır.
10. DergiPark' tan çıkartılan dergilerin yeniden başvuru hakkı vardır.
11. Başvuruda bulunan dergilere ilk etapta DergiPark sistemi üzerinden Dergi Web sayfası açılır. Derginin kendi sayfasında yer alan arşivi bu sayfaya transfer edilir. Kullanıcı adı ve şifresi editör ve/veya dergi yönetimine iletilir. Eğer elektronik ortamda arşiv bulunmuyorsa veri transferi editör ve yayıncı sorumluluğundadır.

12. Dergilerin yayıncı değişikliği yapma durumunda, yayıncı devrini gösteren ıslak imzalı belge ve yayıncı bilgilerini dijital versiyonuyla dergipark@ulakbim.gov.tr adresine iletmesi gerekir.
13. Yayınlanan her derginin farklı bir alan adı ve görünümü vardır ve dergilerin tamamı aynı alt yapı hizmetini kullanmaktadırlar. Bununla beraber dergiler kendi sayfalarını istedikleri gibi özgün kullanabilme imkanına sahiptirler.
14. Dergi yöneticileri, makale başvurusundan yayınlanmasına kadar tüm süreci DergiPark sistemini kullanarak internet aracılığı ile yönetebilirler.
15. DergiPark' taki dergiler 2019 yılı itibariyle aktif, pasif ve yeni olarak kategorize edilmiştir. Yazarların çalışmalarını gönderecekleri dergilerde bu detaylara dikkat etmeleri, editörlerinin de eksik verilerini güncellemeleri beklenmektedir.
16. TÜBİTAK ULAKBİM in sorumluluğunda olan konular; sistem güvenliği, geliştirilmesi, yedeklenmesi, güncellenmesi vb. dir.
17. DergiPark bünyesinde bulunan tüm dergilerle "Katılım Sözleşmesi" imzalanır. Karşılıklı hakların korunacağı bu sözleşmeyi imzalamayan yayınlar hak iddia edemezler.
18. Katılım Sözleşmesinde bahsedildiği gibi DergiPark'ta barındırılan bütün verilerin internet ve benzeri dijital ortamlar da dahil olmak üzere, bilgisayar vb. ortamlarda çoğaltılması, işlenmesi, külliyat haline getirilmesi, tasniflenmesi, veri tabanlarına ve arama motorlarına konulması, umuma iletilmesi, yayılması gibi her hakkı TÜBİTAK ULAKBİM'e aittir. Dolayısıyla DergiPark'ın kaynak kodları ve/veya görsel öğeleri kısmen ya da tamamen kopyalanamaz ve/veya başka alan adları altında internete açık şekilde yeniden yayına alınamaz.
19. DergiPark'ta yalnızca açık erişim dergilere yer verilir.
20. DergiPark hizmetleri tamamen ücretsizdir.

Dolayısıyla DergiPark'ın dergilerin gelişiminde ve bu sayede ülkemizdeki eğitim bilimlerinin gelişiminde önemli rolü olduğunu söyleyebiliriz. Bunu yaparken

de belirli standartlar doğrultusunda ve gerek duyulduğunda yaptırımlarla kalitesini güvence altına almıştır.

2.7.2. DergiPark Elektronik Yayın Formatları

DergiPark, ULAKBİM tarafından Eylül 2013'ten itibaren, önceleri Açık Dergi Sistemi (Open Journal System – OJS), sonraları (2017) OJS + Ulusal Dergi Sistemi (UDS) altyapısı ve 2018 itibarıyla de sadece UDS altyapısı ile Türkiye'de akademik dergi yayıncılığına elektronik ortamda editoryal süreç ve yayın hizmeti sunmaya başlamıştır. Bu bakımdan bu tarih Türkiye'de akademik dergi yayıncılığının miladı sayılabilir (Budak, Tıngöy ve Küçüksaraç, 2017). Bu format değişikliği kullanıcı sayısının hızla artması sebebiyle OJS ihtiyaçlara cevap verememiş ve UDS sistemine geçilmiştir. Yerli bir dergi yönetim sistemi olan UDS kullanıcı ve dergi sayısındaki artışlardan etkilenmeden çalışabilmekte ve ihtiyaca ve kullanıma binaen sürekli geliştirilmektedir. Aşağıda DergiPark'ın önceleri kullandığı sistem (OJS) ile daha sonra kapasite artışı sebebiyle geçtiği sisteme (UDS) yer verilmiştir.

2.7.2.1. OJS (Open Journal System- Açık Erişim Elektronik Dergiler) Sisteminin Özellikleri

Açık erişim elektronik dergiler sisteminin başlıca önemli özelliklerini şu şekilde sıralamak mümkündür.

1. Türkçe ile beraber tüm dilleri desteklemektedir.
2. Bir dergi yönetimi yapılması tercih edilebileceği gibi birden fazla da dergi yönetimi tercih edilebilir.
3. OJS yerel kurulum (kişisel olarak domaine/ hostinge kurulumu) yapılı, yerel olarak kontrol edilebilir.
4. Birden fazla kişi ve kişiler görevlendirilebilir.
5. Bütün aşamalar online şekilde yönetilebilir.
6. Uluslararası indeksleme ve abonelik sistemleri ile birleştirilebilir.
7. E-posta ve yorumlama özellikleri kullanıcılar için oluşturulabilir (Akyürek, 2019).

Bu şekilde birçok kolaylıklar sunan açık erişim elektronik dergiler sisteminin kolaylaştırıcı etkisinin bilimsel bilgi üretimine ve ulaşımına katkısı yadsınamaz bir gerçektir.

2.7.2.2. UDS (ULAKBİM Dergi Sistemleri) Sisteminin Özellikleri

UDS, 2017 yılı itibariyle TR Dizin kriterleri ve akademik süreli yayıncılık standartları gözetilerek teknoloji ile uyumlu ve aşağıda bahsi geçen teknik özelliklerle geliştirilmiş olarak kullanıma sunulmuştur.

1. UDS Teknik Özellikler
2. Bulut üzerinde çalışabilir.
3. PHP, JAVA ve C dilleriyle modüller REST API'lerle birbirine bağlıdır.
4. Veri tabanı olarak PostgreSQL ile arama tarafında Elasticsearch kullanılmıştır.
5. 1 dergi ile 1.000.000 dergi arasındaki farkı hissettirmeyecek bir yazılımı vardır.
6. İşlemler API'ler üzerinden yapılabilir olduğundan yönetimsel işlemler, veri transferi gibi işlemlerde zamandan tasarruf sağlar.
7. Verilerin düzgün ölçülebilir olmasına imkân sağlar.
8. TR Dizin sistemine uygun olarak geliştirilmektedir.²⁴

ULAKBİM Dergi Sistemleri, geliştirilen teknik özellikleri ve kullanımının yeni teknoloji ile entegre olması sayesinde verdiği hizmet kalitesini artırmıştır.

²⁴ (<https://dergipark.org.tr/tr/pub/page/about> erişim, mayıs, 2021)

2.8. İlgili Araştırmalar

Gönenç (2010), bir derginin olmazsa olmazlarını şu şekilde sıralar: İlk olarak yayıncı olmazsa olmaz yegâne kişidir. Ardından hedef kitlenin kim olduğunun da açıkça belirtilmiş olması gerekir. Yine bir derginin olmazsa olmazı arşivdir ve her derginin bir konu arşivi, bir bilgi arşivi ve bir fotoğraf arşivi bulunmalıdır der. Çünkü bilgiyi ayakta tutanın, düzenli bir arşivin varlığı olduğunu belirtir.

Yaşın, Çetin, Sönmez (2016), akademik makalelerin standartlarının kitaplara göre daha homojen olduğunu rahatlıkla söyleyebilmelerinin sebebi olarak, editörlük, hakemlik görevlerinin varlığı ve bu süreçleri denetleyen indeks süreçlerinin olması olarak belirtir. Tüm bu aşamaların bilimsel ölçütleri koruma altına aldığı kanaatindedirler.

Gözen (2012), yazılımsal bazı denetim ve değerlendirme kriterlerini şu şekilde sıralamıştır:

- Derginin elektronik adresi (web sayfası) erişilebilir ve kullanılabilir olmalıdır,
- Online yayınlanacak derginin o sayısındaki bütün makaleler yönetime bildirilmelidir,
- Elektronik derginin ara yüzü kullanıcı dostu olmalı, hata mesajları ve erişim sorunları yaşanmamalıdır,
- Elektronik dergide eski sayılar için arşiv ve arama/search alanları bulunmalıdır,
- Dergilerin değerlendirmeye girebilmesi için 2 tam yıl yayınlanması gerekir
- Alanlarında uzman bilim insanları tarafından oluşturulan bir kurul ile dergilerin değerlendirme çalışmaları yürütülmelidir.

Eker (2005), akademik yayıncılıkta biçim, içerik ve yayın ilklerinde uluslararası kalite ölçütlerine uyulması gerektiğini ifade eder ve bu ölçütleri şöyle sıralar:

- Süre ve yayın aralığı: Süreli yayının kullanıcılara düzenli ve zamanında ulaşım ulaşmaması durumudur. Yayın aralığı uluslararası dizinlerde kabulle ilgili önemli ön koşullardandır. Yayın aralıklarındaki düzensizlik, geç kalmak bilimsel yayının saygınlığına gölge düşürür. Zamanında çıkan bir bilimsel yayım, zamanı yönetmenin sağladığı saygınlığı elde etmiş olur. Hakemlerin yazıları uzun süre tutmaları, editörlerin ihmali vb. durumlar yayımın

ciddiyetine ve yayın politikasına zarar verebilir. Süreli yayınlara “...yılında en az iki defa yayınlanır.” Şeklinde koyulan kayıtlarla yayın aralığını doğrudan düzensiz hale getirmektedir.

- Editörlük ve hakemlik: Yayını düzeltme ve standartlara uygun hale getirme görevleri dolayısıyla süreli yayıncılığın nicelik ve nitelik bakımından bulunduğu yeri belirleyen bir misyona sahiptirler.

Hamurcu ve Eren (2017), ‘e göre yapılan yayınların heba olmaması için dergi seçimi çok önem arz etmektedir. Bu doğrultuda yazarın, bir takım kriterleri göz önünde bulundurarak dergiyi seçmesi gerekmektedir. 6 akademik dergi taranmış ve bu aşamadaki kriterleri, diğer indeksler tarafından taranan dergiler, derginin tirajı, etki faktörü, herhangi bir indeks tarafından taranmayan ulusal hakemli dergiler, herhangi bir indeks tarafından taranmayan uluslararası hakemli dergiler, prestij, makale basım maliyeti ve teşvik miktarı olarak sıralamıştır.

Taşkın ve arkadaşları (2016), Scopus’un dizinleyeceği dergileri belirlemek için kullandığı kıstasları dikkate alarak bir takım değerlendirmelerde bulunmuşlardır. Bahsi geçen veri tabanının dergi seçiminde kullandığı kriterleri ise şöyle sıralar: ISSN merkezine kayıtlı bir e-ISSN’e sahip olmak, kaynakçanın latin alfabesi ile verilmiş olması, makalelerde İngilizce özet ve başlığın yer alması, hakem değerlendirme aşamasına dair herkes tarafından ulaşılabilir bir açıklamanın olması, yine herkes tarafından ulaşılabilen yayın etik ilkelerinin olması, derginin düzenli olarak yayınlanması, yılda kaç kez yayınlandığı, yayın sürekliliği, derginin ilk yayın yılı gibi kriterlerdir.

Köse ve Küçük (2021), akademisyenlerin açık erişim arşivlerini kullanma davranışlarını ölçmek için yapmış olduğu anket sonucunda akademisyenlerin dergi seçiminde önemsedikleri kriterleri şöyle belirlemiştir: derginin prestiji, derginin tirajı, derginin yayınlanma sıklığı (bir yıl içerisinde yaptığı sayı), derginin makale değerlendirme sürecinin kısalığı, derginin Web erişimin olması şeklindedir.

Kozak (2003), bilimsel derginin nitelik üstünlüğü göstergelerini şu şekilde sıralar:

- Makale sayısının fazla olması,
- Editörleri ve/veya yayın kurulunun ilgili bilimsel disiplinlerde önde gelen bilim insanlarından oluşması,

- Makale değerlendirme sürecinin editörlükçe öngörüldüğü gibi verimli bir biçimde işlemesi ve bu bağlamda eleştirel olunması (hakemlik),
- Zamanında yayımlanması,
- Diğer benzer dergilere oranla daha yüksek atıf alması,
- Önde gelen öz ve indeks veri tabanları tarafından taranması.

Çakmak ve Akça (2017), dergi seçim ve değerlendirme kriterlerini, ISSN numarasının olması, yayın dilinde/ dillerinde makale başlığı, öz ve anahtar kelimelerin bulunması, araştırma türünü içermesi, etik ilkelerin açık bir şekilde yer alması, yazarların unvan ve kurum bilgilerinin yer alması, derginin düzenli yayımlanması olarak sıralamaktadır.

Ulu ve Akdağ (2015), Sosyal Bilimler Veri Tabanı'nda yer alan Selçuk İletişim Dergisi'nde 1999-2013 yılları arasında yayımlanmış 467 makaleyi bir takım ölçütler bakımından analiz etmiştir. Bunlar ölçütler, anahtar kelime, yabancı dildeki özetleri, makalelerdeki kaynakça durumu, yayın dili, Türkçe- İngilizce özet bulundurma, makale yazarlarının unvanları, yayın ve hakem kuruluna sahip olup olmadığı, derginin düzenli yayımlanıp yayımlanmadığıdır. Çalışma sonucunda derginin yayın kurallarına bağlı olduğu ve bilimsel forma uygunluk gösterdiği bilgisine ulaşılmıştır.

Vatansever (2019), dergi seçiminde dikkat edilmesi gereken kriterleri şöyle sıralar:

- Dergi özel bir alana mı yoksa geniş bir alanda her konuda makale kabul eden bir dergi mi?
- Derginin okuyucu kitlesi uluslararası mı ulusal mı?
- Derginin etki faktörü
- Derginin yayımlanma sıklığı ve bir yılda kaç makale yayınladığı
- Dergiye gönderilen makalelere geri bildirim gönderilme süresi ve kabul kararıyla ilgili dönütlerin verilme süresi (submit, revised, accepted dates)
- Derginin açık erişime izin verip vermediği (sınırlı erişim sınırlı etki demektir).

Çalış (2015), en doğru dergi seçiminin en az makale hazırlanması kadar önemli olduğunu belirtir ve dergi seçilirken dikkat edilmesi gereken faktörleri yayın sıklığı ve değerlendirme süresi, makale tipi, konu, etki faktörü olarak sıralar.

Tunç (2021), bir derginin zamanında yayınlanma, dil, uluslararası editoryal kuralları olması (Makale değerlendirme sürecinin uygulanması, Bilgi verici dergi başlıkları, Tam açıklayıcı makale başlıkları ve özetler, Her yazar için eksiksiz adres bilgileri), içerik, atıf analizi, yazarlarının uluslararası çeşitliliği gibi kriterlerinin dikkate alınmasını gerekli görür. Elektronik Yayın Biçimleri için standart kurallar olarak da Dergi başlığı, Yayın yılı, Cilt ve/veya Sayı Numarası(mevcutsa), Makale Başlığı, Yazar adları ve adresleri, Yayın Tarihleri, Kişisel Kimlik Bilgilerinin bulunması olarak sıralar.

Çelik (2004), belli başlı veri tabanları için seçilecek dergilerde dikkat edilmesi gereken başlıkları şöyle sıralar: derginin yayınlanma periyodu, derginin “Uluslararası Editörler Anlaşması” kurallarına uygun olması, İngilizce başlık, özet ve anahtar kelimelerin makalelerde bulunması, hakem değerlendirme aşaması, içerik, uluslararası farklılık ve atıf alma düzeyi.

Güllüoğlu (2013), derginin görünürlüğü (Tanınma / Hedef kitle / ulusal veya uluslararası olması durumu), derginin ulaşılabilirliği, derginin alanı / ilgi odağı, değerlendirme sürecin uzunluğu, yayınlama maliyeti, hakemli olup olmadığı, yayıncısı, yayınlanma sıklığı gibi faktörlerin göz önüne alınması gerektiğinden bahsetmektedir.

Thompson (2007), dergi seçiminde etkili olan faktörlerini derginin tanınırlığı, etki faktörü, editör standartları, maliyet, dergi erişilebilirliği, derginin görünürlüğü, yazı işlerinin zamanlaması ve geri bildirim niteliği, dergi yönetimi ve finansmanı şeklinde sıralayarak bir çerçeve sunmaktadır.

Singh ve arkadaşları (2014), bilimsel araştırma sonuçlarını yayınlamak için dergi seçiminin çok zorlu ve karmaşık bir süreç olduğunu belirtir. Dergi seçim aşamasında değerlendirmeye alınması gereken kriterleri ise indeksli dergilerde yayın yapmak, düzenli yayını olan dergiler (yayınlanma sıklığı), ulusal veya uluslararası olması, bağımsız hakem değerlendirmesi, açık erişim ve erişim ücreti, etki faktörü olarak sıralar.

Miller ve Punsalan (1988), dergilerin yayın dilleri, abone sayıları, kuruluş yılları, hakem sayıları, yayınlanma sıklığı, değerlendirme süreleri gibi özellikler üzerinden dergilerin kalite durumunu tartışmıştır.

Cahue (2017), akademik dergi standartlarını, derginin düzenli yayınlanması, dergi politikasının olması, yayın etik ilkesinin olması ve herkes tarafından erişilebilir olması, hakem değerlendirmesinden geçmesi, ISSN, e-ISSN numarasının olması, İngilizce öz ve başlığın bulunması, İngilizce dil editörünün bulunması şeklinde ifade etmiştir.

Christopher (2003), dergiler için etki değerinin çok önemli olduğunu vurgular. Etki değerinin etkileyen unsurları da şöyle sıralamaktadır: makale özetleri, dergiye ulaşım durumu, editöre mektup tipi yayınlar ve yine makale yöntemlerinin de atfı artırdığını belirtmiş, bunları bir dergide olması gereken özellikler olarak sıralamıştır.

Zwemer (1970), dergilerin kalite düzeylerini belirleyen ölçütler olarak, hakem sayıları ve editör kuruluna sahip olmaları, yayımladığı ortalama makale sayısı, atıf sayılarının yüksek olması, özet içermeleri, makale değerlendirme süreleri gibi ölçütler belirlemiştir.

3. YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

DergiPark'taki akademik dergiler ile ilgili bir durum analizi ortaya koymak amacıyla nitel araştırma desenlerinden doküman analizi yaklaşımı kullanılmıştır. Doküman analizi, araştırma verilerinin birincil kaynağı olarak çeşitli dokümanların toplanması, gözden geçirilmesi, sorgulanması ve analizi olarak tanımlanabilen bilimsel bir araştırma yöntemidir (Sak vd., 2020). Bir başka ifadeyle doküman analizi, basılı ve elektronik (bilgisayar tabanlı ve internet erişimli) materyallerin incelenmesi ve değerlendirilmesi sürecinde gerçekleşen bir dizi işlemdir (Bowen, 2009). DergiPark' ta yayınlanan eğitim bilimleri temel alanıyla ilgili bilimsel dergileri belirlenen kalite ölçütleri üzerinden analize tabi tutulup uygunluk derecesini ölçme tasarlanmıştır.

3.2. Çalışma Grubu

Çalışma grubu, eğitim bilimleri temel alanıyla ilgili Türkiye'de yayın yapan bilimsel dergilerden oluşturmaktadır. Çalışma DergiPark web sayfasında 03.05.2021 tarihinde taratılan eğitim bilimleri temel alanında yer alan 200 adet bilimsel dergi üzerinde gerçekleştirilmiştir.

3.3. Verilerin Toplama Aracı

Çalışmada veri toplama aracı olarak bazı niceliksel göstergeler (parametreler) kullanılmıştır. Bu doğrultuda oluşturulan araştırma sorusu: DergiPark yayın platformunda eğitim bilimleri temel alanında yayınlanan 200 adet akademik dergi, literatürden elde edilen 21 adet belirlenmiş değişkenler açısından incelendiğinde ortaya çıkan sayısal sonuçlar nasıl dağılmaktadır? Şeklinde oluşturulmuştur. Alt araştırma soruları ve bazılarının kısa açıklamaları ise şu şekildedir:

Tablo 3.1. Dergilerin İncelenen Kriterleri

Sıra	İncelenen Kriter	Açıklama
1	Tiraj (İndirme sayısı)	Reyting bilgisi
2	Göz Atma	Reyting bilgisi
3	Yayına Başlama Tarihi	Derginin elektronik ortamda yayınlanmaya başladığı yıl
4	Yıllık Yayın Sıklığı (Periyodu)	1 yılda yayınlanan sayı adedi
5	Yayıncı	
6	Yayın Dili	Derginin yayın dilidir. Çalışmaların hangi dillerde hazırlandığını tanımlamaktadır.
7	Hakemden Denetimli Olma durumu	
8	Hakem Sayısı	
9	Editör ve/veya Yayın Kuruluna Sahip Olması	
10	Editör Sayısı	
11	Editör Kurul Sayısı	
12	Yazarın/Yazarların Adreslerinin yayımlanması	
13	Derginin Zamanında Yayımlanması	
14	İlk Yayın Tarihinden İtibaren Aralıksız Çıkması	
15	Künyesinde, Dergiye Ulaşım Bilgilerine Yer Vermesi	
16	İndeksinin Hazırlanması	
17	E-ISSN Numarası	Yayının elektronik kopyası için belirleyici değişken
18	Derginin Hedef Kitle (Ulusal /Uluslararası)	
19	Yayımlanmış Toplam Dergi Sayısı	
20	Dergide Yer Alan Toplam Makale Sayısı	
21	Türkçe Öz, özetçe veya özetinin olması	Yayının odaklandığı temel noktayı belirtmek için anahtar kelimeler ele alınmaktadır.
22	İngilizce Öz, Özetçe veya Özetinin olması	
23	İngilizce Anahtar Sözcüklerin Verilmesi	

Araştırma sorularının hazırlanmasından önce literatür taraması yapılarak benzer konudaki çalışmalardan veri toplama aracı için taslak sorular hazırlanmıştır. Hazırlanan taslak sorular uzman görüşü alınarak geliştirilmiş ve gerekli düzeltmeler yapılmıştır. Bu çalışma ile akademik yayıncılığa dair bir takım veriler ortaya koyarak Türkiye'deki bilimsel dergilerin durumu hakkında bilgi sunulmaya çalışılmıştır.

3.4. Verilerin Toplanması

Araştırmada nitel araştırma basamaklarına uygun olarak sistematik, yapılabilir ve esnek bir araştırma süreci planlanmıştır. Araştırmaya kaynaklık edecek dergilere ilişkin bilgiler 3 Mayıs 2021- 27 Mayıs 2021 tarihleri arasında toplanmıştır. İlk olarak DergiPark veri tabanının arama motoruna “eğitim” yazılarak aratılmıştır. Arama sonucunda 240 sonuç listelenmiş olmasına rağmen 126 dergiye erişim sağlanamadı ve açılan 114 dergi üzerinde çalışma yapıldı. Erişimi sağlanan 114 derginin 46 tanesi üniversite dergisi 68 tanesi üniversite dışı dergilerdir ve aşağıdaki tablolarda gösterilmiştir:

Tablo 3.2. DergiPark veri tabanından erişim sağlanan akademik dergiler

Sıra	Dergi Adı
1	Academia Eğitim Araştırmaları Dergisi
2	Akademik Platform Eğitim ve Değişim Dergisi
3	Anadolu Journal of Educational Sciences International
4	Ankara Eğitim ve Araştırma Hastanesi Tıp Dergisi
5	Avrasya Spor Bilimleri ve Eğitim Dergisi
6	Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi
7	Bilim Eğitim Sanat ve Teknoloji Dergisi
8	Değerler Eğitimi Dergisi
9	Disiplinlerarası Eğitim Araştırmaları Dergisi
10	Ege Eğitim Teknolojileri Dergisi
11	Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi
12	Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi
13	Eğitimde Kuram ve Uygulama
14	Eğitim Teknolojisi Kuram ve Uygulama
15	Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi: Teori Ve Uygulama
16	Eğitim ve Teknoloji
17	Eğitim ve Toplum Araştırmaları Dergisi
18	Eğitim ve Yeni Yaklaşımlar Dergisi
19	Eğitimde Yeni Yaklaşımlar Dergisi
20	Eğitim Yönetimi ve Politikaları Dergisi
21	Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi
22	E-Kafkas Eğitim Araştırmaları Dergisi
23	E-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi
24	Fen Matematik Girişimcilik ve Teknoloji Eğitimi Dergisi
25	Gazi Eğitim Bilimleri Dergisi
26	Harran Maarif Dergisi
27	Ihlara Eğitim Araştırmaları Dergisi
28	Karaelmas Eğitim Bilimleri Dergisi
29	Kastamonu Eğitim Dergisi
30	Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi
31	Kuramsal Eğitimbilim Dergisi
32	Maarif Mektepleri Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi

33	Medeniyet Eğitim Araştırmaları Dergisi
34	Milli Eğitim Dergisi
35	Muallim Rıfat Eğitim Fakültesi Dergisi
36	Sağlık Bilimlerinde Eğitim Dergisi
37	Scientific Educational Studies
38	Sinerji Uluslararası Alan Eğitimi Araştırmaları Dergisi
39	Sosyal Bilimler ve Eğitim Dergisi
40	Spor Eğitim Dergisi
41	Temel Eğitim
42	The Journal of International Lingual Social and Educational Sciences
43	Trakya Eğitim Dergisi
44	Turkish Journal of Educational Studies
45	Türk Bilgisayar ve Matematik Eğitimi Dergisi
46	Türk Eğitim Bilimleri Dergisi
47	Türkiye Eğitim Dergisi
48	Türkiye Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi
49	Ulusal Eğitim Akademisi Dergisi
50	Uluslararası Beşeri Bilimler ve Eğitim Dergisi
51	Uluslararası Çocuk Edebiyatı ve Eğitim Araştırmaları Dergisi (ÇEDAR)
52	Uluslararası Ders Kitapları ve Eğitim Materyalleri Dergisi
53	Uluslararası Eğitim Araştırmacıları Dergisi
54	Uluslararası Eğitim Spektrumu Dergisi
55	Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Çalışmaları Dergisi
56	Uluslararası Güncel Eğitim Araştırmaları Dergisi
57	Uluslararası Karamanoğlu Mehmetbey Eğitim Araştırmaları Dergisi
58	Uluslararası Liderlik Eğitimi Dergisi
59	Uluslararası Müze Eğitimi Dergisi
60	Uluslararası Sosyal Bilimler Eğitimi Dergisi
61	Uluslararası Sosyal ve Eğitim Bilimleri Dergisi
62	Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür ve Edebiyat Dergisi
63	Uluslararası Yönetim eğitim ve Ekonomik Perspektifler Dergisi
64	Uluslararası Bilim ve Eğitim Dergisi
65	Uluslararası Eğitim Bilim ve Teknoloji Dergisi
66	Uluslararası Temel Eğitim Araştırmaları Dergisi
67	Uluslararası Temel Eğitim Çalışmaları Dergisi
68	Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi

Yukarıda listelenen 68 adet akademik dergilere ek olarak ise 46 adet üniversite dergisi çalışmaya dahil edilmiştir. Bu şekilde “eğitim” adı altında taratılan 114 dergi ile araştırma gerçekleştirilmiştir. Tespit edilen üniversite dergileri aşağıdaki gibidir:

Tablo 3.3. DergiPark veri tabanından erişim sağlanan üniversiteler tarafından yayınlanan dergiler

Sıra	Dergi adı
1	Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi
2	Adıyaman Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi
3	Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi
4	Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi
5	Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi
6	Akdeniz Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi
7	Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi
8	Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi
9	Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi
10	Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi
11	Bartın Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi
12	Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi
13	Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi
14	Boğaziçi Üniversitesi Eğitim Dergisi
15	Cumhuriyet Uluslararası Eğitim Dergisi
16	Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi
17	Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi
18	Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi
19	Edu 7: Yeditepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi
20	Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi
21	Eskişehir Osmangazi Üniv. Türk Dünyası Uygulama ve Arş. Mer. Eğitim Dergisi
22	Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi
23	Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi
24	Gaziantep Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi
25	Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi
26	İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi
27	İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi
28	İstanbul Aydın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi
29	İZÜ Eğitim Dergisi
30	Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Eğitim Dergisi
31	Kocaeli Üniversitesi Eğitim Dergisi
32	Manisa Celal Bayar Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi
33	Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi
34	Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi
35	Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi
36	Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi
37	Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi
38	Mustafa Kemal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi
39	Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi
40	Necmettin Erbakan Üniversitesi Ereğli Eğitim Fakültesi Dergisi
41	On Dokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi
42	Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi

43	Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi
44	Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi
45	Uşak Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi
46	Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi

İkinci olarak DergiPark arama motoruna “education” yazıldı. Arama sonucu 240 sonucu listelediğini belirtmesine rağmen tamamı görüntülenemedi ve ilk arama ile aynı olduğu tespit edilen dergiler de elenerek sonuç olarak 86 dergi araştırmaya dahil edildi. Bu şekilde erişimi sağlanan 86 dergiye yukarıdaki 114 derginin eklenmesiyle toplam 200 adet dergi ile araştırma gerçekleştirilmiştir. Bahsi geçen 86 dergi aşağıdaki gibidir:

Tablo 3.4. DergiPark veri tabanından erişim sağlanan akademik dergiler

Sıra	Dergi Adı
1	Academy Journal of Educational Sciences
2	Ana Dili Eğitimi Dergisi
3	Avrasya Dil Eğitimi ve Araştırmaları Dergisi
4	Beden Eğitimi ve Spor Araştırmaları Dergisi
5	Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi
6	Current Research in Education
7	Dil Eğitimi ve Araştırmaları Dergisi
8	Education Reform Journal
9	Education Sciences
10	Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi
11	Eğitimde ve Psikolojide Ölçme ve Değerlendirme Dergisi
12	Electronic Journal of Education Sciences
13	Erciyes Journal of Education
14	Eurasian Journal of Educational Research
15	European Journal of Educational and Social Sciences
16	Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi
17	Higher Education Governance and Policy
18	International Electronic Journal of Environmental Education
19	International E-Journal of Advances in Education
20	International Journal of Academic Research in Education
21	International Journal of Assessment Tools in Education
22	International Journal of Computers in Education
23	International Journal of Current Approaches in Language, Education and SocialSciences
24	Journal of Individual Differences in Education
25	International e-Journal of Educational Studies
26	International Journal of Contemporary Educational Research
27	International Journal of Education in Architecture and Design
28	International Journal of Educational Research Review
29	International Journal of Eurasian Education and Culture
30	International Journal of Geography and Geography Education
31	International Journal of Modern Education Studies
32	International Journal of New Approaches in Special Education
33	International Journal of Psychology and Educational Studies
34	International Journal of Social Sciences and Education Research
35	International Journal on Lifelong Education and Leadership
36	International Journal of Quality in Education

37	International Technology and Education Journal
38	Journal for the Education of Gifted Young Scientists
39	Journal for the Interdisciplinary Art and Education
40	Journal for the Mathematics Education and Teaching Practices
41	Journal of Advanced Education Studies
42	Journal of Advanced Mathematics and Mathematics Education
43	Journal of Anatolian Education Research
44	Journal of Computer and Education Research
45	Journal of Continuous Vocational Education and Training
46	Journal of Education and Future
47	Journal of Education in Science Environment and Health
48	Journal of Educational Technology and Online Learning
49	Journal of Family Counseling and Education
50	Journal of Gifted Education and Creativity
51	Journal of Global Sport and Education Research
52	Journal of Inclusive Education in Research and Practice
53	Journal of Interdisciplinary Education: Theory and Practice
54	Journal of Multidisciplinary Studies in Education
55	Journal of Social Studies Education Research
56	Journal of STEAM Education
57	Journal of Teacher Education and Educators
58	Journal of Teacher Education and Lifelong Learning
59	Language Teaching and Educational Research
60	Near East University Online Journal of Education
61	Online Fen Eğitimi Dergisi
62	Osmangazi Journal of Educational Research
63	Öğretim Teknolojileri ve Öğretmen Eğitimi Dergisi
64	Öğretmen Eğitimi ve Öğretim
65	Participatory Educational Research
66	Psychology Research on Education and Social Sciences
67	Political Economy and Management of Education
68	Research in Educational Administration and Leadership (REAL)
69	Research on Education and Psychology
70	Review of International Geographical Education Online
71	Sağlık Bilimlerinde Eğitim Dergisi
72	Sağlık Hizmetleri ve Eğitimi Dergisi
73	Sakarya University Journal of Education
74	SDU International Journal of Educational Studies
75	STED / Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi
76	Studies in Educational Research and Development
77	The Eurasia Proceedings of Educational and Social Sciences
78	Turkish History Education Journal
79	Turkish Journal of Education
80	Turkish Journal of Primary Education
81	Turkish Journal of Special Education Research and Practice
82	Turkish Online Journal of Distance Education
83	Turkish Special Education Journal: International
84	Türkiye Kimya Derneği Dergisi Kısım C: Kimya Eğitimi
85	Uluslararası Alan Eğitimi Dergisi
86	Uluslararası Beden Eğitimi Spor ve Teknolojileri Dergisi

“Education” yazılarak taratılan ve yukarıda listelenmiş olan 86 adet akademik derginin de eklenmesiyle çalışmanın alanı belirlenmiş ve toplamda 200 adet bilimsel dergi belirlenen kriterler ışığında değerlendirmeye tabi tutulmuştur.

3.5. Verilerin Analizi

Elde edilen veriler, değişkenler arasında ilişkiler karmaşık olmadığından niceliklere ait sayısal veriler tablolaştırılarak yorumlanmıştır.

4. BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde, bilimsel yayınlar için kullanılan performans göstergelerine yer verilmiş, Türkiye’de bilimsel yayınlarda, araştırmacı-yazarların uyması gereken kurallar ve standartlar değerlendirilmiştir. Araştırmanın genel ve alt amaçları doğrultusunda elde edilen verilerle ilgili bulgulara yer verilmiş ve belirlenen niceliksel kriterler ile elde edilen veriler analiz edilmiştir.

Araştırma kapsamına alınan performans göstergeleri belirlenirken öncelikle literatür araştırılmıştır. Literatürde dergi seçiminin nasıl olması gerektiği, dergi seçerken yazarların nelere dikkat etmesi gerektiği üzerine çalışmalar bulunmuştur. Konu üzerine yapılan genel çalışmalar, uzman akademisyen görüşleri, elektronik ortamda yapılan çalışmalar kriterleri belirlerken etkili olmuştur.

Araştırmanın amaç ve alt amaçları doğrultusunda ortaya konan bulgulara yer verilen bu bölümde ilk olarak araştırma kapsamına alınan bilimsel dergilerin makale sayısına göre dağılımı incelenmiştir. Bir ülkenin bilimsel potansiyelini sadece bilimsel makale sayısına bakarak ortaya koymak doğru olmamakla birlikte ülkedeki potansiyelin ne şekilde geliştiği hakkında bazı somut veriler ortaya koyduğunu göz ardı etmemek gerekir (Balcı, 2003). Tablo 4.1’de araştırma kapsamındaki dergilerin ortalama makale sayısına göre dağılımı görülmektedir.

Tablo 4.1. Akademik Dergilerin Makale Sayılarına Göre Dağılımı

Makale Sayısı	f	%
5 ve altı	101	50,5
6 ve 10 arası	67	33,5
11 ve 15 arası	19	9,5
15 ve 20 arası	6	3
21 ve üstü	7	3,5
Toplam	200	100

İncelendiğinde araştırma kapsamında olan 101 (%50,5) adet derginin makale sayısı 5 ve altı, 6-10 arası makale sayısına sahip olan dergi sayısı 67(%33,5), 11-15 arası makale sayısına sahip olan dergi sayısı 19 (9,5), 15-20 arası makale sayısına sahip olan dergi sayısı 6 (%3) ve son olarak 21 ve üzeri makale sayısına sahip olan dergi sayısı ise 7 (%3,5) dir.

Tablo 4.2. Akademik Dergilerin İndirilme Sayılarına Göre Dağılımı

İndirilme Sayısı	f	%
1 milyon +	16	8
1 milyon ve 500.000 arası	15	7,5
500.000 ve 250.000 arası	15	7,5
250.000 ve 100.000 arası	22	11
100.000 ve 50.000	19	9,5
50.000 ve altı	52	26
Belirtilmemiş	61	30,5
Toplam	200	100

Açık erişime sahip içeriklerin daha fazla indirme ve görüntülenme sayısına ulaştıkları, daha fazla atıf alma eğiliminde oldukları literatürde yapılan çalışmalar neticesinde gözlemlenmiştir (Yavuz, Gültekin, 2019). Tablo 4.2 'de görüldüğü üzere 1 milyon üzeri indirilme sayısı olan dergi adeti 16 (%8), 1 milyon-500.000 arası indirilmeye sahip dergi sayısı 15 (%7,5), 500 000-250 000 arası indirilmeye sahip dergi sayısı 15 (%7,5), 250 000-100 000 arası tiraja sahip dergi sayısı 22 (%11), 100 000-50 000 arası tiraja sahip dergi sayısı 19 (%9,5), 50 000 altı tiraja sahip dergi sayısı 52 (%26) ve tirajı belirtilmemiş dergi sayısı ise 61 (%30,5)'dir. Özellikle reytingle ilgili bilgileri edinebileceğimiz bu bölümde indirilme sayısı belli olmayan dergi sayısının (61 adet) çok olması dikkat çekicidir.

Tablo 4.3. Akademik Dergilerin Göz Atma Sayılarına Göre Dağılımı

Göz Atma	f	%
1 milyon +	1	0,5
1 milyon ve 500.000 arası	4	2
500.000 ve 250.000 arası	15	7,5
250.000 ve 100.000 arası	17	8,5
100.000 ve 50.000	17	8,5
50.000 ve altı	85	42,5
Belirtilmemiş	61	30,5
Toplam	200	100

Diğer reyting bilgisi olarak araştırmaya dahil edilen konu dergilerin göz atma sayılarıyla ilgili bilgiler olmuştur. Göz atma da indirme sayısı gibi derginin atıf alma, bilim insanlarının araştırma faaliyetlerinde kaynaklık etme niteliğine katkı sağlayan unsurlardandır. Araştırmaya konu olan dergileri göz atma dağılımı Tablo 4.3' de incelenmiş ve göz atma sayısı 1 milyon üzeri olan dergi sayısı 1 (%0,5), 1 milyon-500 000 arası olan dergi sayısı 4 (%2), 500 000- 250 000 aralığında olan dergi sayısı 15 (%7,5), 250 000- 100 000 aralığında olan dergi sayısı 17 (%18,5), 100 000-50 000

aralığında olan dergi sayısı 17 (%8,5), 50 000 altı göz atması olan dergi sayısı 85 (%42,5) ve göz atma sayısı belirtilmemiş olan dergi sayısı 61 (%30,5) 'dir. Araştırmacıların göz atma davranışlarının beklenenin aksine indirmeden daha düşük olduğu belirlenmiştir.

Tablo 4.4. Akademik Dergilerin Kuruluş Yıllarına Göre Dağılımı

Kuruluş Yılı	f	%
1980 Öncesi	2	1
1981- 1990	6	3
1991- 2000	14	7
2001- 2010	20	10
2011 ve sonrası	158	79
Toplam	200	100

Dergilerin ilk yayın yıllarına ve önceki sayılarına erişilebilir olması ölçütlerine bakılması ile, tüm dergi içeriğine çevrimiçi erişilmesi ve derginin düzenli olarak yayınlanması ölçütlerine ilişkin yorumu zenginleştirmek amaçlanmıştır. Bu doğrultuda Tablo 4.4' de görüldüğü üzere araştırma kapsamındaki dergilerin kuruluş yıllarına göre dağılımı paylaşılmıştır. Buna göre 1980 önce yayımlanmaya başlayan dergi sayısı 2(%1), 1981-1990 yılları arası yayımlanmaya başlanan dergi sayısı 6 (%3), 1991-2000 yılları arası yayımlanmaya başlanan dergi sayısı 14 (%7), 2001-2010 yılları arası yayınlanan dergi sayısı 20 (%10), 2011 ve sonrası yayınlanan dergi sayısı 158 (%79)' dir.

Tablo 4.5. Akademik Dergilerin Günümüze Kadar Ulaşıp Ulaşmama Durumuna Göre Dağılımı

Yayın Durumu	f	%
Günümüze Ulaşan	134	67
Yayını Duran	66	33
Toplam	200	100

Dergilerin yayın hayatlarının sürekliliği önemlidir. Her yıl onlarca dergi yayın hayatına girmekle beraber zaman içerisinde ya kaybolmakta ya da sürekliliği sağlayamamaktadır. Akademik çevrelerce tanınan dergiler ise belirli bir çizgi tutturarak ve sürekliliği sağlayan dergilerdir (Hamurcu ve Eren, 2017). Araştırma kapsamındaki dergilerin bu tutarlılığı sağlayabilme başarısını gösteren tablo yukarıdaki gibidir. Tablo 4.5 incelendiğinde, araştırma kapsamında yer alan dergilerden günümüze ulaşan dergi sayısı 134 (%67), yayını duran dergi sayısı ise 66

(%33) dır. Derginin sürekliliği özellikle kariyerinin başında olan bilim insanları için bir itibar göstergesi mahiyetinde önem arz etmekte ve temkinli olunması gereken konulardan biri olmaktadır (Güllüoğlu, 2013).

ULAKBİM Yönetim Kurulu Kararı gereği, yayıncı türü “Kişi” ve “Özel” olan dergilerin başvurusu 19 Ekim 2020 tarihi itibariyle durdurulmuştur.²⁵ Toplamda 106 adet “Kişi” ve “Özel” yayıncısı olan araştırma kapsamındaki dergilerin, 72 tanesi yayın hayatına farklı yayıncı tipleriyle devam ederken 34 adet derginin yayını durdurulmuştur. Bunda kişilerin kurumlarla henüz anlaşma yoluna gidemediği veya bu yolu tercih etmedikleri düşünülebilir. Bu kapsamda yayını durdurulan dergi listesi ise şöyledir:

Tablo 4.6. Yayını durdurulan dergilerin listesi

Sıra	Dergi adı
1	Academy Journal of Educational Sciences (2017-2020).
2	Avrasya Dil Eğitimi ve Araştırmaları Dergisi (2016-2020).
3	Değerler Eğitimi Dergisi (2003-2020).
4	Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi (2011-2020).
5	Eğitimde Kuram ve Uygulama (2005-2020).
6	Elektronik Journal of Education Sciences (2012-2020).
7	Europen Journal of Educational and Social Sciences (2016-2020).
8	Education Reform Journal (2015-2020).
9	International Journal of Computers in Education (2017-2020).
10	International Journal of Academic Research in Education (2015-2020).
11	International Journal of Current Approaches in Language education and Social Sciences (2019-2020).
12	International Journal of Modern Education Studies (2017-2020).
13	International Journal on Lifelong Education and Leadership (2015-2020).
14	International Technology and Education Journal (2017-2020).
15	Journal of Advanced Education Studies (2019-2020).
16	Journal of Advances Mathematics and Mathematics Education (2019-2020).
17	Journal of Continuous Vocational Education and Training (2017-2020).
18	Journal of Family Counseling and Education (2016-2020).
19	Journal of Global Sport and Education (2018-2020).
20	Journal of Inclusive Education in Research and Practice (2020-2020).
21	Journal of Teacher Education and Lifelong Learning (2019-2020).
22	Journal of Anatolian Education research (2017-2020).
23	Journal of Education in Science Environment and Health (2015-2020).
24	Language Teaching and Educational Research (2018-2020).
25	Online Fen Eğitimi Dergisi (2016-2020).
26	Research on Education and Psychology (2017-2020).
27	Scientific Educational Studies (2017-2020).
28	Turkish Journal of Primary Education (2016-2020).
29	Türkiye Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi (2016-2020).
30	Turkish Journal of Special Education Research and Practice (2019-2020).
31	Uluslararası Alan Eğitimi Dergisi (2015-2020).
32	Uluslararası Beden Eğitimi Spor ve Teknolojileri Dergisi (2020-2020).
33	Uluslararası Liderlik Eğitimi Dergisi (2010-2020).
34	Uluslararası ÇEDAR (2017-2020).

²⁵ Dergipark, About, 05.2021, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/page/about>

ULAKBİM yukarıda adı geçen dergilerin yayıncı türü sebebiyle Yönetim Kurulu Kararı gereği başvurularını durdurmuştur. Yayıncı türü “Kişi” ve “Özel” olan dergiler bu çatı altında barındırılmamaktadır.

Tablo 4.7. Akademik Dergilerin Hedef Kitle

Hedef Kitle	f	%
Ulusal	11	5,5
Uluslararası	113	56,5
Ulusal+ Uluslararası	54	27
Belirtilmemiş	22	11
Toplam	200	100

Bir derginin niteliğini belirleyen faktörlerden biri de o derginin hedef kitesidir. Çalışmaya alınan dergilerin bahsi geçen özellikleri bünyesinde barındırma durumunu gösteren Tablo 4.7’ de araştırma kapsamına alınan akademik dergilerin hedef kitle dağılımını incelediğimizde 11(%5,5) adet derginin ulusal, 113 (%56,5) adet derginin uluslararası, 54 (%27) adet derginin ulusal + uluslararası, belirtilmemiş olanın ise 22 (%11) adet olduğu görülmektedir. Kriterlerde uluslararası dergi esasen aynı zamanda ulusal da olmasına rağmen dergi bilgilerinde “bu dergi hem ulusal hem de uluslararası dergidir” şeklinde belirtildiği için ayrı bir madde olarak çalışmaya dahil edilmiştir.

Tablo 4.8. Akademik Dergilerin Yabancı Dil Editörü Bulundurma Durumuna Göre Dağılımı

Yabancı Dil Editörü	f	%
Var	51	25.5
Yok	149	74.5
Toplam	200	100

Bilindiği üzere bilimsel iletişim dili İngilizcedir bu sebeple de uluslararası alanda yayın yapabilmek yabancı dil bilgisinin iyi olmasından geçmektedir. Bilimsel dergiler de İngilizce olarak yayınlanacak özet ve makalelerin dil bakımından kontrol ve incelemeleri için editör kuruluna yeni üyeler ilave etmiştir. Bu yeni üyeler İngilizce alan editörü olarak adlandırılmakla birlikte sorumluluk ve görevleri; editörün kendine iletildiği makaleleri dil ve bilimsel özellik açısından ve dergi kıstaslarına uygunluk açısından değerlendirmeye almaktır. İngilizce alan editörleri

dil açısından incelemeye aldıkları makalelerde dil bilgisi, yazım ve imla hataları Türkçede kullanılmamasından kaynaklı sık rastanan artikel (the) eksik veya gereksiz kullanımı, yapısal farklılıklardan ötürü oluşan cümle yapısı bozukluklar (söz dizimi), özne-yüklem uyumsuzluğu (subject-verb agreement), noktalama işaretlerinin yanlış kullanımı gibi hatalar ya hemen anlaşılır ya da yazarla iletişime geçilerek düzeltilmektedir (Şen, 2020). Bu doğrultuda dergilerin yabancı dil editörü bulundurma durumları Tablo 4.8’ de görüldüğü üzere araştırma kapsamındaki dergilerin 51 (%25,5) tanesinin bünyesinde yabancı dil editörü bulunurken 149 (%74,5) tanesinde yabancı dil editörü yer almamaktadır.

Tablo 4.9. Akademik Dergilerin Editör Sayılarına Göre Dağılımı

Editör Sayısı	f	%
Belirtilmemiş	7	3,5
9 ve altı	115	57,5
9 ve üstü	78	39
Toplam	200	100

Globalleşen dünyada iletişim teknolojilerinin gösterdiği büyük gelişmeler sayesinde akademik dergiciliğe olan ilgi de artmıştır. Bu durum bilim dünyasının neredeyse tüm alanları için geçerli bir hal almıştır. Dolayısıyla bilim dünyasını kendisine ilgi alanı edinmiş olan dergilerin belirli bir standardı yakalaması ve koruması o nispette bilime olumlu katkılar sağlayacaktır. Tam da bu noktada editörlerin görevleri küçümsenmesi mümkün olmayacak boyutta çoktur (Gözen, 2012). Bu doğrultuda araştırma kapsamındaki dergilerin editör sayılarına göre dağılımı Tablo 4.9’ da görüldüğü üzere 9 ve üstü editör sayısına sahip dergi sayısı 78 (%39), 9 ve altı editör sayısına sahip dergi sayısı 115 (%57,5) iken 7 (%3,5) adet dergi de editör sayısı hiç belirtilmemiştir. Editör sayısı ve niteliğiyle ilgili atılan her olumlu adım bilim dünyasında belirli bir standardın yakalanmasını da o nispette etkileyecek bir atılım olacaktır.

Tablo 4.10. Akademik Dergilerin Yayın Dili Dağılımı

Yayın Dili	f	%
Türkçe	13	6,5
İngilizce	45	22,5
Türkçe- İngilizce	130	65
Türkçe- İngilizce Almanca	1	0,5
Belirtilmemiş	11	5,5
Toplam	200	100

Bir derginin uluslararası arenada görünür ve başarılı olmasıyla yakından ilgili olan yayın dili durumu incelenmiş ve sonuçlar Tablo 4.10' da incelendiğinde araştırma kapsamındaki dergilerin yayın dili Türkçe olanların sayısı 13 (%6,5), İngilizce olanların sayısı 45 (%22.5), Türkçe-İngilizce olanların sayısı 130 (%65), Türkçe-İngilizce-Almanca olanların sayısı 1 (0.5), yayın dili belirtilmemiş olan dergi sayısı ise 11 (%5.5) dir. Dergilerde Türkçe'den başka İngilizce ve Almanca dillerinde yayınların olması, başarısını uluslararası boyuta taşıma konusunda uzak olmadığını gösteren bir kıstastır.

Tablo 4.11. Akademik Dergilerin Yayınlanma Sıklığına Göre Dağılımı

Yayın Periyodu	f	%
Yılda 1	10	5
Yılda 2	121	60,5
Yılda 3	32	16
Yılda 4	34	17
Yılda 5+	3	1,5
Toplam	200	100

Dergilerin yayınlanma sıklıkları değerlendirme süreçlerini de doğrudan etkilemektedir. Acil yayın yapma ihtiyacı duyan bilim insanları için yıllık fazla yayın yapan dergiler idealdir. Çünkü fazla sayıda yayın yapan dergilerin değerlendirme süreleri minimum düzeyde, gecikmeler ise olabildiğince az düzeyde olmaktadır (Hamurcu ve Eren, 2017). Bu doğrultuda dergilerin durumuyla ilgili bilgi Tablo 4.11' de yer almaktadır ve araştırma kapsamındaki dergilerin yayınlanma sıklıkları incelenmiştir. Tabloya göre yılda 1 yayın periyoduna sahip dergi sayısı 10 (%5), yılda 2 kez yayınlanan dergi sayısı 121 (60.5), yılda 3 kez yayınlanan dergi sayısı 32 (%16), yılda 4 kez yayınlanan dergi sayısı 34 (%17), yılda 5 ve üzeri yayınlanan dergi sayısı ise 3 (%1,5) dür.

Tablo 4.12. Akademik dergilerin yayıncı tiplerine göre dağılımı

Yayıncılar	f	%
Üniversite	79	39.5
Sendika	3	1.5
Dernek	8	4
Kişi	88	44
Özel	18	9
Kamu	3	1.5
Eğitim Araştırma Hastanesi	1	0.5
Toplam	200	100

Tablo 4.12’ de araştırma kapsamındaki dergilerin yayıncı tiplerine göre dağılımı incelenmiş ve sırasıyla yayıncısı üniversite olan dergi sayısı 79 (%39,5), sendika olan dergi sayısı 3 (%1,5), dernek olan dergi sayısı 8 (%4), kişi olan dergi sayısı 88 (%44), özel olan dergi sayısı 18 (%9), kamu olan dergi sayısı 3 (%1.5), eğitim araştırma hastanesi olan dergi sayısı 1 (%0.5) olarak tespit edilmiştir. Akademik dergiler sadece akademik çalışmalar yapan üniversitelere has değildir. Bunun yayında vakıf, dernek, enstitü ve kurumlar da kendi hakemli dergilerini çıkarabilmektedir. Yine bu dergilerin de bilim dünyasına yaptıkları katkı azımsanamayacak boyuttadır (Gözen, 2012).

Güllüoğlu (2013), güçlü finansal desteği olan organizasyonlar tarafından desteklenen dergilerin en yüksek prestij ve tiraja sahip olduğunu tespit etmiştir. Dolayısıyla dernek dergilerinin en yüksek prestijli dergiler olduğunu belirtmektedir. Araştırmamız kapsamında DergiPark veri tabanında bulunan toplam yayıncı sayısına baktığımızda bu sayının 1.044 olduğu görülür. Yayıncı tiplerine baktığımızda ise 501’i kişi, üniversite 183, dernek 137, özel 92, kamu 62, vakıf 32, meslek odası 25, EAH (eğitim araştırma hastanesi) 6, pearson 5, TÜBİTAK 1’ dir.²⁶ 19 Ekim 2020 tarihinde ise ULAKBİM Yönetim Kurulu Kararı gereğince “Kişi” ve “Özel” yayıncı türlerine sahip dergilerin başvuruları durdurulmuştur.²⁷ Çalışmada yer alan dergilerin ise yayıncı tipleri ile bilgiler yukarıda yer alan tablodaki gibidir.

²⁶ Dergipark, 05.2021, <https://dergipark.org.tr/tr/search?section=publisher>

²⁷ Dergipark, 05.2021, <https://dergipark.org.tr/tr/search?section=publisher>

Tablo 4.13. Akademik Dergilerin Hakem Sayılarına Göre Dağılımı

Hakem Sayısı	f	%
Belirtilmemiş	136	68
9 ve altı	59	29,5
9 ve üstü	5	2,5
Toplam	200	100

Yayın seçiminde çok önemli bir yeri olan hakemli olup olmadığı hususunda bilgi verilmesi o yayın kanalına olan güveni temsil eden otoritelerdendir. Bu konuyla ilgili dağılım bilgisi yukarıdaki tabloda verilmiştir. Tablo analiz edilmiş ve 9 ve üstü hakem sayısı 5 (%2,5), 9 ve altı hakem sayısına sahip dergi sayısı 59 (%29,5) iken 136 (%68) adet derginin ise hakem sayısını hiç belirtmemiş olduğu tespit edilmiştir. Dolayısıyla yalnızca 64 (%32) adet derginin web sitesi aracılığıyla erişilebilen bir hakem listesine sahip olduğu görülmüştür. Çalışma kapsamındaki dergilerin içeriğinin hakem değerlendirilmesinden geçmesi ve dahası hakem değerlendirme süreciyle alakalı herkes tarafından erişilebilecek bir bilgi, duyuru, açıklamanın yer alması hususunda yetersiz olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 4.14. Akademik Dergilerdeki Makalelerin Yazar Unvanlarına Göre Dağılımı²⁸

Yazarların Ünvanı	f	%
Prof. Dr.	358	11.4
Doç. Dr.	596	19.04
Dr.	586	18.7
Dr. Öğr. Üyesi	313	10
Y. Lisans Öğrenci	525	16.7
Araştırma Görevlisi	292	9.3
Öğretim Görevlisi	177	5.6
Doktora Öğrencisi	132	4.2
Öğretmen	93	2.9
Uzman	42	1.3
Okutman	11	0.3
Psikolojik Danışman	3	0.09
Müfettiş	2	0.06
Toplam	3.130	100

²⁸ Tabloda yer alan kısaltmaların anlamları şu şekildedir; Prof. Dr: Profesör; Doç. Dr.: Doçent Doktor; Dr.: Doktor; Dr. Öğr. Üyesi: Doktor Öğretim Üyesi.

Araştırma kapsamına alınan dergilerden oluşturulan listede, ulaşılan ilk 13 dergi, yazarlarının unvanları bakımından incelemeye alınmıştır. 13 dergide ulaşılan 1.997 adet makaleden ulaşılan 3.130 yazarın unvan dağılımı yukarıdaki gibidir. Tablo 4.13 incelendiğinde makalelerin büyük bir çoğunluğunun akademisyenler tarafından yazılmış olduğu görülmektedir. Makale yazarlarının unvan dağılımlarına bakıldığında ise profesör doktor unvanına sahip yazar sayısı 358, doçent doktor unvanına sahip yazar sayısı 596, doktor unvanına sahip yazar sayısı 586, doktor öğretim üyesi unvanının 313, yüksek lisans öğrencisi unvanının 525, araştırma görevlisi unvanının 292, öğretim görevlisi unvanının 177, doktora öğrencisi unvanının 132, öğretmen unvanının 93, uzman unvanının 42, okutman unvanının 11, psikolojik danışman unvanının 3, müfettiş unvanın 2 olduğu tespit edilmiştir. Dolayısıyla dergilere en fazla katkı sağlayan ilk 3 unvanı doçent doktor, doktor ve yüksek lisan öğrencisi olarak sıralamak mümkündür. Ayrıca 1.997 adet makalenin 3.130 adet yazar tarafından yazılması makale başına ortalama 1.5 adet yazar düştüğünü göstermektedir.

Belirlenen diğer kıstaslara ilişkin bulguları incelediğimizde ortak noktaları araştırma kapsamındaki tüm akademik dergiler tarafından uygulanmış olmalarıdır. Dolayısıyla dergilerin en başarılı olduğu kriterleridir diyebiliriz ve aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 4.15. Dergilerin diğer değerlendirme kriterleri

Sıra	İncelenen Diğer Kriterler	Kriterin Durumu
1	ISSN Numarası	Var
2	Yazarın/Yazarların Adreslerinin yayımlanması	Var
3	Künyesinde, Dergiye Ulaşım Bilgilerine Yer Vermesi	Var
4	Türkçe Öz, Özetçe veya Özetinin olması	Var
5	Türkçe Anahtar Sözcüklere Yer Vermesi	Var
6	İngilizce Öz, Özetçe veya Özetinin olması	Var
7	İngilizce Anahtar Sözcüklerin Verilmesi	Var

ISSN Numarası: Herhangi bir derginin, elektronik formatta olan için, ilk sayı yayımlandıktan sonra basılı formatta olanlar için ilk sayı basılmadan önce Kültür Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü ISSN Ofisi (<http://www.ekygm.gov.tr/issn.html>) 'nden "Uluslararası Standart Süreli Yayın Numarası" (International Standart Serials Number - ISSN) alınmalıdır. Her derginin herbir versiyon ve formatı için ayrı bir ISSN alınmalıdır (elektronik format, basılı

format, CD-ROM formatı, İngilizce ve Türkçe versiyonu gibi). Yine dergi adında bir değişikliğe gidildiği takdirde de Kültür Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü ISSN Ofisi'nden yeni dergi için de yeni bir ISSN alınmalıdır.²⁹ Derginin ISSN'e sahip olması kıstası tüm dergilerde olmak zorunluluğu sebebiyle bulunacağı yalnız derginin çevrimiçi ulaşılabilirliğine rağmen henüz yaygın bir hal almadığı düşüncesinden yola çıkılarak e-ISSN'e sahip olma durumu şeklinde değiştirip bakılmış ve araştırmada tüm dergilerin bu kurala uyduğu görülmüştür.

Makaledeki bilginin kısa bir tanıtımı olan öz (Abstract/Descriptive Abstract)'ün okurlar için genel bir harita işlevi gördüğünü söylemek mümkündür. Araştırma metni içeriğinin paragraf formu olup 100-250 kelime arasında olmalıdır. Makalenin ana kısımlarının (giriş, bulgular, yöntem, sonuç, tartışma, öneriler) her birinin kısa bir özetini içermelidir. Bu özellikleriyle öz, okuyucunun makalenin içeriğini kısa zamanda belirlemesini ve kendi alanlarıyla ilişkisini saptayıp makaleyi tamamen okumaya ihtiyacı olup olmadığını tespit etmesine olanak sağlar.

Özet (Summary/Informative Abstract) ise temel bilgiler açısından öz ile aynı özellikler taşımakla birlikte ayrıntı ve uzunluk açısından farklılık göstermektedir. Literatürde bilgilendirici öz, geniş öz olarak da geçmektedir. Ayrıca özette özden farklı olarak tablolar ve şekiller de yer alabilmektedir ve yayının %5-15'i oranında olmalıdır.³⁰ Çalışmamızda iki ayrı başlık olarak değil öz veya özet bulunması durumunda, yayın bu kıstası gerçekleştirmiş olarak değerlendirilmiştir.

Anahtar sözcükler (Keywords) genellikle akademik yayınlarda özün arkasından bulunur. Yayının elektronik ortamlarda dizinlenmesini, taranmasını sağlar. Yukarıda maddelenen tüm kıstasları, seçtiğimiz dergilerin ortak olarak sağladığı görülmüştür. Araştırmada Türkçe-İngilizce öz, özet, anahtar sözcük kriterleri için tüm dergi içeriğinin incelenmesi mümkün olmayacağından, dergide yayımlanan son 10 makaleye bakılmıştır.

Dergileri değerlendirirken seçtiğimiz kriterlerden; derginin düzenli olarak yayınlanması, ilk yayın yılından itibaren tüm sayılarına web sayfalarından erişilebilir olması, İngilizce öz ve anahtar sözcüklere sahip olması kriterleri dergilerin erişilebilirliği hakkında bilgi vermektedir (Taşkın vd., 2016). Dolayısıyla ilgili

²⁹ Dergipark, Dergiler için Önemli Açıklamalar, 10.2021, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/page/dergiler-icin-onemli-aciklamalar>

³⁰ Dergipark, Dergiler için Önemli Açıklamalar, 10.2021, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/page/dergiler-icin-onemli-aciklamalar>

kriterler dergilerin erişilebilirliği ile değerlendirildiğinde, araştırma kapsamına aldığımız 200 derginin erişilebilirlik açısından başarı olduğunu söylemek mümkündür.

5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç ve Tartışma

Araştırma kapsamında, literatürde bir dergide var olması beklenen standartlara, yayımlanan dergilerin uygunluk durumunu tespit için yeterli çalışmaların olmadığı görülmüştür. Literatür araştırıldığında daha çok dergi seçiminin nasıl olması gerektiği, yazarların hangi konulara dikkat etmesi gerektiği ve özellikle de etki faktörü konusunda çalışmalar mevcuttur. Etki faktörü o derginin ne kadar çok yayın yaptığı ve yapılan yayınlara ne kadar atıf yapıldığını tespit ettiğinden yazarlar için dergi seçiminde çok önemli bir yeri vardır. Çalışmanın konusuyla alakalı daha önceden incelenmiş bilimsel çalışmalar az olduğu için bir başlangıç noktasının tespiti ve sonuçların eski çalışma sonuçlarıyla mukayesesi kısıtlı olmaktadır. Fakat bilimsel yayıncılığın geleceğine ilişkin en kapsamlı öngörülerde bulunabilme süreli yayıncılığın günümüzdeki haline dair betimleyici kaliteli çalışmalarla mümkündür. Bahsi geçen öngörüler üzerine düşünmek ve tüm yeni gelişmelerin müspet ve menfi yanlarını objektif bir şekilde ortaya koyabilmek bugünkü durumu en iyi şekilde anlayabilmekle mümkün olabilir. Dolayısıyla bu çalışmada dijital çağda akademik yayıncılığın gelişimine katkı sağlayacak çalışmalar statüsünde değerlendirilebilir.

(Küçük, Al ve Olcay, 2008) 253 bilimsel elektronik dergiyi incelemiş ve çalışmalarında araştırma kapsamında dergilerin hangi dilde yayımladıklarını tespit etmiştir. %52 oranında tek dilde yayımlandıklarını ve bu elektronik dergiler ya sadece Türkçe ya da sadece İngilizce olarak yayımlandıkları görülmüştür. %39 oranında dergiler sadece Türkçe yayınlanırken %13'ü sadece İngilizce olarak çıkmıştır. Tüm dergilerin %48'i birden çok dilde makale yayınlamaktadır. İki dilde (hem Türkçe hem İngilizce) yayın yapan dergilerin tüm dergilere oranı %38 olarak bulunmuştur. (Özdemir ve Apaydın, 2018) DergiPark yayın platformunda yer alan 463 adet dergiyi incelemiş dikkat çekici unsurları iki farklı dilde yayınlanan dergi sayısının tek dilde yayınlanan dergi sayısından fazla olması, dergilerin büyük çoğunluğunun hakem sayısının 10'dan fazla olması olarak belirtmiştir. Türkiye'de akademik yayıncılık alanında yapılmış çalışmaları yetersiz gören bu çalışma özellikle açık erişime sahip dergilerin bilimsel yeterliliklerini çeşitli niceliksel göstergeler bakımından karşılaştıran çalışmaların gerçekleştirilmesi önerisinde bulunmaktadır. Bu doğrultuda araştırma kapsamına alınan dergilerin %40,48 i tek dille, %53,25'i iki dille, %4.11'i üç dille, %2.16 ise dört dille yayın yaptığını tespit etmiştir. Çalışmanın konusu

DergiPark'taki akademik dergilerin yayın dili Türkçe olanların oranı %6,5, İngilizce olanların oranı %22,5, Türkçe-İngilizce olanların oranı %65, Türkçe-İngilizce-Almanca olanların oranı %0,5, yayın dili belirtilmemiş olan dergi oranı ise %5,5'dir.

Çalışmaların sonuçları incelendiğinde görülüyor ki Türkiye'de bilimsel dergilerde İngilizce yayın yapma eğilimi yüksektir. Sadece İngilizce ve İngilizce-Türkçe yayın sayısı toplandığında kendi dilimizde yayın yapan dergi sayısının oldukça az olduğunu görmekteyiz. Bilimsel dergicilikte İngilizce yayın yapmanın popüler olmasının altında indeksler ve uluslararasılaşma sayılabilir. Bu durum Türkiye'de akademik dergilerin uluslararası özellik kazanma çabalarını göstermektedir. Yayınların görünürlüğünün artırılması için başvuru uluslararası indekslerin çoğunun İngilizce yayın istemesi en başta gelen sebeplerdendir. Geçen zaman içerisinde yabancı dilde yayın yapma eğiliminin artışı yayınların uluslararası başarıya taşınabilecek potansiyelin de artışta olduğunu ve bu konuya önem verildiğini göstermektedir. Öte yandan Ceylan ve Bakır (2022), çalışmalarında bu konuyla ilgili editör görüşü almış ve yabancı dilde yayın zorunluluğunun yazarı yoran bir süreç olduğu sonucuna ulaşmıştır. Özellikle uluslararası indekslere girebilmek için diğer dillerde (özellikle İngilizce) yayın oldukça önemlidir. Ancak yabancı dilde yayın yapılması ile Türkçe ikinci plana da itilmemelidir. Bu bağlamda hem uygulayıcıların hem de araştırmacıların yararlanması için mutlaka Türkçe yayınlar da yapılmalıdır (Sarier, 2011).

Dergilerde Türkçe' den başka İngilizce ve Almanca dillerinde yayınların olması, başarısını uluslararası boyuta taşıma konusundan uzak olmadığını gösteren bir kıstastır. Yayın dili durumu bir derginin uluslararası arenada görünür ve başarılı olmasıyla yakından ilgilidir. İngilizce yazılan makaleler dergilerin uluslararası veri tabanlarında taranmasını kolaylaştırmaktadır. Türkiye'de akademik dergilerin uluslararası dilde yayınlanmasının daha fazla tercih edildiğini göstermektedir.

Dergilerin prestijini belirleyen en önemli değerlerin başında atıf sayısı gelmektedir. Atıf sayısını artırmanın ilk yolu derginin başta İngilizce olmak üzere farklı dillerde yayın yapmasıdır. İngilizce yayın yapmak okuyucu kitlesinin doğrudan artıran bir öğedir. Doçentlik kriterlerinde yayın performansının önem kazanmasıyla da bu yöne eğilimin olduğu söylenebilir. Dolayısıyla aslında bu durumu da tetikleyen ana unsurun akademik yükselme kriterlerinin olduğunu söylemek mümkündür.

Fakat uluslararası yayınlara verilen önemin ulusal dergilere zarar verebileceğini göz ardı etmemek gerekir.

Bilindiği üzere bilimsel iletişim dili İngilizcedir bu sebeple de uluslararası alanda yayın yapabilmek yabancı dil bilgisinin iyi olmasından geçmektedir. Bilimsel dergiler de İngilizce olarak yayınlanacak özet ve makalelerin dil bakımından kontrol ve incelemeleri için editör kuruluna yeni üyeler ilave etmiştir. Bu yeni üyeler İngilizce alan editörü olarak adlandırılmaktadır ve araştırma kapsamındaki dergilerin 51 (%25,5) tanesinin bünyesinde yabancı dil editörü bulunurken 149 (%74,5) tanesinde yabancı dil editörü yer almamaktadır. Cahue (2017), bilimsel derginin İngilizce dil editörünün bulunmasının, İngilizce makalelerin niteliğini yükselteceğini vurgulamıştır. Bu kriterin diğer kriterlere nispeten yeni olmasına rağmen araştırmaya alınan dergilerin çeyrek sayıda gerçekleştirmiş olması zamanla daha da artacağını düşündürmektedir.

İngilizce günümüz bilim dünyasında ortak dil görevini üstlenmesiyle birçok ülkedeki araştırmacılar yerel dillerinden ziyade İngilizce yayın yapmaya yönelmişlerdir. Araştırma sonuçları gösteriyor ki Türkiye’de de durum benzerdir. Bu sebeple bilimsel dergilerde makale ve özetlerin dil bakımından incelenme ve kontrol edilmesi için yabancı dil alan editörlerine yer verilmektedir. Bu durumun dil editörü bulunduran dergi sayısını artıracaklarını söylemek mümkündür. İngilizce’ nin bilim dili olarak kabul edilmesiyle dünyanın her yerinde bu dilde kaleme alınan bilimsel çalışma ve araştırmalar ön plana çıkmaktadır. Türkiye’de akademik atanma kriterlerine ve teşvik sistemine göre Social Sciences Citation Index (SSCI), Emergin Sources Citation Index (ESCI), Arts & Humanities Citation Index (AHCI) gibi veri tabanlarında dizinlenen dergilerde yayın yapmanın daha yüksek puanlar getirdiği bilinmektedir. Bu veri tabanlarında yayın yapan yazarlar farklı milletlere mensup olsa da İngilizce yayın yapılmaktadır. Tüm dünyada ortak dil olması ve bu sayede yapılan araştırmanın milyonlarca kişinin erişimine sunulma imkanıyla yüksek atıf sayısına ulaşmak istenmektedir. Yüksek atıf sayısı hem yazar hem de dergiyi ilgilendiren, prestiji de doğrudan etkileyen bir unsurdur. Dolayısıyla bu durum dergi politikalarına yön vermiştir, İngilizce yayın teşvik edilmiş, Türkçe yazılan makalelerin de özet bölümler “abstract” başlığıyla İngilizce’ye çevrilmesi zorunlu hale getirilmiştir. DergiPark’taki incelemeye alınan 200 adet derginin tamamında

İngilizce öz, anahtar sözcüklerin varlığı incelendiğinde, analiz edilen tüm dergilerde bu kurala uyulmuş olması bu politika doğrultusunda ilerlendiğini kanıtlar niteliktedir.

TÜBİTAK ULAKBİM çatısı altında, Türkiye’de yayınlanan akademik dergiler için elektronik ortamda barındırma ve editoryal süreç yönetimi hizmeti sunan DergiPark Akademik altyapısını kullanan dergiler Nisan 2020 itibariyle “desteklenen dil” bakımından incelendiğinde; İngilizce 2.009 dergiyle ilk sırayı alırken Türkçe 1.825 dergiyle ikinci sırada gelmektedir (Şen, 2020). Yabancı dilde yayın uluslararasılaşma için gerekli olan bir unsurdur. Ayrıca derginin niteliğini belirleyen faktörlerden biri de o derginin hedef kitesidir. Çalışmaya alınan dergilerin hedef kitle dağılımını incelediğimizde 11(%5,5) adet derginin ulusal, 113 (%56,5) adet derginin uluslararası, 54 (%27) adet derginin ulusal + uluslararası, belirtilmemiş olanın ise 22 (%11) adet olduğu görülmektedir. Kriterlerde uluslararası dergi esasen aynı zamanda ulusal da olmasına rağmen dergi bilgilerinde “bu dergi hem ulusal hem de uluslararası dergidir” şeklinde belirtildiği için ayrı bir madde olarak çalışmaya dahil edilmiştir.

Araştırmada önemli bir bulgu olacağı düşünülerek ulusal ve uluslararası veri tabanlarında taranma ölçütü de değerlendirmeye alınmıştır. Dergilerin künyelerinde bu bilginin belirtilmemiş sayısı 22 adet olmakla birlikte büyük çoğunluğunun uluslararası yayın yapmakta olduğu görülmüştür. Dolayısıyla Türkiye’de akademik dergilerin uluslararası dilde yayınlanmasının daha fazla tercih edildiği görülmektedir. Öte yandan yabancı dillerde özellikle İngilizce veya Türkçe-İngilizce gibi iki dilli dergi sayısındaki yüksek oran da bu durumu destekler niteliktedir.

Türkiye’de özellikle akademik yükselme amaçlı değerlendirme süreçleri uluslararası yayın yapma üzerine yoğunlaşmış durumdadır. Bu durum ise beraberinde yurtiçi yayınların ikinci plana itilmesini, bilimsel çalışmaların terfi amaçlı yapılmasına büyük ilgi dolayısıyla toplumsal gelişimimize yeterli katkının olmaması sonuçlarını doğurmaktadır. Akademisyenlerin ve üniversitelerin bilimsel performanslarını, uluslararası yayın ağırlıklı değerlendirme sürecinin ortaya çıkaracağı sorunları göz önüne alarak, dengeyi gözetken, yayın sayısı ve kalitesini olması gereken seviyeye çıkartabilecek bir performans değerlendirme süreci hazırlanmalıdır.

Çalışmayla örtüşen elektronik yayınların yayınlanma sıklığını (Küçük, Al ve Olcay, 2008) incelemiş ve araştırma kapsamındaki dergilerin %39’u yılda dört,

%13'ü yılda üç, %38'i yılda iki, %2'si yılda bir yayımlanmaktadır. Her ay yayımlanan beş dergi (%2) vardır. Yapılan tespitler ışığında birçok derginin internet ortamında düzenli yayınlanmadığı sonucuna varılmıştır. (Özdemir ve Apaydın, 2018) yayın sıklığını inceleyen çalışmasında araştırma kapsamındaki dergilerin %6.28 i yılda 1, %63,64 ü yılda 2, %14.07'si yılda 3 kez, %14,72 yılda 4 kez, %1.3'sü yılda 6 kez yayın yaptığını tespit etmiştir. DergiPark'ta araştırma kapsamına alınan dergilerde ise yılda 1 yayın periyoduna sahip dergi oranı %5, yılda 2 kez yayınlanan dergi oranı %60,5, yılda 3 kez yayınlanan dergi oranı %16, yılda 4 kez yayınlanan dergi oranı %17, yılda 5 ve üzeri yayınlanan dergi oranı ise %1,5'tir. Ve yayınların düzenli yayınlanma eğiliminde olduğu tespit edilmiştir.

Dergilerin yayınlanma sıklıkları değerlendirme süreçlerini de doğrudan etkilemektedir. Acil yayın yapma ihtiyacı duyan bilim insanları için yıllık fazla yayın yapan dergiler idealdir. Çünkü fazla sayıda yayın yapan dergilerin değerlendirme süreleri minimum düzeyde, gecikmeler ise olabildiğince az düzeyde olmaktadır (Hamurcu ve Eren, 2017). Yayın süresi aynı zamanda değerlendirme süreçlerini de direkt etkilediği için yayın sıklığı fazla olan dergilerin değerlendirme süresini minimuma düşürerek acil yayın yapma ihtiyacı duyan araştırmacıların da tercih sebebi olmalarını sağlayabilmektedir. Araştırmacılar makalelerini yayınlamak için sıraya girme veya yurt dışına gönderme gibi sorunlarla karşılaşabiliyor. Yılda daha fazla yayın yapılarak alanda ihtiyacı gidermekle, daha fazla bilim insanı çalışmalarını daha hızlı yayınlama imkânı sağlayabilmektedir.

ÜAK' a göre doçentlik sınavlarına başvuru ölçütlerinde yer alan "hakemli dergi" tanımındaki ölçütlerde "yılda en az iki sayı yayınlaması" yer almaktadır. Bu kural, incelenen dergilerde en çok tercih edilen yayın sıklığının da "yılda 2" olması kıstasında var olan yığılmanın sebebi olarak açıklanabilir. Yıllık yayın sıklığının artışı makale değerlendirme süresini de etkileyen bir unsurdur. Dergilerde makale değerlendirme süresinde azalma dergilerin giderek hakem denetimli olmanın ölçütlerine uymaya gayret gösterdiğini de göstermektedir.

Yayın sıklığına riayet etmemenin hem prestij hem de "dizin" anlamında sıkıntı yaratması olası iken araştırma kapsamındaki dergilerin bu kuralı yerine getirmede başarısının yüksek olduğu tespit edilmiştir.

(Özdemir ve Apaydın 2018), DergiPark' taki 463 adet akademik derginin ortalama makale sayısını incelemiş Fen Bilimleri konu alanın 12, Sağlık Bilimleri konu alanında 11, Sosyal ve Beşerî Bilimler konu alanında 10, Teknik Bilimler konu alanında 11 olduğunu tespit etmiştir. Araştırma kapsamında dergilerde ise, 101 (%50,5) adet derginin makale sayısı 5 ve altı, 6-10 arası makale sayısına sahip olan dergi sayısı 67(%33,5), 11-15 arası makale sayısına sahip olan dergi sayısı 19 (9.5), 15-20 arası makale sayısına sahip olan dergi sayısı 6 (%3) ve son olarak 21 ve üzeri makale sayısına sahip olan dergi sayısı ise 7 (%3.5) dir. Bu durumda en fazla 5 ve altı adedinde makale yayınlayan dergi (101 adet) görülmüş ikinci sırada 6-10 arası makale yayınlayan dergi sayısının (67 adet) fazla olduğu bulunmuştur. İki çalışma karşılaştırıldığında Sosyal ve Beşerî Bilimler konu alanında ortalama 10 makale sonucuna yakın bir sonuç çıktığını söylemek mümkündür.

(Uluğ ve Akdağ, 2015) Selçuk İletişim Dergisinin yayına başladığı 1999 Temmuzundan 2013 Temmuzuna kadar yayınlamış olduğu 467 makaleyi yazarları açısından incelemiş ve yazarların çoğunluğunun akademisyenlerden oluştuğunu tespit etmiştir. Dergiye katkı sağlayan yazarların unvan dağılım oranları; Prof. Dr. %3, Doç. Dr. %11, yardımcı Doç. Dr. %37, Doktor %9, Öğr. Görevlisi %7, Arş. Gör. %27, diğer %6 'dır. En fazla dergiye katkı sağlayan akademik grup yardımcı doçent doktor ve araştırma görevlileridir. (Seymen vd. 2009) araştırma kapsamında incelenen sosyal bilimler enstitüleri dergilerinde (15 adet dergi) yayınlanan toplam 2716 makalede, makale yazarlarını unvan dağılımlarına göre incelemiş yazar unvanlarının yüzde dağılımlarını şu şekilde vermiştir: İlk üç sırada %36'lık oran ile yardımcı doçent, %17'lik oran ile araştırma görevlisi, %10'luk oranla ise doçentin yer aldığı görülmektedir. İncelenen çalışmalara göre en az yayın yapan yazarların %1'lik oranla okutman ve uzman statüsünde buldukları tespit etmiştir. Çalışmada DergiPark yayın platformunda değerlendirmeye alınan ilk 13 dergiden toplam 1.997 adet makalenin 3.130 adet yazar unvanları incelenmiş 596 adet makale yazarı Doç. Dr. iken 586 sını doktor unvanına sahip akademisyenler almış 3. sırada ise 525 adetle yüksek lisans öğrencilerinin yer aldığı görülmüştür. Literatürde tüm dünyada sayısal artışların sebepleri arasında teşvik, ödüller, görevde yükselmeler sebebiyle fazla yayın yapma eğilimi olduğu sayılmaktadır (Budak, Tingöy ve Küçüksaraç, 2017). Bilimsel yayınların nedenleri arasında bilimsel bilginin artması ve yaygınlaşması, artan üniversite ve fakülte sayısı, akademik yükselme ve atamalarda yayın yapma

zorunluluğu (ulusal ve uluslararası), özellikle sosyal bilimlere TÜBİTAK ve TÜBA gibi kuruluşlar tarafından yapılan destekler sayılabilir (Eraslan ve Çakıcı, 2011). Makale yazarlarında doktor ve doçent unvanlarının öne çıkma sebebi olarak akademik yükselme sürecinde yayın yapma önkoşulu olduğu söylenebilir. Akademik teşvik ve yayın yapma zorunluluğu bulunan unvanların makale sayısında artışı doğrudan etkilediği görülmüştür. Bu durumun en önemli nedeni olarak akademik yükselmeler, atanmalar ve unvanlar için gerekli olan puan ölçütlerini karşılamak olarak ifade edilebilir. Dolayısıyla akademik yükseltme ölçütlerinin Türkiye’de bilimsel çalışmaların niceliksel artışını artırmada etkili olduğunu söylemek mümkündür.

Ayrıca 1.997 adet makalenin 3.130 adet yazar tarafından yazılması makale başına ortalama 1.5 adet yazar düştüğünü göstermektedir. Bu veri, ortak çalışmalardan çok bireysel çalışmaların önemsendiği ve tercih edildiği sonucuna bizleri götürmektedir.

(Uluğ ve Akdağ, 2015) Selçuk İletişim Dergisi’nde yayımlanan 467 makalenin, bilimsel derginin ölçütlerinden biri olan makale özetlerine yayımlanan makalelerde bakıldığında, sadece 7’sinde özet bulunmadığı tespit edilmiştir. Özeti bulunmayan dergi yılları ise; 2000, 2001 yılına aittir. Buradan yola çıkarak derginin yayın kurallarına bağlılığı çok güçlü olduğu sonucuna varılmakla beraber DergiPark’ta yayımlanan araştırma kapsamına alınan dergilerin bu kurala tamamen uyduğu görülmüştür. Bu kıstas da standartlaşmaya katkısı dolayısıyla yayınların niteliğini de doğrudan etkilemektedir.

(Seymen vd.,2009) araştırma kapsamındaki dergilerin %93’ünün dergi editörünün olduğu tespit edilirken, bir derginin editörünün olup olmadığı tespit edilememiştir. Benzer şekilde 14 (%93) derginin yayın kurulu bulunmaktadır. Dergilerin tamamı incelemenin yapıldığı dönem itibariyle hakemli dergi statüsünde bulunmaktadır. DergiPark’ta eğitim bilimleri temel alanında araştırma kapsamına alınan 200 adet bilimsel derginin ise 7’si (%3,5) editör belirtilmemişken 193 (%96,5) ‘ü editör sayılarını belirtmiştir.

Türkiye genelinde kurulan üniversite ve enstitülerin sayısındaki artış, bir taraftan mevcut dergilerdeki yayın sayısını arttırmış, diğer taraftan yeni dergilerin kurulmasını tetiklemiştir. Yaşanan bu gelişmelere ilaveten Üniversiteler Arası Kurul’un (ÜAK) Doçent Atama Kriterleri, TR Dizin ve Dergipark’ın kuruluşu gibi

gelişmeler editöryal süreçlere doğrudan etki etmiştir. Türkiye’de çıkan birçok derginin Dergipark platformunu kullanması Dergipark’ı; akademik dergilerin dizinlenmek için oldukça yoğun çaba sarf etmeleri TR Dizin’i; her araştırmacının akademik yükselmenin bir basamağı olan doçentlik için ortaya konulan kriterleri yerine getirme çabası ÜAK’ı editöryal süreçle doğrudan irtibatlandırır (Karadeniz ve Vural, 2020). Yukarıda ÜAK’ın 6. Maddesi olan “Doçentlik ile ilgili esasları tespit etmek” ifadesi altında yer alan maddelerin dergilerin politikaları üzerinde oldukça etkili olduğu görülmüştür. Dolayısıyla editöryal ekibe ÜAK’ın doçentlik kriterleri içerisinde yer verilmemesinin olumsuz bir etki yaptığı görülmektedir. Bu bağlamda alınabilecek kararlarla daha fazla ciddiye alınması sağlanabilir.

Editör, danışma kurulu gibi kriterler derginin hem saygınlığı hem de akademik geçerliliğiyle doğrudan ilgisi olması bakımından oldukça önemlidir. Bu şekilde bahsi geçen saygınlık ve akademik geçerlilik sizin makalenizi de nitelendirmektedir. Yayın sürecinin ana noktasında duran editörler, aldıkları görevlerle hem kariyer hem de akademik gelişim anlamında yarar sağlamaktadırlar. Dolayısıyla niceliksel olarak incelenen bu ölçüte uygunluk yayının niteliğini de doğrudan etkileyen bir kriterdir.

Hakem sayılarını da inceleyen bu çalışmada (Seymen vd., 2009) akademik dergilerin %64,07 hakem sayısı 10 ve üstü, %3,46’sının hakem sayısı 9’dan azken dergilerin %32,47’sinin hakem sayılarını belirtmediğini tespit etmiştir. Özdemir ve Apaydın, (2018) DergiPark yayın platformunda yer alan 463 adet dergiyi incelemiş dergilerin büyük çoğunluğunun hakem sayısının 10’dan fazla olması olarak belirtmiştir. DergiPark’ta araştırma kapsamındaki 200 derginin hakem sayısının bu sonuçlarla uyuşmadığını söylemek mümkündür. 9 ve altı hakem sayısı oranı %29,5 iken 9 ve üstü hakem sayısının yalnızca %2,5 oranına sahip olduğu tespit edilmiştir. Hakem sayısını hiç belirtmemiş olan dergi oranı ise %68’dir. İyi dergilerde hakemlik yapmak prestij açısından katkılar sunması aynı zamanda akademik yükselmeye az da olsa puan katkısı olmasına rağmen (Ceylan ve Bakır 2022) zorluğu ve finansal desteğin yeterince olmaması zaman alan bir iş olması ve editörlere görevin bırakılabilmesi gibi gelişimini olumsuz etkileyen unsurlardan sayılabilir. TEDMEM tarafından düzenlenen Akademik Yayıncılık ve Dergicilikte Kalite Politikaları ve Yönelimler Çalıştay Raporu (2015)’nda editörlerin hakem bulmakta zorlandıkları ve hakemlere gönderilen makalelerin %30’una dönüş alamadıkları tespit edilmiştir.³¹

³¹ <https://tedmem.org/yayinlar>

Hakemlik görevinin işleyişinde ihtiyaç duyulan motivasyonlarla ilgili düzenleme ve tartışmaya açılması iyileştirme için ilk adımlar olabilir. Hakemlik görevi akademik yükselmelerde zorunlu koşul arasında yer alabilir, zorunlu şartın üzerinde bu görevi yerine getirenlere ek puan uygulaması yapılabilir, dergi politikasında etik ihlal oluşturmadan ödenek sağlanabilir ve bu görevin akademik teşvikte bir karşılığı olabilir. Çünkü araştırmalar gösteriyor ki ÜAK'ın belirlediği kurallar dergi uygulamalarına yön vermektedir bu doğrultuda düzenlemelerin hakem konusu için de yapılması elzem görülmektedir. Hakem sayısının belirtilmemiş oranının yüksek olması uluslararası ölçütlere uygunluk konusunun tespitinde zorluk çıkarması bakımından da olumsuz etki oluşturmaktadır.

Araştırma literatürü incelenirken karşılaşılan pek çok kaynakta tüm dünyada sayısallaşma ile birlikte yayın kalitesinde düşüş yaşandığı, bunun temel nedenleri arasında teşvik, görevde yükselme ve ödüller nedeniyle çok sayıda yayın yapmaya yönelim olduğu, ancak değerlendirecek editör ve akran/hakem sayısının eşit oranda artmadığı ve dolayısıyla editoryal ve değerlendirmeye yönelik etkinliklerin yeterince sağlıklı yapılamadığı görüşüne yer verilmektedir. Benzer sorunların Türkiye'de de yaşandığı görülmektedir.

Yayın seçiminde çok önemli bir yeri olan hakemli olup olmadığı hususunda bilgi verilmesi o yayın kanalına olan güveni temsil eden otoritelerdendir. Dolayısıyla yalnızca 64 (%32) adet derginin web sitesi aracılığıyla erişilebilen bir hakem listesine sahip olduğu görülmüştür. Çalışma kapsamındaki dergilerin içeriğinin hakem değerlendirilmesinden geçmesi ve dahası hakem değerlendirme süreciyle alakalı herkes tarafından erişilebilecek bir bilgi, duyuru, açıklamanın yer alması hususunda yetersiz olduğu tespit edilmiştir.

Tıpkı editörlük gibi hakemlik sonuçları incelendiğinde her ikisinin de gönüllük esasına göre yapılması, hakemlik gibi akademik dergilerin en temel mekanizmasını angarya bir işe dönüştürmektedir. Buna bağlı olarak hakem değerlendirmeleri yüzeysel kalmakta ve çoğu zaman hakem son okuyucu gibi bir işlev görmektedir. ÜAK bu doğrultuda "hakem, editör ve editör yardımcısı" gibi görevlerin karşılığını doçentlik kriterleri içerisinde hesaba katabilir (İrfan ve Karadeniz, 2020) görüşünü analiz sonuçları destekler niteliktedir.

Araştırma kapsamındaki dergilerin yayıncı tiplerine göre dağılımı incelendiğinde sırasıyla yayıncısı üniversite olan dergi sayısı 79 (%39,5), sendika olan dergi sayısı 3 (%1,5), dernek olan dergi sayısı 8 (%4), kişi olan dergi sayısı 88 (%44), özel olan dergi sayısı 18 (%9), kamu olan dergi sayısı 3 (%1.5), eğitim araştırma hastanesi olan dergi sayısı 1 (%0.5) olarak tespit edilmiştir. Yayıncı tipleri incelendiğinde üniversitelerin çoğunlukta olduğu görülmüştür ve bu araştırmacı tarafından da beklenen bir sonuçtur. Bu tespitlerden yola çıkarak temelde araştırma yükümlülüğü olmayan kurumların mensuplarının daha az araştırma çabası içerisinde oldukları söylenebilmektedir. Bu durum yayın yapma yükümlülüğü bulunan akademisyenler ve tespitlerimiz sonucu gördüğümüz özellikle doktor ve doçent unvanları tarafından desteklendiğini söylemek mümkündür.

Elde edilen veriler doğrultusunda söyleyebiliriz ki Türkiye'deki akademik süreli yayıncılığın nicel bakımından olumlu etkilenmesi ve sayısallaşmanın her geçen gün artması ile teknolojik gelişmeler arasında sıkı bir ilişki mevcuttur. Bu doğrultuda artan yayın sayısının da kalite sorunu oluşturduğu gerçeği uluslararası düzeyde kabul gören bir tespittir. Literatürde tüm dünyada sayısallaşmayla beraber yayın kalitesindeki düşüşün sebepleri arasında teşvik, ödüller, görevde yükselmeler sebebiyle fazla yayın yapma eğilimi olduğu sayılmaktadır. Bununla beraber değerlendirecek hakem ve editör sayısında eşit oranda bir artış olmadığından editoryal sürece yönelik çalışmaların istenen kalitede olmadığı görüşlerine yer verilmektedir. Benzer sorunlar Türkiye'de de yaşanmakta ve bu inkar edilemez bir gerçekliktir (Budak, Tıngöy ve Küçüksaraç, 2017). Türkiye'de akademik süreli yayıncılık, dünyadaki eğilimleri ve yönelimleri takip etmeli ve buna bağlı olarak bu tarz çalışmaların tekrarlanması bilgilerin güncellenmesi sağlanmalıdır.

Bilimsel süreli yayınların bilimsellikle beraber “teknik” bir yönü de vardır. Akademik yayınların ilgili olduğu disiplinlerdeki değeri, yapılan çalışmaların niteliği ile beraber bu çalışmaların yayına hazırlanması ve sunuş biçimi ile de çok ilgilidir. Çalışmada üzerinde durulan ölçütlerin ele alındığı bilimsel süreli yayınların belirli bir çizgide olmayı başarabildiği ve ilgili olduğu disiplinin özelliklerini yansıtabilecek bir yapıya sahip olduğu söylenebilir. Dolayısıyla bu sayede de bilimsel açıdan yöntem, düzen gibi belirli formların ve kuralların oluşumuna evrensel düzeyde aracılık edebilirler. DergiPark da kendi platformunda yayımlayacağı dergilere karar vermek için evrensel düzeyde bir takım kriterler kullanmaktadır. Bu çalışma, söz

konusu veri tabanında yayınlanan dergileri belirlenen kriterler doğrultusunda değerlendirmiş ve analiz sonucunda bulgulara dayanarak en problemliler kriterlerin web sitesi aracılığıyla erişilebilen hakem listesine sahip olma, uluslararasılaşma, dergilerin reyting düzeyleri olduğu bulunmuştur.

Reyting bilgisi olarak araştırmaya dahil edilen konu dergilerin göz atma ve indirilme sayılarıyla ilgili bilgiler olmuştur. Göz atma sayısı 1 milyon üzeri olan dergi sayısı 1 (%0,5), 1 milyon-500 000 arası olan dergi sayısı 4 (%2), 500 000- 250 000 aralığında olan dergi sayısı 15 (%7,5), 250 000- 100 000 aralığında olan dergi sayısı 17 (%18,5), 100 000-50 000 aralığında olan dergi sayısı 17 (%8,5), 50 000 altı göz atması olan dergi sayısı 85 (%42,5) ve göz atma sayısı belirtilmemiş olan dergi sayısı 61 (%30,5) 'dir. Göz atma da indirme sayısı gibi derginin atıf alma, bilim insanlarının araştırma faaliyetlerinde kaynaklık etme niteliğine katkı sağlayan unsurlardandır.

İndirilme sayılarına baktığımızda 1 milyon üzeri indirilme sayısı olan dergi adeti 16 (%8), 1 milyon-500.000 arası indirilmeye sahip dergi sayısı 15 (%7,5), 500 000-250 000 arası indirilmeye sahip dergi sayısı 15 (%7,5), 250 000-100 000 arası tiraja sahip dergi sayısı 22 (%11), 100 000-50 000 arası tiraja sahip dergi sayısı 19 (%9,5), 50 000 altı tiraja sahip dergi sayısı 52 (%26) ve tirajı belirtilmemiş dergi sayısı ise 61 (%30,5)'dir.

Özdemir ve Apaydın (2018), DergiPark'taki 463 adet incelediği Fen Bilimleri, Sağlık Bilimleri, Sosyal ve Beşerî Bilimler ve Teknik Bilimleri konu alanlarını içeren bilimsel dergilerin indirilme sayılarının ortalamasını tespit etmiş, 267.416 (%57,44) indirilme sıklığı ile Sağlık Bilimleri konu alanında yer alan dergilerin en fazla indirilen dergiler olduğunu belirtmiştir. İkinci sırada Teknik Bilimler 98.565 (%21,17), üçüncü sırada 58.595 (%12,58) indirilme ile Sosyal ve Beşerî Bilimler son sırada 40.974 (%8,8) indirilme ile Fen Bilimleri olduğunu belirlemiştir. Geçen zamanda görülüyor ki araştırma kapsamındaki dergilerin, indirilme sayısı 50 000 altı olan dergi sayısının en fazla, ikinci sırada 50.000-100.000 indirilme sayısında derginin fazla olması bu iki çalışma arasındaki paralelliği göstermektedir.

Açık erişime sahip içeriklerin daha fazla indirme ve görüntülenme sayısına ulaştıkları, daha fazla atıf alma eğiliminde oldukları literatürde yapılan çalışmalar neticesinde gözlemlenmiştir (Yavuz, Gültekin, 2019). Dizinlenmedeki beklentiler içerisinde makalelerin indirilme, görüntülenme sayıları gibi analizlere yer vermesi

sayılabilir. Bu yönüyle araştırmacılar, çalışmaların alana ne ölçüde katkı sağladığının göstergelerine ulaşabilmeyi amaçlamıştır (Gökkurt, 2017). Ayrıca derginin atıf alma, bilim insanlarının araştırma faaliyetlerinde kaynaklık etme niteliğine katkı sağlayan unsurlardandır. Fakat böylesi önemli unsurlarla ilgili belirtilmeyen göz atma ve indirme sayısı %61 gibi yüksek bir oranda çıkmıştır. Bu durum kaynağın niteliği ve alana ne ölçüde katkı sağladığı ile ilgili analiz yapma konusunda yetersiz kalınmasına sebep olduğundan değerlendirmeye alınan kıstaslar içerisinde en sorunlusu olduğunu söylemek mümkündür. Diğer yandan dergilerin ISSN no bulundurma durumu, düzenli yayınlanması, dergi makalelerinin Türkçe ve İngilizce özlüklerinin ve anahtar sözcüklerinin olması kriterleri bakımından başarısının en yüksek düzeyde olduğu görülmüştür. Öz ve anahtar sözcükler konusunda sorun yaşanması araştırmacıyı direk etkileyen bir durumdur. Araştırmacının süreçte zorluklar yaşamasına sebep olabilmektedir. Bu durum zaman ve emek tasarrufu açısından oldukça önemlidir ve araştırma kapsamındaki dergilerde bu konu başarılı bir şekilde yerine getirilerek bu tarz sorunların önüne geçilmiştir. Yardımcı doçent ve araştırma görevlilerin yazar unvanları olarak dergilerde en yüksek düzeyde olduğu görülmüştür. Bu durumu da bahsi geçen teşvik ve görevde yükselmelerin etkilediği açıktır. Elde edilen veriler doğrultusunda dergilerin, yayın kuralları, yazım kuralları, yayın kurulu, editör ölçütlerinde bilimsel özelliklerini artıran nitelikler barındırdığı saptanmıştır.

Çalışmada birçok etmenler yanında özellikle üniversitelerde akademik yükseltme için getirilen ölçütlerin, Türkiye’de yayınlanan bilimsel dergilerin birçok parametresini doğrudan veya dolaylı etkilediği görülmüştür. Dergi kalitesini yükselttiği gibi bazı sakıncalara da yol açtığı yukarıda detaylıca analiz edilmiştir. Özellikle yılda en az 2 sayı olmasının yaygınlaşması olumlu katkıları içinde sayılabilirken yabancı dil de yayın yapmaya teşvik konusu ulusal yayınları olumsuz etkilemektedir diyebiliriz. Araştırma kapsamındaki dergilerde yayınlanan makaleler anahtar kelime, yabancı dildeki özetleri gibi yönlerine bakılarak bibliyometrik profili oluşturmak amaçlanmış ve elde edilen bulgular doğrultusunda dergilerin bu yayın kurallarına bağlılığı tespit edilmiştir.

Çalışmada ilk olarak akademik dergilerle ilgili genel bazı veriler paylaşılmış ikinci olarak dergilere gönderilen makalelerin hangi kriterlerden sonra yayımlama kararının verildiği ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır ve son olarak da dergilerin yayın

bilgileri ile ilgili belirlenen kıstaslar çerçevesinde birtakım bulgulara ulaşılması tasarlanmıştır. Araştırmada sonuç olarak, genel itibariyle dergilerin belirlenen parametrelere uygunluk durumları için ölçütlere uyma çabası içerisinde olduğu tespit edilmiştir. Bu çalışmanın önde gelen amacı eğitim bilimleri temel alanında yayınlanan akademik dergilerin yayın politikaları, makale denetim ve yayınlama kural ve uygulamalarını ortaya çıkarmak ve bu sayede bahsi geçen alandaki bilimsel dergiciliğin belirlediğimiz standartlarla ne oranda örtüştüğünü saptamaktır. Bu sayede ilgili bilim insanlarına bahsi geçen alandaki uygulamalar hakkında bilgi aktarılmış olacaktır.

Elde edilen bulgular ışığında, belirli bir düzeyi yakalamış dergilerin DergiPark veri tabanında yer alması için editör, yayıncı ve DergiPark ekibine belli görevler düşmektedir. Dergiler, yayın hayatına sadece bir veri tabanında yer almak için değil, belli bir düzeyi yakalamak adına yayın politikalarını belirlemelidirler. Derginin ulaşılabilir bir web sayfasına sahip olması ve düzenli bir yayın grafiği sergilemesi görünürlüğünü artırmak için önemlidir. DergiPark açısından değerlendirildiğinde ise dergi seçim kriterlerini hem ilk defa başvuran hem de veri tabanında var olan dergiler için, hiçbir ticari kaygı barındırmadan, daha sıkı ve eşit şekilde uygulamalıdır. Dolayısıyla belli bir seviyedeki dergileri dizinlemesi sayesinde daha saygın bir konuma sahip olacağını düşünmek mümkündür. En az makalenin hazırlanması kadar doğru derginin tercihi de önemlidir. Çalışma dergi seçiminde dikkate alınması gereken konuları içermekte ve bahsi geçen kıstaslara uygunluğu paralelinde gitmesiyle doğru dergiye karar vermede rehber niteliğindedir.

Tüm bu bulgular, ulusal akademik dergilerin Türkiye’de ve dünyada görünürlüğü ve kullanımını artırma, bilimsel dergilerin elektronik ortamda yönetilmesini sağlayan bir sistemin yaygın ve ileri düzeyde kullanımını sağlama, akademik yayıncılığın Türkiye’de kaliteli ve standartlara uygun olarak gelişmesini sağlamaya yönelik hizmet etmektedir. Bu sürecin sırf yayın yapmak için yapılan yayın sayılarını azaltıp nitelikli yayın yapma zorunluluğu ile bilimsel verilerin bahsi geçen temiz ve güvenilir olması konusunda fayda sağlayacağını söylemek mümkündür. Bu tarz çalışmalar hem dergilerin hem de veri tabanlarının düzeyini artırmaya yardımcı olmaları cihetiyle önem arz etmektedirler.

5.2. Öneriler

Günümüz iletişim sahasındaki gelişmeler akademik yayıncılığın, bilimsel gelişmeye olan katkısının hızla arttığını gözler önüne sermektedir. Bu ve benzeri çalışmalar ise bahsi geçen ilişkinin ne durumda olduğu ve ne gibi durumlara evrilebileceği gibi öngörülerde bulunma noktasında son derece önemlidir. Alana ışık tutan bu gibi çalışmaların kapsamı ve kriterleri artırılarak ve alternatifleri üzerinde çalışılarak alandaki başka eksiklerin giderilmesi önemli olan diğer bir konudur. Ayrıca bilimsel yayıncılığın potansiyel olanaklarını görmek akademisyenleri daha da gelişmesi yönünde düşünmeye teşvik edecektir.

Türkiye’de özellikle akademik yükseltme amaçlı değerlendirme süreçleri uluslararası yayın yapma üzerine yoğunlaşmış durumdadır. Bu durum ise beraberinde yurtiçi yayınların ikinci plana itilmesini, bilimsel çalışmaların terfi amaçlı yapılmasına büyük ilgi dolayısıyla toplumsal gelişimimize yeterli katkının olmaması sonuçlarını doğurmaktadır. Akademisyenlerin ve üniversitelerin bilimsel performanslarını, uluslararası yayın ağırlıklı değerlendirme sürecinin ortaya çıkaracağı sorunları göz önüne alarak, dengeyi gözeten, yayın sayısı ve kalitesini olması gereken seviyeye çıkartabilecek bir performans değerlendirme süreci hazırlanmalıdır.

Editörler ve hakemler için iş yükü fazlalığından dolayı motivasyon ihtiyacının giderilmesi bu doğrultuda akademik teşvik, yükselmelerde puan katkısı gibi avantajlar sağlanabilir. Kendi araştırmaları, ders yükü, lisansüstü öğrencilere danışmanlık gibi sorumlulukları dahi özel yaşamlarına vakit ayırmada güçlük çekmelerine sebep olabilmektedir. Hakemlik görevinin işleyişinde ihtiyaç duyulan motivasyonlarla ilgili düzenleme ve tartışmaya açılması iyileştirme için ilk adımlar olabilir. Hakemlik görevi akademik yükselmelerde zorunlu koşul arasında yer alabilir, zorunlu şartın üzerinde bu görevi yerine getirenlere ek puan uygulaması yapılabilir, dergi politikasında etik ihlal oluşturmadan ödenek sağlanabilir ve bu görevin akademik teşvikte bir karşılığı olabilir.

ÜAK’ın görevleri içerisinde zikredilen ve konu bağlamında üzerinde durulan “Doçentlik ile ilgili esasları tespit etmek” maddesi bu çalışmayı doğrudan ilgilendiren nokta olduğu görülmüştür. Birçok kıstas da oldukça etkisi görülen bu maddede editöryal ekibe de yer verilmesi konuyla ilgili sorunların halledilmesinde önemli bir adım olabilir. Editöryal sürecin içerisinde yer alan birçok kişi yaptığı işin

karşılığını alamadığından bahsedilen süreçler sağlıklı bir şekilde işletilememektedir. Dergi editör kurullarında iş yapan akademisyenlerin bunu sadece gönüllük esası ile yapmaları belli bir süre sonra bu görevi ifa eden akademisyenlerde bıkkınlık oluşturmaktadır. Bu durum ise doğrudan süreçlere etki etmektedir. ÜAK'ın bu bağlamda alacağı kararlar Türkiye'deki akademik dergiciliğin daha fazla ciddiye alınmasına ön ayak olacaktır. ÜAK bu doğrultuda "hakem, editör ve editör yardımcısı" gibi görevlerin karşılığını doçentlik kriterleri içerisinde hesaba katabilir. Editörlük ve hakemlik görevlerine doçentlik kriterlerinde yer verebilir.

Yayın kalitesini artırmaya yönelik öneriler olarak; dergi kurallarının açık bir şekilde web sitesinden duyurulması, ses getirecek yenilik-yöntem ağırlıklı makalelere yer verilmesi, dil desteğinin verilmesi, editöryal destek verilmesi, hakemlerin yapıcı dönüşler yapmaları, hakem sürecinin fazla uzatılmaması sayılabilir.

Türkçe yayından çok İngilizce yayın yapılması sorun teşkil etmektedir. Biz bilimi kendi insanımız için değil İngilizce bilen ve konuşan insanlar için yapıyoruz anlamının çıkması sorunu aynı zamanda Türkçe' sinin de yayınlanmasıyla giderilebilir. Bilimsel yayınların İngilizce yayın yapma gibi bir eğilimleri indeksler ve uluslararası bilimsel alan dolayısıyla var fakat milli hassasiyet ve Türkçe'nin korunması ve yaygınlaştırılması dikkate alınarak bilimsel yayınların Türkçe olması konusunun teşvik edilmesi gerekmektedir.

Bilim, bilinmeyenini bilinir kılma ve diğer insanlara duyurma bu sayede de gelişimin sağlanmasına katkıda bulunma amacındadır. Bu temel amaç doğrultusunda bilimsel süreçlerin nitelikli işlenmesi için bilim insanlarının çalışmalarının yayınlanması, bu araştırmaların paylaşım ortamının yaratılması son olarak da kullanıcıların bu çalışmalara ulaşabilmesi yönünden önem taşımaktadır. Uluslararası arenada görünür ve söz sahibi olmak belirlenen standartlara uyan Türk dergilerinin sayısının artması ile mümkündür. Bu konuda çaba gösterilmesi eksikliklerin giderilmesine yönelik yayınların hazırlanması önemlidir. Etki değerleri yüksek olan dergilerde yayın yapmak zordur. Bu zorluk ise standartlara uygun kaliteli yayın yapılarak aşılabilir. Bu doğrultuda akademik dergilerin belirli özellikleri çözümlenerek bilimsel iletişime ilişkin bulgular ortaya koyan çok yönlü çalışmalar yapılmalıdır.

DergiPark platformu üzerinden Türkiye'deki standartlaşma planlarının ne durumda olduğuna dair yapılan bu çalışmaların kapsamlarının genişletilerek alana daha fazla katkı sağlanmalıdır. Akademik yayıncılığın günümüz durumuna yönelik betimleyici araştırmalar, geleceğine ilişkin daha net düşünme ve öngörülerde bulunma çabalarına katkıda bulunacak ilk adımlar statüsünde değerlendirilmeli ve bu yönde daha fazla yayın yapılmalıdır.

Gelecekte sınırsız veri saklama potansiyeliyle, kaynağa doğrudan yönlendiren atıf sistemleri, görüşmelerin videoları, anket dokümanları vb. materyallerin ekte sunulması gibi teknolojilere ulaşmak mümkün olabilecektir (Dönmez, Yurdakul ve Taşmurat, 2020). Dolayısıyla bu öngörülerle ilgili yerinde değerlendirmelerde bulunmak, yeni gelişmeleri olumlu olumsuz tüm yönleriyle ele alabilmek bu günkü değişimi en iyi şekilde anlamakla mümkün olabilecektir. Bu çalışma bahsi geçen gereksinimi karşılayarak alana katkı sağlayacak çalışmalara zemin oluşturabilecek potansiyele sahiptir.

Ancak bu araştırmanın sayıtları ve sınırlılıkları dikkate alındığında, yukarıdaki değerlendirmelerin yalnızca DergiPark' taki bir kısım akademik dergileri ve çalışmanın kendi problemlerini yansıttığı göz önünde bulundurulmalıdır. Daha geniş kapsamlı ve ölçütlü araştırmalara gerek duyulduğu açıktır. Bu doğrultuda özellikle bilimsel dergilerle ilgili karşılaştırmalı incelemeler de yine Türkiye'deki bilimsel yayın ortamının nitelik ve niceliksel analizi ve yeterliliği konularında önemli sonuçları ortaya koyabileceği düşünülebilir. Gelecek çalışmalar, özellikleri, farklı boyutları ve daha büyük örneklem kitleleri ile incelenebilirse elde edilen sonuçların genellenebilirliğine ve ilgili alan yazına değerli katkılar sağlanabilecektir.

Akademik dergiler içerisinde hakem denetimli olduğunu beyan edenlerin, hakem denetimli dergi olma kıstaslarına ne ölçüde uyduklarını ortaya çıkaran çalışmalar yapılabilir. Çalışma bir dergi üzerinden süreçsel gelişimini analiz eden nitelikte alana ışık tutabilir. Bu sayede yazar, editör ve imtiyaz sahipleri için tüm yayın süreci daha derli toplu ve somut verilerle sunularak sürecin gelişimine farklı bir açıdan da katkı olunabilir.

İlgili alan yazında Türkiye'de akademik yayıncılığa dair çalışmaların sayıca az olması sebebiyle ulusal bilim ve araştırma performanslarının tespit edilmesine yönelik çalışmalar yapılabilir. Açık erişime sahip dergiler, bilimsel yeterlilikleri, makale kalite ölçütleri, birçok niceliksel göstergelerle kıyaslamalar ve başka

değişkenler açısından değerlendirmelere tabi tutan çalışmalar yapılabilir. Benzer özellikte çalışma konferans, kongre, sempozyum bildirileri, teknik bilgi içeren raporlar, akademik içerikli kitaplar ve Türk menşeli olup yabancı dergilerde yayınlanan makaleler vb. her biri için ayrı ayrı gerçekleştirilebilir. Bu doğrultuda TÜBİTAK çatısı altında yapılmış olan süreli yayın kurultaylarının sürdürülmesi ve güçlendirilmesi ile bu kongrelerde akademik yayıncılığın tartışılabilceği ortamların oluşturulması Türkiye'deki bilimsel yayıncılığın gelişimine önemli katkı sağlayacağı söylenebilir. Bu tarz çalışmalar bilimsel yayın yapma davranışı konusunda rehber niteliği taşımaktadır. Yayın sayısındaki her geçen gün artış üzerine yine sorgulayıcı çalışmalar yapmak bilimsel yayın yapma politikasının eğilimlerini fark ettirecek ve tespit edilen eksiklere yönelik yapılan çalışmalar ve alınan kararlar ile yayın yapma davranışını olumlu yönde etkileyecektir. Araştırmalar sırasında gördük ki bu konuda sorgulayıcı bir tutum sergileyen politika geliştirmekten sorumlu kişiler oldukça azdır.

Benzer çalışmaların Türkiye'de önemli bir konumda olan DergiPark açısından da birçok olumlu katkısı olacaktır. DergiPark projesi, bilimsel yayıncılığa yapmış olduğu onca olumlu etkiler açısından bakıldığında bir reform olarak nitelendirilmelidir. DergiPark ve benzeri akademik veri tabanı oluşturma gayretlerinin ulusal bilim politikamızı şekillendirici bir özellik taşıması, ulusal çıkarlar gözetilerek korunmasını ve geliştirilmesini gerektirir (Tamer, Övgün, Yalçıntaş, 2020). Dolayısıyla Dergipark' ın dergi seçim kriterlerini hem ilk defa başvuran hem de yayın hayatına devam eden dergiler için daha sıkı ve tüm dergiler için eşit şekilde uygulaması sayesinde belli bir düzeydeki dergileri kabul ederek daha saygın bir konuma sahip olması sağlanacaktır.

Önerilen tüm bu araştırmalar, Türkiye'de bilimsel paylaşım, iletişim ve gelişimin ilerlemesine dair müspet ve büyük adımlar atılmasına rehber niteliğindedir. Bilimsel dergilerin niceliksel göstergelerin analiz edilerek elde edilen sonuçların düzenli tekrarlanması ve sonraki çalışmalarda farklı veri tabanları ve farklı alanlarda yer alan çalışmaların incelenmesi mukayese imkânı sunacak, güncel eğilimlerin takibini sağlayacak ve alanda yaşanan gelişimi gözler önüne serme bakımından oldukça faydalı olacaktır.

KAYNAKÇA

- Akyürek, B. (2019). *Elektronik dergi yayıncılığı (yüksek lisans tezi)*. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Gazetecilik Ana Bilim Dalı Yayıncılık ve Yayıncılık Yönetimi Bilim Dalı. İstanbul.
- Al, U.(2008). *Türkiye'nin Bilimsel Yayın Politikası: Atf Dizinlerine Dayalı Bibliyometrik Bir Yaklaşım. (Doktora Tezi)*. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Bilgi ve Belge Yönetimi Anabilim Dalı. Ankara.
- Al, U. (2017). ULAKBİM TR Dizin Ulusal Akademik Yayıncılık Sempozyumu 2017'nin Düşündürdükleri. *Türk Kütüphaneciliği Dergisi*, 31(4), 530-534.
- Al, U. (2017). Ulusal Dergilerde Bilimsel Kalitenin Yükseltilmesi. *ULAKBİM TR Dizin, Ulusal Akademik Yayıncılık Sempozyumu*, 2-3 Kasım 2017.
- Al, U., Sezen, U., Soydal, İ. (2012). *Türkiye'nin Bilimsel Yayınlarının Sosyal Ağ Analizi Yöntemiyle Değerlendirilmesi*, Ankara.
- Almeida, P. (2016). *Why we publish? The past, present and future of science communication*.
- Anderson, K. (2012). *The Problems With Calling Comments "Post-Publication Peer-Review"*. Retrieved June,2021, from The Scholarly Kitchen: <https://scholarlykitchen.sspnet.org/the-problems-with-calling-comments-postpublication-peer-review/>.
- Atılgan D., Yalçın Y. (2009). Elektronik Kaynakların Seçimi ve Değerlendirilmesi. *Türk Kütüphaneciliği Dergisi*, 23(4), 769-802.
- Ay, B., Demirel, İ., Kalkan, F. M., Aydın, N., Nayır, Ö. (2017). *Bilimsel İletişim Süreci Aktörleri ve Bilimsel İletişimi Etkileyen Unsurlar*. Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Bahşıoğlu, K. H. (2014). Tıp ve Sağlık Bilimlerinde Süreli Yayıncılık ve Sağlık Bilimlerinde Süreli Yayıncılık Sempozyumları. *Bilgi Dünyası Dergisi*, 15(1), 202-216.
- Balcı, M. (2003). Türkiye 2002 Yılında Bilimsel Makale Sayısında 22'nciliğe Yükseldi. *Cumhuriyet Bilim ve Teknik Dergisi*.
- Başar, F. <https://dergipark.org.tr/tr/download/file/31/>. erişim mayıs 2021
- Bitrim, E., Keseroğlu S. H. (2015). Türk Kütüphaneciliği ve Bilgi Dünyası Dergilerinin Özlerine Eleştirel Bir Bakış. *Türk Kütüphaneciliği Dergisi*, 29(1), 241-257.
- Budak Y., Tıngay Ö., Küçük Saraç H. (2017). Sayısal Ortamlar ve Yayıncılığın Dönüşümü Bağlamında Türkiye'de Akademik Süreli Yayıncılık. *Online Academic Journal of Information Technology*, Özel Sayı, 8(30).
- Bowen, G. A. (2009). Document analysis as a qualitative research method. *Qualitative Research Journal*, 9(2), 27-40.
- Boz, M. (2016). *TÜBİTAK ULAKBİM, TR Dizin Değerlendirme Kriterleri*. TR Dizin Editör Çalıştayı. Ankara.
- Cahue, M. (2017). *Journal evaluation principles and process*. TR Dizin Ulusal Akademik Yayıncılık Sempozyumu'nda sunulan bildiri, TÜBİTAK ULAKBİM, Antalya. <http://ulakbim.tubitak.gov.tr/tr/haber/antalyada-tr-dizin-ulusal-akademik-yayincilik-sempozyumu-duzenlendi> adresinden erişildi
- Chistopher, M. M. (2003). *The Impact Factor: Getting a Grip*. *Veterinary Clinical Pathology*, 32(3), 98-100.
- Çakmak, N., Akça, S. (2017). Bilgi Dünyası'nda Standartlaşma Çalışmaları. *Bilgi Dünyası Dergisi*, 18 (2), 163-168.

- Çakmak, N. (2020). Bilimsel Dergi Yayıncılığında Süreklilik: 2016-2020 Yılları Arasında Bilgi Dünyası Dergisi. *Bilgi Dünyası Dergisi*, 21 (2), 385-401.
- Çalış, İ. (2015). *Bilimsel Makale Yazımında Dergi Seçimi*. <https://neu.edu.tr/wp-content/uploads/2015/11/7.-Dergi-Se%C3%A7imi.pdf>. Erişim ekim, 2021.
- Çetinkaya, R. (2019). Eğitimde Bilimsel Yayın Etiğine Büyüyen Tehdit: Sahte Dergiler ve Kongreler. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, sayı:50, 548-576.
- Çelik, G. (2004). İndekse Giren Dergiler ile İlgili Bilgiler. *Astım Allerji İmmünoloji Dergisi*, 2(1), 37-41.
- Dönmez, H., İ., Yurdakul, H., Taşmurat, T. (2020). Dijitalleşme ve Akademik Yayıncılık: İletişim Fakültesi Dergileri Üzerine Nicel Bir Araştırma. *Selçuk İletişim Dergisi*, 13 (3), 1231-1261.
- Eker, S. (2005). *Sosyal Bilimlerde Süreli Yayınların Nitelik ve Nicelik Açısından Değerlendirilmesi*. Sosyal Bilimlerde Süreli Yayınlar ve Bilgi Teknolojileri Sempozyumu, Ankara.
- Eraslan, L., Çakıcı, D. (2011). Eğitim Temalı Bilimsel Dergilerin İncelenmesi, *Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*, sayı:194.
- Erol, A. (2009). *Dünyada ve Türkiye’de Elektronik Yayıncılık (Yüksek Lisans Tezi)*. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı. Isparta.
- Forgues, B., & Liarte, S. (2013). *Academic Publishing: Past and Future*. (AIMS, Dü.) 16(5), 739-756. doi:10.3917/mana.165.0739
- Galanti, A. (1995). *Türkler ve Yahudiler*. İstanbul: Gözlem Gazetecilik Basın Yayın.
- Gök, S. (2015). *Akademik Arşiv Sistemi*. Kütüphane ve Dökümanasyon Daire Başkanlığı, Sunum.
- Gökkurt, Ö. (2017). *Üniversite Kütüphaneleri ve Ulusal Akademik e-Yayınlar: “Büyük Büyük Dev Açık Kütüphane Düşü”*. Akademik Kütüphanelerde Kaynak Yönetimi Sempozyumu (ÜNAK), Bildiri Kitabı (Davetli Konuşmacı metni).
- Gönenç, Y., A. (2010). *Dergi Medyası*. İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi, Gazetecilik Lisans Programı. Yazar Notu Elinizdeki bu eser, İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi’nde okutulmak için hazırlanmış bir ders notu niteliğindedir.
- Gözen, R. (2012). *Dergilerin Kalite Güvencesi Olarak Hakemlik ve Bazı Sorunlar*. 5. Ulusal Sosyal Bilimlerde Süreli Yayıncılık Kurultayı Bildirileri.
- Gülerce, H. (2012). *Sosyal Bilimlerin Gelişmesinde Editörlüğün Rolü ve Akademik Dergi Editörleri Üzerine Sosyolojik Bir İnceleme (Yüksek Lisans Tezi)*. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Yapı Sosyal Değişme Bilim Dalı.
- Güllüoğlu, B. M. (2013). *Hangi Makale Hangi Dergiye*. http://tip.kocaeli.edu.tr/docs/bahadir_gulluoglu2.pdf. Erişim ekim, 2021.
- Hall, F. (2014). *Dijital yayıncılık*. İstanbul: Profil Yayıncılık
- Hamurcu M., Eren, T. (2017). Science Citation Index (SCI) Kapsamındaki Dergi Seçimi İçin Analitik Ağ Süreci Yönetiminin Kullanılması. *Harran Üniversitesi Mühendislik Dergisi*, sayı 2, 54-70.
- Karadeniz, İ., Vural, M., E. (2020). *Editöryal Süreçte Yaşanan Sıkıntılar ve Çözüm Önerileri*, Akademik Dergilerin Meseleleri Çalıştayı, 45-57.

- Karagöz, B. (2019). Değerler Eğitimi Dergisi'nin Bibliyometrik Profili (2009-2018). *Değerler Eğitimi Dergisi*, Cilt 17, Sayı 37, 219-246.
- Karasözen, B., Zan, U. B., Atılgan, D. (2010). Türkiye'de Açık Erişim ve Bazı Ülkelerle Karşılaştırma. *Türk Kütüphaneciliği Dergisi*, 24(2), 235-257.
- Kayaoğlu, D. H. *Açık Erişim Kavramı ve Gelişmekte Olan Bir Ülke Olarak Türkiye İçim Anlamı*. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü.
- Kazan, H. (2017). Avantajları ve Dezavantajları ile Dijital Dergicilik. *The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication*, 7(1), 22-23.
- Kıpçak, H. (2019). Türkiye'de Bilginin Toplumsallaşmasında Elektronik Yayınların Rolü. *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü Bilgi ve Belge Araştırmaları Dergisi*, Sayı 12, 62-79. İstanbul.
- Kıyak S. (2019). Bilimsel Yayın. *E-Dergi Yayıncılığı ve Türkiye Heteroptera Dergisi*, 1(3).
- Kozak, N (2003). Türkiye'de Yayımlanan Akademik Dergilerin Niteliklerindeki Zaman İçerisindeki Değişim Nedenleri: Sağlık, Sosyal ve Teknik Bilim Alanlarında Yayımlanan Dergiler Üzerine Bir İnceleme, *Bilgi Dünyası*, 4(2), 146-174.
- Köse, G., Küçük M. E. Açık erişim farkındalığı: Başkent Üniversitesi. http://www.openaccess.hacettepe.edu.tr:8080/xmlui/bitstream/handle/11655/11596/kose_kucuk.pdf?sequence=1. Erişim haziran, 2021.
- Kutsal, G. Y. (2006). Editörün Katkı ve Sorumlulukları. *Sağlık Bilimlerinde Süreli Yayıncılık Dergisi*, Sayı 67.
- Küçük, E., M., Al, U., Olcay, E., N. (2008). Türkiye'de Bilimsel Elektronik Dergiler. *Türk Kütüphaneciliği Dergisi*, 22(3), 308-319.
- Küçük, E. M. *Bilimsel Nitelikte Bir Dergi İçin Uluslararası Kriterler*. Kütüphaneciler ve Kültürler Arası Diyalog, sunum. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/page/dergiler-icin-onemli-aciklamalar>.
- Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı (2015). *Akademik Açık Arşiv Sistemi*, Batman Üniversitesi.
- Miller, A. C., and Punsalan, V. J. (1988). Refereed and nonrefereed economic journals: A guide to publishing opportunities. New York: Greenwood Press.
- Odabaş, H., Odabaş, Y. (2012). Türkiye'de Akademik Açık Dergi Yayıncılığı ve Atatürk Üniversitesinde Açık E-Dergi Uygulaması. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, sayı 47, s. 355-369.
- Orhan, M. (2011). *Pamukkale Üniversitesi Bilimsel Dergileri'nin Yayın Sürekliliğinin Sağlanması ve Uluslararası Atf Endekslerine Girme Süreçlerinin Desteklenmesi*. Denizli.
- Özdağ, H. (2017). *Bilimsel Yayın Etiği ve Hakemlik*. Ankara Üniversitesi Biyoteknoloji Enstitüsü.
- RAO, M. K., Scholarly communication and electronic journals: issues and prospects for academic and research libraries, *Library Review*, 50: 4, s. 169- 175, 2001.
- Sak, R., Sak, İ., T., Ş., Şendil, Ç., Ö., Nas, E. (2021). Bir araştırma yöntemi olarak doküman analizi. *Kocaeli Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 4(1), s. 227-250.
- Singh, A., Singh, S., Mercy, P., Singh, A. K., Singh, D., Singh, M., Singh, P. (2014). Art of Publication And Selection Of Journal. *Indian Dermatology Online Journal*, 5(1), s.4-6.

- Şen, K. M. (2020). *Sosyal Bilimler Dergilerinde İngilizce Alan Editörünün Temel Problemi: Şahısların, Eserlerin ve Alana Özgü Terimlerin İngilizce Çevirileri*. Sosyal Bilimlerde Akademik Dergiciliğin Meseleleri Çalıştayı.
- Şimşek, H. (2001). 19. Yüzyıl Çocuk Dergiciliği ve Eğitsel İşlevleri Üzerine. *Milli Eğitim Dergisi*, s.151.
- Sarıer, Y. (2011). Türkiye’de Yayınlanan Hakemli Eğitim Bilimleri Dergilerinin Değerlendirilmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, sayı:189.
- Tabanlıoğlu, S. (2016). *TR Dizin Süreçleri*. TR Dizin Editör Çalıştayı.
- Taşkın, Z., Doğan, G., Akça, S., Şencan, İ., Akbulut, M. (2016). Scopus Dergi Seçim Kriterleri Üzerine Bir Değerlendirme. *Türk Kütüphaneciliği Dergisi*, 30(1), 8-19, 2016
- Tamer, Y. H., Övgün B., Yalçıntaş A. (2020). Akademik Büyük Veri ve Bilimsel Bilgi Üretimi: DergiPark Örneği. *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1), 93-110.
- TEDMEM. (2015). *Akademik yayıncılık ve dergicilikte kalite politikaları ve yönelimler çalıştayı raporu*. <https://tedmem.org/yayinlar> erişildi.
- Thompson, P. J. (2007). How to Choose The Right Journal for Your Manuscript. *Chest Journal*, 132(3), 1073-1076.
- Tonta, Y. (2006). *Açık Erişim: Bilimsel İletişim ve Sosyal Bilimlerde Süreli Yayıncılık Üzerine Etkileri*. Hacettepe Üniversitesi.
- Tonta, Y. (2017). Türkiye’de Yayımlanan ve Web of Science’ta Dizinlenen Dergilerle İlgili Bir Değerlendirme. *Türk Kütüphaneciliği Dergisi*, 31(4), 449-482.
- Tunç, M. Bilimsel Dergilerin Değeri ve Atıf İndeksleri. <https://docplayer.biz.tr/10050026-Bilimsel-dergilerin-degeri-ve-atif-indeksleri-dr-metin-tunc.html>. Erişim ekim, 2021.
- Ulu, S., Akdağ, M. (2015). *Yayımlanan Hakem Denetimli Makalelerin Bibliyometrik Profili: Selçuk İletişim Dergisi Örneği*, 9(1), 5-21.
- Vatansever, S. (2019). *Hangi Makale Hangi Dergiye. Bilimsel Makale Yazma Kursu, Sunum*. <https://desam.neu.edu.tr/wp-content/uploads/sites/96/2019/12/26/Hangi-Makale-Hangi-Dergiye.pdf?ver=477300bd4af8156859f92084b471079c>. Erişim mayıs, 2021.
- Vurucu, İ. (2019). Bilimsel Araştırma-Yayın Etiği ve Akademik Teşvik. *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum Dergisi*, 23(8), 247-295.
- Yaşın, C., Çetin M., Sönmez, B. (2016). *Halkla İlişkiler Alanındaki Doktora Tezleri Üzerinden Türkiye ve ABD’de Bilimsel Bilginin Gelişiminin Analizi*
- Yavuz, E., Gültekin Y. (2019). *Bilimsel Yayınların Açık Erişime Sahip Olması Bağlamında İşletme Alanındaki Dergilerin İncelenmesi: Scopus Endeksi Örneği*.
- Yenikurtuluş, H. (2007). *Üniversite Kütüphanelerinde Elektronik Bilgi Kaynaklarına Dayalı Yararlandırma Hizmeti: İstanbul Bilgi Üniversitesi Kütüphanesi Uygulama Örneği (Yüksek Lisans Tezi)*. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Bilgi ve Belge Yönetimi Anabilim Dalı.
- Yıldızeli, A., Bahşıoğlu, K. (2020). Bilgi Dünyası: Bir Düşünceden Bilimsel Dergiye. *Bilgi Dünyası Dergisi*, 21(2), 351-364.
- Zwemer, R. L. (1970). Identification of journal characteristics useful in improving input and output of a retrieval system. *Federation Proceedings*, 29, 1595–1604.

<https://veri.ulakbim.gov.tr/index>. erişim 2021mayıs

<https://ulakbim.tubitak.gov.tr/tr/kurumsal/20yilinda-ulakbim>. erişim 2021

<https://veri.ulakbim.gov.tr/hizmetler>. erişim Mayıs 2021

<https://dergipark.org.tr/tr/search?section=publisher>. erişim 2021 mayıs

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/page/about>. erişim, 2021

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/page/about>. erişim,2021, mayıs

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/page/about>. erişim,2021

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/page/about>. erişim,2021

<https://trdizin.gov.tr/>. Erişim, 2021 mayıs.

<https://trdizin.gov.tr/kriterler/>. Erişim, 2021, mayıs

<https://dergipark.org.tr/tr/download/file/30>. erişim Mayıs 2021.

https://ulakbim.tubitak.gov.tr/sites/images/Ulakbim/2020_ulakbim_faaliyet_raporu.pdf.
erişim mayıs2021

https://ulakbim.tubitak.gov.tr/sites/images/Ulakbim/tubitak_acik_bilim_politikasi-tr.pdf.
erişim 2021 mayıs

<https://www.ojsdergi.com/dergi-makale-akademi-bilim/ulusal-yayin-indeksleri-dergi-makale-dizinleri/>. erişim Ekim 2021

<https://www.turkedebiyati.org/dizin-nedir-indeks-fihrist-nedir/>. erişim Ekim 2021

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/page/dergiler-icin-onemli-aciklamalar>. erişim Ekim 2021

www.turkjbiochem.com/2012/212-214.pdf. erişim Ekim 2021

ÖZ GEÇMİŞ

Merve AYDIN, Bafra Anadolu Öğretmen Lisesi'ni bitirdikten sonra Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi, Sınıf Öğretmenliği Bölümü'nden 04.07.2012 tarihinde mezun oldu. 2018 yılında OMÜ Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı Eğitim Programları ve Öğretim Yüksek Lisans programına girdi. 2014 yılından bu yana Millî Eğitim Bakanlığı'nda sınıf öğretmeni olarak görev yapmaktadır

İletişim Bilgileri

ORCID ID : 0000-0002-3556-4207

Yayınlar: Özer, B., Aydın, M. (2022). DergiPark'ta Yayınlanan Eğitim Bilimleri Temel Alanıyla İlgili Bilimsel Dergilerin İncelenmesi. Electronic Journal of Education Sciences, 9(18), 128-148.